

Załącznik 2.

DIAGNOZA SYTUACJI PRZESTRZENNEJ, GOSPODARCZEJ I SPOŁECZNEJ GMINY BOROWIE

Spis treści

1. Społeczeństwo	5
1.1. Demografia	5
1.2. Opieka zdrowotna i społeczna	12
1.3. Współpraca z organizacjami pozarządowymi	18
1.4. Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	22
1.5. Szkolnictwo	30
2. Transport oraz infrastruktura sieciowa	39
2.1. Komunikacja	39
2.2. Sieć wodociągowa i kanalizacyjna	45
2.2.1. Wodociągi	46
2.2.2. Kanalizacja	47
2.3. Sieć gazowa	49
2.4. Energia elektryczna	50
2.5. Sieć telekomunikacyjna	51
3. Gospodarka i rynek pracy	53
3.1. Mieszkalnictwo	62
3.2. Finanse Gminy	65
4. Środowisko	74
4.1. Zasoby przyrodnicze	74
4.2. Wody powierzchniowe i podziemne	76
4.3. Zagrożenie powodzią i suszami	80
4.4. Gospodarka odpadami	85
4.5. Powietrze atmosferyczne	90
5. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne	93

Tabela 1. Ruch naturalny i wędrowniczy ludności Gminy Borowie w latach 2016-2023..... 6

Tabela 2. Ludność gmin powiatu garwolińskiego w latach 2016-2023 wraz z powierzchnią

Tabela 3. Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030 w powiecie garwolińskim..... 10

Tabela 4. Rodzaje świadczeń przyznawanych przez Gminę Borowie..... 15

Tabela 5. Liczba ludności na 1 placówkę biblioteczną (łącznie z punktami bibliotecznymi)..... 28

Tabela 6. Księgozbiór biblioteki na 1000 ludności..... 28

Tabela 7. Liczba uczniów dla poszczególnych zespołów oświatowych..... 31

Tabela 8. Średnie wyniki egzaminów ósmoklasisty w szkołach podstawowych Gminie Borowie oraz powiecie garwolińskim w latach 2019-2023..... 32

Tabela 9. Liczba uczniów z podziałem na oddziały dla przedszkoli w roku 2023. 35

Tabela 10. Zestawienie liczby etatów nauczycieli w placówkach oświatowych Gminy Borowie.	36
Tabela 11. Dane statystyczne związane z wychowaniem przedszkolnym w latach 2017-2023.....	36
Tabela 12. Drogi powiatowe na obszarze Gminy Borowie.	40
Tabela 13. Zestawienie prac remontowych dróg przeprowadzonych w latach 2018-2023.....	43
Tabela 14. Drogi dla rowerów na 10 tys. ludności [km] w Gminie Borowie oraz w Gminach z analizy porównawczej.....	45
Tabela 15. Dochody podatników Gminy Borowie w latach 2015-2022 według źródeł dochodów.....	55
Tabela 16. Dochody podatników Gminy Borowie według grup wiekowych w latach 2015-2022.....	56
Tabela 17. Podmioty Gospodarki Narodowej wpisane do rejestru REGON w Gminie Borowie w 2023 r.	57
Tabela 18. Nowo zarejestrowane podmioty w Gminie Borowie w porównaniu do wyrejestrowanych w latach 2019-2023 na tle gminy z analizy porównawczej.	58
Tabela 19. Zestawienie zbiorcze bezrobocia w poszczególnych gminach w powiecie garwolińskim.	59
Tabela 20. Bezrobotni według gmin - stan na koniec 2023 roku.....	61
Tabela 21. Przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu.....	64
Tabela 22. Dochody własne Gminy Borowie według źródeł w latach 2014-2023.	70
Tabela 23. Jednolite części wód na obszarze Gminy Borowie.....	77
Tabela 24. Ocena stanu monitorowanych JCWP na obszarze Gminy Borowie.	78
Tabela 25. Ocena stanu JCWPd nr 66.....	79
Tabela 26. Informacja o zebranych odpadach komunalnych z terenu Gminy Borowie w latach 2018-2023.....	87
Tabela 27. Struktura użytkowania gruntów Gminy Borowie w roku 2023.	94
Tabela 28. Ilość decyzji o warunkach zabudowy w latach 2019-2023.....	96
Tabela 29. Liczba inwestycji realizowanych na podstawie WZ w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (średnia 3-letnia) w Gminie Borowie na tle gmin z analizy porównawczej.....	97

Wykres 1. Liczba ludności w Gminie Borowie w latach 2016-2023 (stan ludności na dzień 31 grudnia każdego roku).	5
Wykres 2. Udział ludności Gminy Borowie w poszczególnych grupach wiekowych w latach 2016-2023.	7
Wykres 3. Piramida wieku mieszkańców Gminy Borowie w 2023r.	8
Wykres 4. Biblioteki publiczne na 10 tys. ludności.	27
Wykres 5. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym.....	37
Wykres 6. Rodzaje nawierzchni dróg gminnych Gminy Borowie.	41
Wykres 7. Drogi dla rowerów [km] w Gminie Borowie oraz w Gminach z analizy porównawczej.....	44
Wykres 8. Liczba przyłączy wodociągowych oraz zużycie wody na 1 mieszkańca w Gminie Borowie.	47
Wykres 9. Liczba przyłączy kanalizacyjnych w Gminie Borowie w latach 2017-2023 na tle Gmin z analizy porównawczej.....	48
Wykres 10. Liczba przyłączy sieci gazowej w Gminie Borowie w latach 2017-2022 na tle gmin z analizy porównawczej.....	50

Wykres 11. Aktywność ekonomiczna mieszkańców Gminy Borowie.....	53
Wykres 12. Podatnicy według źródeł dochodu w latach 2015-2022 w Gminie Borowie.....	54
Wykres 13. Stan bezrobocia w Gminie Borowie w latach 2012-2023.....	59
Wykres 14. Ilość mieszkań na 1000 mieszkańców w Gminie Borowie na tle gmin z analizy porównawczej.....	63
Wykres 15. Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności.....	63
Wykres 16. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania.....	64
Wykres 17. Dochody ogółem na 1 mieszkańca w Gminie Borowie na tle dochodu ogółem wszystkich gmin powiatu garwolińskiego w latach 2014-2023.....	66
Wykres 18. Wykonanie budżetu Gminy Borowie w latach 2014-2023.....	66
Wykres 19. Realizacja zadań inwestycyjnych oraz źródła ich finansowania w Gminie Borowie.....	68
Wykres 20. Udział procentowy powierzchni terenów zieleni w powierzchni Gminy Borowie oraz w gminach z analizy porównawczej.....	75
Wykres 21. Stężenie pyłu PM2.5 i PM10 w latach 2018-2023 dla czujnika przy Urzędzie Gminy Borowie ul. Aleksandra Sasimowskiego 2.....	91
Wykres 22. Stężenie pyłu PM2.5 i PM10 w latach 2018-2023 dla czujnika przy ZO w Borowiu ul. Aleksandra Sasimowskiego 3.	91
Rysunek 1. Frekwencja w wyborach do sejmiku 2023r.....	12
Rysunek 2. Zasięg obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Borowie.....	14
Rysunek 3. Sieć dróg i torów kolejowych na terenie Gminy Borowie.	39
Rysunek 4 Dostępność czasowa Warszawy w 2016 r.....	40
Rysunek 5. Przebieg linii elektroenergetycznych na terenie Gminy Borowie.	51
Rysunek 6. Rozmieszczenie bazowych stacji sieci telefonii komórkowej oraz miejskich punktów sieci wi-fi.....	52
Rysunek 7. Zasięg JCWP względem obszaru Gminy Borowie.....	77
Rysunek 8. Obszar Gminy Borowie w zasięgu Głównych Zbiorników Wód Podziemnych.....	80
Rysunek 9. Obszar zagrożenia powodziowego na terenie Gminy Borowie.	81
Rysunek 10. Wysokie prawdopodobieństwo powodzi - 10% (raz na 10 lat).....	82
Rysunek 11. Ocena zagrożenia suszą na terenie Gminy Borowie.	83
Rysunek 12. Mapa struktury przestrzennej Gminy Borowie.....	93
Rysunek 13. Mapa lokalizacji MPZP na obszarze Gminy Borowie.	96
Rysunek 14. Mapa pokrycia terenu Gminy Borowie.	99
Załącznik 1. Szczegółowe zestawienie wyników badań ankietowych.....	100

W niniejszej diagnozie, zgodnie z przyjętą metodą porównawczą, uwzględniając kluczowe czynniki rozwojowe oraz podobieństwo pod względem charakterystyki i uwarunkowań rozwojowych, wybrano do analizy gminy charakteryzujące się zbliżoną strukturą osadniczą (gminy wiejskie) znajdujące się w pobliżu miast na prawach powiatu - Gmina Górzno, Gmina Żołyńia, Gmina Trąbki Wielkie i Gmina Trzcinica. Analizy poszczególnych czynników są również porównywane w skali powiatu garwolińskiego.

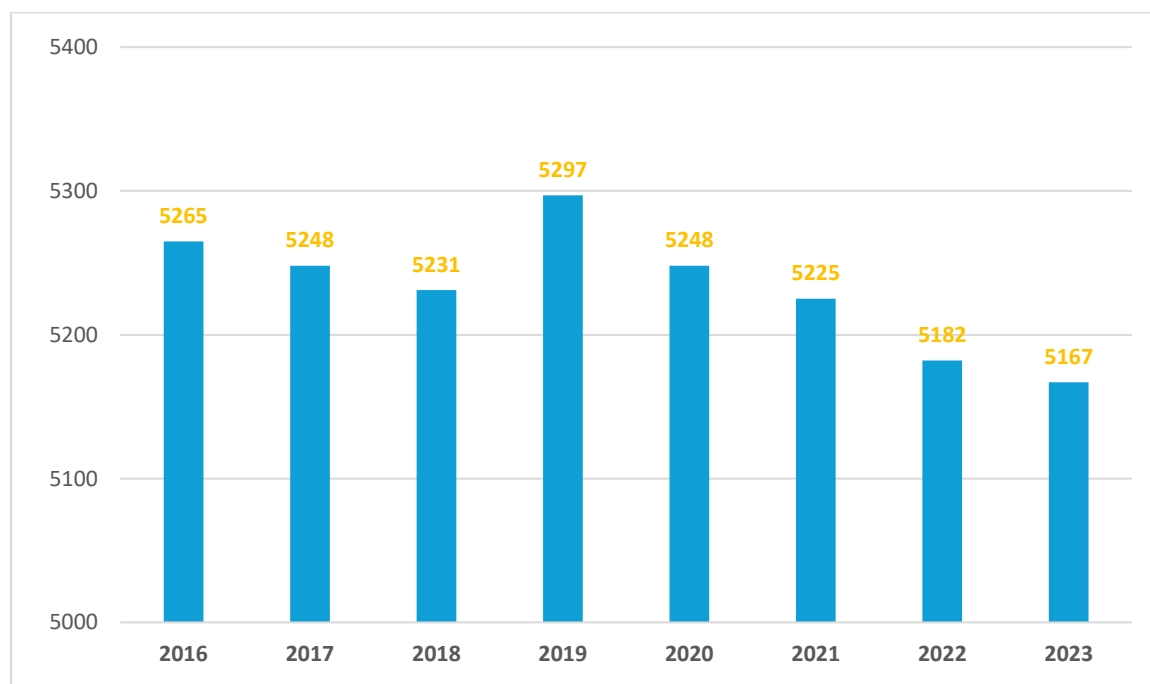
1. Społeczeństwo

1.1. Demografia

Zgodnie z danymi z Ewidencji Ludności w Gminie Borowie w 2023 roku zamieszkiwało 5167 osób (stan na 31 grudnia). Gęstość zaludnienia wyniosła 64 osób na 1 km². Na przestrzeni ostatnich lat odnotowuje się spadek liczby ludności Gminy. Porównując dane między latami 2016-2023, spadek ten wyniósł blisko 1,9%. Dane liczbowe odnoszące się do szczegółowej liczby ludności przedstawiono na Wykresie 1. poniżej:

Wykres 1. Liczba ludności w Gminie Borowie w latach 2016-2023 (stan ludności na dzień 31 grudnia każdego roku).

Źródło: Raport o stanie Gminy Borowie za rok 2023.

Diagnoza sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Gminy Borowie

Czynnikami kształtującymi liczbę mieszkańców są m.in.: nowe zameldowania, wymeldowania oraz urodzenia i zgony. W poniższej Tabeli 1. przedstawiono dane dotyczące zachodzących zmian w liczbie ludności.

Tabela 1. Ruch naturalny i wędrownkowy ludności Gminy Borowie w latach 2016-2023.

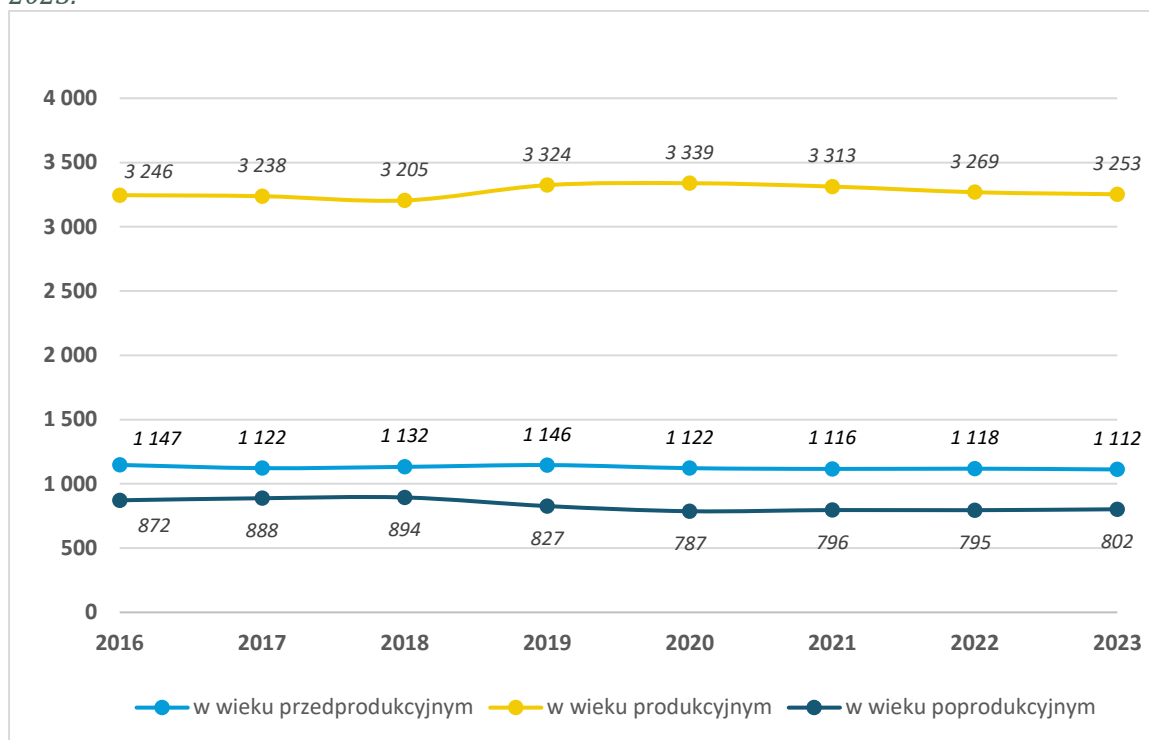
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Urodzenia	66	51	71	67	66	70	56	60
Zgony	47	54	66	52	54	63	80	69
Przyrost naturalny	19	-3	5	15	12	7	-24	-9
Zameldowania	41	39	34	46	40	52	40	39
Wymeldowania	-	-	-	-	52	83	61	45
Saldo migracji	-	-	-	-	-12	-31	-21	-6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Raportu o stanie Gminy Borowie za rok 2023.

Na podstawie danych z Urzędu Stanu Cywilnego i ewidencji ludności Gminy Borowie, na Wykresie 2. poniżej przedstawiono udział liczby ludności w poszczególnych grupach wiekowych. Wiek przedprodukcyjny został wyznaczony jako zakres od 0 do 18 lat, wiek produkcyjny mieści się w zakresie od 19 do 65 roku życia, a wiek poprodukcyjnym określono jako powyżej 65 roku życia. Przyjęty podział różni się od zakresów wykorzystywanych do statystyk ogólnokrajowych prowadzonych przez GUS, w których wiek produkcyjny (wiek zdolności do pracy), dla mężczyzn przyjęty wiek to od 18 do 64 lat, dla kobiet – 18–59 lat. Dla ludności w wieku przedprodukcyjnym przyjęty jest wiek do 17 roku życia oraz dla wieku poprodukcyjnego przyjęty jest wiek 65 lat i więcej w przypadku mężczyzn oraz 60 lat i więcej w przypadku kobiet.

Wykres 2. Udział ludności Gminy Borowie w poszczególnych grupach wiekowych w latach 2016-2023.

Źródło: Raport o stanie Gminy Borowie za rok 2023.

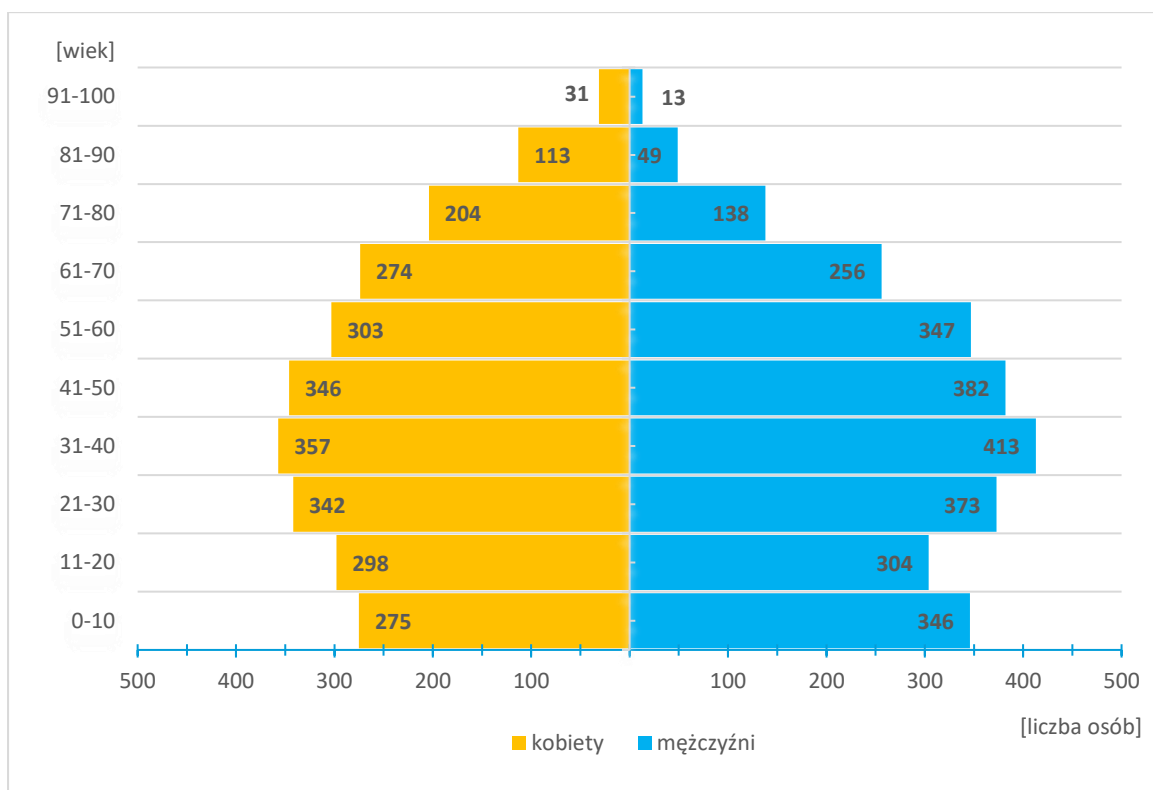
Liczba osób we wszystkich grupach wiekowych utrzymuje się na zbliżonym poziomie na przestrzeni ostatnich 7 lat. Ponadto liczba osób w wieku przedprodukcyjnym stale przewyższa liczbę osób w wieku poprodukcyjnym. Jest to ważny wskaźnik biorąc pod uwagę rozwój Gminy, udział osób w wieku kreatywnym, czyli 25-34 lat, do ludności ogółem ma wpływ na udział mieszkańców mogących w najbliższych latach stanowić główną siłę napędową rozwoju ekonomicznego Gminy Borowie.

Przedstawiona poniżej struktura wieku i płci (Wykres 3.) dotyczy roku 2023. Zarówno u kobiet, jak i mężczyzn przeważa grupa wiekowa osób 31-40 lat. Liczebność mężczyzn przewyższa liczbę kobiet w przedstawionych kategoriach wiekowych stale do wieku 60 lat. W grupie wiekowej 61-70 lat, liczba kobiet zwiększa się i utrzymuje się do ostatniej wyznaczonej grupy wiekowej 91-100 lat. W wieku 81-100 lat liczba kobiet przewyższa liczbę mężczyzn ponad 2-krotnie. Zauważalna jest również przewaga dzieci i osób bardzo młodych (0-20 lat) nad liczbą seniorów (71 lat i więcej), zarówno u kobiet i mężczyzn.

Diagnoza sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Gminy Borowie

Wykres 3. Piramida wieku mieszkańców Gminy Borowie w 2023r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Stanu Cywilnego Gminy Borowie.

W odniesieniu do danych powiatowych mieszkańcy Gminy Borowie, w 2023 roku, stanowili około 5% mieszkańców powiatu garwolińskiego. Borowie jest jedną ze średnich gmin w powiecie, w kryterium powierzchni. Analizując saldo liczby mieszkańców powiatu (Tabela 2.) w większości gmin odnotowano spadek liczby ludności. Łącznie w latach 2016-2023 liczba ludności powiatu garwolińskiego zmniejszyła się o 3 333 osób. Największy spadek odnotowano w gminach Maciejowice i Żelechów. W Gminie Borowie spadek ten wyniósł 98 osób. Na tle wszystkich jednostek samorządów, na terenie powiatu garwolińskiego, wyróżnia się bardzo duży przyrost mieszkańców gminy wiejskiej Garwolin, wzrost o 382 osób oraz w gminie Górzno o 232 osób, co może świadczyć o migracji ludności z miasta na tereny wiejskie.

Diagnoza sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Gminy Borowie

Tabela 2. Ludność gmin powiatu garwolińskiego w latach 2016-2023 wraz z powierzchnią.

JST	POW. [KM ²]	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	UDZIAŁ % W ROKU 2023	SALDO
POWIAT GARWOLIŃSKI	1285	108843	108981	108993	108981	106364	105960	105620	105 510	100	-3 333
GARWOLIN (MIASTO)	22	17338	17381	17494	17602	17273	17296	17310	17 268	16	-70
GARWOLIN	136	13118	13118	13144	13176	13273	13321	13435	13 500	13	382
ŁASKARZEW (MIASTO)	15	4898	4879	4860	4829	4593	4547	4504	4 489	4	-409
ŁASKARZEW	88	5527	5503	5472	5475	5307	5290	5262	5 238	5	-289
BOROWIE	80	5265	5248	5231	5297	5248	5225	5182	5167	5	-98
GÓRZNO	91	6463	6511	6527	6541	6623	6659	6673	6 695	6	232
MACIEJOWICE	174	7020	7003	6966	6909	6582	6511	6402	6 358	6	-662
MIASTKÓW KOŚCIELNY	85	4879	4874	4889	4869	4672	4633	4630	4 636	4	-243
PARYSÓW	64	4073	4080	4105	4128	4141	4131	4106	4 104	4	31
PILAWA	77	10924	10981	10983	10975	10670	10584	10543	10 553	10	-371
SOBOLEW	95	8237	8269	8283	8239	7926	7864	7836	7 809	7	-428
TROJANÓW	152	7413	7428	7367	7299	7185	7133	7093	7 093	7	-320
WILGA	119	5341	5346	5297	5278	5144	5104	5085	5 088	5	-253
ŻELECHÓW	87	8386	8374	8363	8281	7951	7897	7897	7 774	7	-612

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Raport o stanie Gminy Borowie za rok 2023.

Główny Urząd Statystyczny w 2017 roku opublikował „Prognozę ludności gmin na lata 2017-2030” (Tabela 3.). Prognoza ta została opracowana w oparciu o długoterminowe założenia Prognozy ludności Polski na lata 2014-2050 oraz Prognozy dla powiatów i miast na prawie powiatu na lata 2014-2050. Zgodnie z „Prognozą ludności gmin na lata 2017-2030” liczba ludności w Gminie Borowie będzie się rosła.

Tabela 3. Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030 w powiecie garwolińskim.

JST	TYP	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	SALDO
GARWOLIN	miejska	17429	17421	17408	17387	17365	17340	17310	-121,00
GARWOLIN	wiejska	13904	14000	14095	14187	14279	14371	14465	763,00
ŁASKARZEW	miejska	4864	4856	4846	4836	4824	4809	4797	-78,00
ŁASKARZEW	wiejska	5689	5711	5728	5748	5767	5789	5808	164,00
BOROWIE	wiejska	5286	5293	5298	5307	5310	5313	5320	54,00
GÓRZNO	wiejska	6604	6617	6631	6646	6657	6670	6678	106,00
MACIEJOWICE	wiejska	6768	6739	6709	6674	6642	6608	6570	-258,00
MIASTKÓW KOŚCIELNY	wiejska	4761	4747	4737	4721	4707	4691	4680	-113,00
PARYSÓW	wiejska	4076	4080	4084	4089	4091	4093	4092	24,00
PILAWA	miejsko- wiejska	11132	11144	11150	11155	11154	11152	11145	47,00
SOBOLEW	wiejska	8175	8169	8162	8155	8147	8136	8122	-68,00
TROJANÓW	wiejska	7309	7293	7278	7261	7247	7233	7216	-119,00
WILGA	wiejska	5433	5447	5462	5471	5483	5496	5507	89,00
ŻELECHÓW	miejsko- wiejska	8231	8207	8177	8151	8121	8088	8054	-218,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021 roku ukazały, szczególnie istotne zjawisko zmniejszania się liczby mieszkańców w miastach o 657 120 osób, jednocześnie zauważalny wzrost liczby mieszkańców wsi o 181 414 osób w porównaniu do roku 2011. Analiza danych pokazuje, że w roku 2021 ludność miejska stanowiła 59,8% ogółu, natomiast na wsi mieszkało 40,2%. W porównaniu do roku 2011, zanotowano lekkie zmiany w udziałach – w miastach spadł udział o 1%, a na wsi wzrósł o 1%. Pomimo corocznego nadawania

praw miejskich dotychczasowym miejscowościom wiejskim (w okresie między spisowym powstały 52 nowe miasta), liczba mieszkańców miast maleje. Ten proces głównie wynika z rozwoju ośrodków podmiejskich. W okresie między spisowym tempo przyrostu ludności wiejskiej wyniosło 1,2% podczas, gdy w miastach stopa ubytku kształtowała się na poziomie 2,8%. Warto zwrócić uwagę, że zjawisko zwiększenia liczby ludności wiejskiej kosztem miast w znaczący sposób wynika z rozwoju ośrodków podmiejskich, szczególnie wokół dużych miast. Te obszary skupiają młodych ludzi, którzy wcześniej zamieszkiwali obszary miejskie. Dodatkowo, warto podkreślić, że w latach 2002–2021 saldo migracji między terenami miejskimi, a wiejskimi było dodatnie dla wsi, co jest odwróceniem długotrwałego trendu odpływu ludności ze wsi do miast, utrzymującego się przez ponad pięćdziesiąt lat, aż do 2000 roku. Ten dynamiczny rozwój ludności na wsi, w porównaniu do miast, jest również efektem większej dzietności rodzin zamieszkujących obszary wiejskie.

Frekwencja wyborcza stanowi istotny miernik zaangażowania obywateli w życie społeczne i polityczne swojej gminy. Aktywny udział obywateli w głosowaniu sygnalizuje ich zainteresowanie lokalnymi sprawami oraz zaangażowanie w proces podejmowania decyzji. Z kolei niska frekwencja może świadczyć o apatii społecznej i braku zaufania do działań władz lokalnych. Dlatego istotne jest, aby obywatele brali udział w wyborach, co nie tylko umożliwia reprezentatywne wyłonienie przedstawicieli społeczności, ale również wpływa na skuteczność demokracji na poziomie lokalnym. Frekwencja w Gminie Borowie na tle powiatu garwolińskiego, zgodnie ze wskaźnikiem, plasuje się pośrednio wynosząc 76,47% (Rysunek 1.). Jest to wynik nieco niższy niż średnia powiatu, która wyniosła 77,68%.

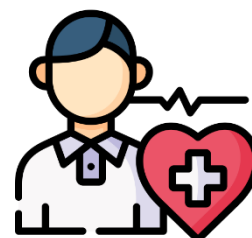

Rysunek 1. Frekwencja w wyborach do sejmiku 2023r.

źródło: Państwowa Komisja Wyborcza, wybory.gov.pl

1.2. Opieka zdrowotna i społeczna

Do zadań Gminy w zakresie ochrony zdrowia publicznego, należy m.in. zabezpieczenie dostępności do świadczeń z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej oraz stomatologii, zgodnie z minimalnym planem zabezpieczenia ambulatoryjnej opieki zdrowotnej. Usługi w zakresie ochrony zdrowia na terenie Gminy realizowane są przez Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej (SPZOZ w Borowiu). Świadczenia zdrowotne udzielane świadczeniobiorcom (osobom ubezpieczonym lub uprawnionym) w ramach umowy z NFZ lub innym płatnikiem świadczeń zdrowotnych, a także świadczenia w stanach nagłych są bezpłatne. Zakład nie pobiera również opłat za udostępnianie dokumentacji medycznej.

Wykaz komórek organizacyjnych w SPZOZ w Borowiu:

Poradnia lekarza POZ

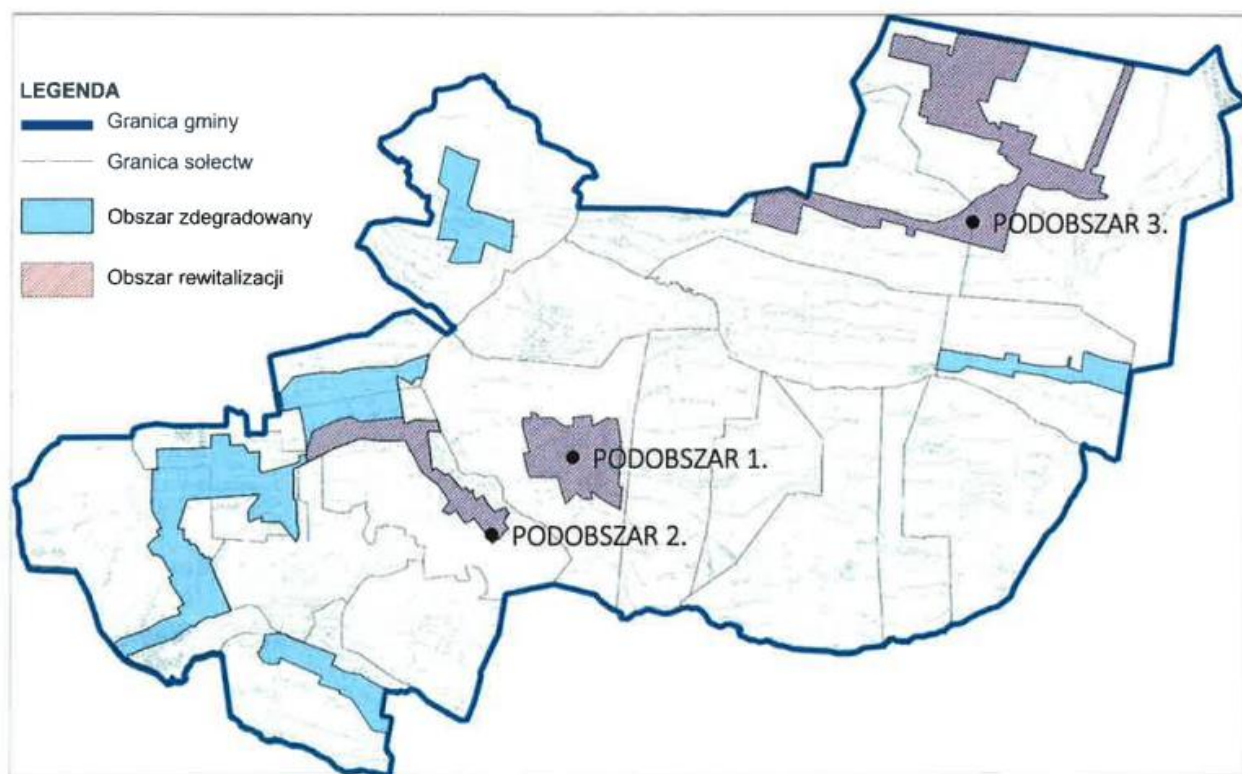

- Poradnia pediatryczna POZ,
- Gabinet higieny szkolnej,
- Gabinet pielęgniarstwa środowiskowo – rodzinnej,
- Punkt pobrań,
- Punkt szczepień,
- Gabinet zabiegowy,
- Gabinet położnej środowiskowo- rodzinnej,
- Gabinet położniczo- ginekologiczny,
- Gabinet USG,
- Gabinet EKG,
- Poradnia chorób wewnętrznych,
- Poradnia diabetologiczna,
- Poradnia kardiologiczna,
- Gabinet diagnostyczno- zabiegowy.

Usługi lecznictwa zamkniętego oraz pomoc specjalistów dostępne są również w pobliskim Garwolinie – w Szpitalu Powiatowym. W 2022 roku działały 2 apteki i 2 poradnie stomatologiczne, w ramach działalności gospodarczej prowadzonej przez osoby fizyczne. Prywatny gabinet stomatologiczny – NZOZ NOWY ZĄBEK współpracuje z Narodowym Funduszem Zdrowia.

Władze Gminy realizują „Program rewitalizacji dla Gminy Borowie na lata 2016-2023”, którego celem była rewitalizacji zdegradowanych i zmarginalizowanych obszarów wskazanych jako problemowe, pobudzenie aktywności środowisk lokalnych, a także stymulowanie współpracy na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego oraz przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego w zagrożonych patologiami społecznymi obszarach (Rysunek 2.) W wyżej wymienionym dokumencie podkreślono, iż wiele zagrożeń dla rozwoju Gminy dotyczy sfery społecznej. Bezrobocie i ubóstwo są wynikiem procesów społeczno-gospodarczych, a jednocześnie same generują nowe problemy, tj. uzależnienia czy przemoc w rodzinie. W zaplanowanych działaniach położono duży nacisk na profilaktykę, działania edukacyjne i terapeutyczne. Wskazano, iż istotny jest problem dotyczący infrastruktury technicznej, społeczno-gospodarczej i turystyki.

Rysunek 2. Zasięg obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Borowie.

Źródło: Program Rewitalizacji dla Gminy Borowie na lata 2016-2023

Placówką realizującą zadania pomocy społecznej jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Wsparciem socjalnym objęte są najczęściej rodziny cierpiące na niedostatek z powodu ubóstwa bądź bezrobocia, rodziny wielodzietne, rodziny niewydolne opiekuńczo i wychowawczo, osoby niepełnosprawne oraz rodziny, u których występują uzależnienia i akty przemocy.

W swoich działaniach udziela szeroko rozumianej pomocy mieszkańcom Gminy, w zakresie:

- ⇒ Zasiłków i pomocy w naturze oraz odprowadzania składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego;
- ⇒ Zapewniania domów opiekuńczych dla ludzi wymagających całodobowej opieki,
- ⇒ Usług opiekuńczych,
- ⇒ Pomocy w zakresie dożywiania,
- ⇒ Wspierania rodzin oraz pieczy zastępczej,
- ⇒ Placówek opiekuńczo wychowawczych.

Tabela 4. Rodzaje świadczeń przyznawanych przez Gminę Borowie.

Rodzaj świadczeń	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Stypendium szkolne socjalne (od 4x88 zł do 8x248 zł na rok)	42	27	24	18	22	29	12 +5 U*
Świadczenie rodzinne (od 96 do 1600 zł)	533	445	355	323	305	119	107 +4 U*
Fundusz alimentacyjny (do 500 zł)	26	20	15	26	21	31	10
Zasiłek pielęgnacyjny (215, 84 zł)	89	87	88	24	11	18	86
Świadczenie pielęgnacyjne (obecnie 2119 zł)	32	31	31	11	11	6	41
Świadczenie za życiem	1	0	1	0	1	1	0

Źródło: Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Borowie na lata 2023- 2025; Raport o Stanie Gminy Borowie za 2023 rok.

*U – rodziny z Ukrainy.

Gmina Borowie w latach 2017–2023 przyznawała różnorodne świadczenia socjalne, których liczba zmieniała się na przestrzeni lat. W przypadku stypendiów szkolnych socjalnych i świadczeń rodzinnych widoczny jest trend spadkowy, szczególnie wyraźny w 2023 roku. Ten trend jest pozytywny, gdyż związany jest z wzrostem pensji minimalnej oraz ustawowych dochodów gospodarstwa domowego, a także spadek ubóstwa.

Liczba przyznawanych pozostałych zasiłków i świadczeń na przestrzeni trzech lat, świadczy o stabilności systemu pomocy społecznej w gminie. W roku 2023 świadczenia przyznano również rodzinom z Ukrainy. Programy te poprawiły kondycje finansową wielu rodzin, warto jednak monitorować ewentualne zmiany i dostosowywać programy wsparcia do zmieniających się potrzeb społeczności lokalnej.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Borowiu realizuje program „Opieka wytchnieniowa”. Głównym celem Programu jest wsparcie członków rodzin lub opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę nad dziećmi do ukończenia 16 roku życia, posiadającymi orzeczenie o niepełnosprawności oraz nad osobami niepełnosprawnymi.

Gmina Borowie bierze również udział od 2022 roku w programie „Korpus Wsparcia Seniorów”, który zapewnia usługi wsparcia na rzecz seniorów w wieku 60 lat i więcej przez świadczenie usług wynikających z rozeznaczonych potrzeb na terenie gminy. Przyjęty program pozwala zabezpieczyć przynajmniej częściowo potrzeby seniorów i pomóc im w codziennych czynnościach. Zadanie jest realizowane z wykorzystaniem zasobów Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Borowiu.¹ Celem programu jest zapewnienie możliwości bezpiecznego funkcjonowania seniorów w ich miejscu zamieszkania przez nawiązanie współpracy pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego, organizacjami pozarządowymi skupiającymi środowiska młodzieżowe, a także wolontariuszami tworząc lokalne partnerstwa, jak również poprzez świadczenie usług wynikających z rozeznaczonych potrzeb na terenie danej gminy oraz poprawę poczucia bezpieczeństwa, a także możliwości samodzielnego funkcjonowania w miejscu zamieszkania osób starszych przez dostęp do tzw. „opieki na odległość”. W latach 2022 – 2023 wydatkowano kwotę 21 400,85 zł.²

Od 2015 roku Gmina realizuje krajowy Program Asystent rodziny, którego celem jest zapewnienie rodzinom dostępu, w szczególnych sytuacjach, do poradnictwa w zakresie rozwiązań wspierających rodzinę. Poradnictwo dotyczy realizacji indywidualnych potrzeb rodziny. Rodzina, w ramach współpracy z asystentem rodziny, może skorzystać ze wsparcia psychologicznego, pomocy prawnej (w szczególności w zakresie praw rodzicielskich i uprawnień pracowniczych), a także poradnictwa w zakresie przewycięzania trudności w pielęgnacji i wychowaniu dziecka, dostępu do rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz świadczeń opieki zdrowotnej. Zadania asystenta rodziny polegają między innymi na opracowaniu, wspólnie z osobami zainteresowanymi, katalogu możliwych do uzyskania form wsparcia oraz występowaniu w ich imieniu, w celu skorzystania przez nie z należnej im pomocy. Ponadto wsparcia dla rodzin z stwierdzonymi uzależnieniami udziela również Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

¹ Program osłony w zakresie „Korpus Wsparcia Seniorów” na 2024 rok.

² Raport o Stanie Gminy Borowie za rok 2022 i rok 2023

Diagnoza sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Gminy Borowie

Zgodnie z zarządzeniem Nr 11/2015 Wójta Gminy Borowie z dnia 2 marca 2015 roku została powołana Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Komisja realizuje zadania zawarte w ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz podejmuje czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego. Do członków można zaliczyć specjalistów z zakresu terapii uzależnień, pedagogiki, profilaktyki oraz przedstawicieli Urzędu Gminy, Rady Gminy, Policji, Służby Zdrowia i Kościoła. Zgodnie uchwałą Nr XLI/242/2022 z dnia 25 lutego 2022 roku Rady Gminy Borowie uchwalono Gminy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2025 w gminie Borowie. W programie w szczególności uwzględniono działania wychowawcze, edukacyjne, informacyjne i profilaktyczne w szkołach i placówkach oświatowych.

Do celów operacyjnych programu zaliczono:

1. Popularyzacja postawy trzeźwości i abstynencji oraz wykorzenianie szkodliwych zwyczajów i sposobów picia alkoholu;
2. Tworzenie warunków sprzyjających realizacji potrzeb mieszkańców, których zaspokojenie motywuje powstrzymanie się od spożywania alkoholu i narkotyków;
3. Zmiana postaw i zachowań mieszkańców oraz instytucji Gminy Borowie w sytuacjach związanych z alkoholem i innymi używkami;
4. Współpraca z placówkami służby zdrowia, jednostkami Policji oraz placówkami oświatowymi w zakresie upowszechniania informacji o szkodliwości i problemach związanych z nadużywaniem alkoholu i innych używek;
5. Wspomaganie działalności wychowawczej, edukacyjnej, informacyjnej i profilaktycznej prowadzonej w placówkach oświatowych oraz placówkach służby zdrowia w zakresie ochrony przed zażywaniem narkotyków przez dzieci i młodzież;
6. Wdrażanie innowacyjnych form profilaktyki kierowanej w szczególności do dzieci i młodzieży;

7. Tworzenie skutecznych form kontroli społecznej nad postępowaniem osób nadużywających alkoholu i narkotyków;
8. Zapobieganie oraz powstrzymywanie nietrzeźwości kierowców z uwagi na zagrożenia zdrowia i życia mieszkańców gminy.

Za bezpieczeństwo w Gminie Borowie odpowiada zlokalizowany tam Zespół ds. prewencji. Zgodnie z informacją przedstawioną przez Powiatową Komendę Policji w Garwolinie w 2023 roku potwierdziła występowanie na terenie gminy Borowie 45 przestępstw, a wykrywalność ogólna wyniosła 73,33%. W analogicznym okresie 2022 roku na terenie gminy stwierdzono 28 tego typu przestępstw, wykrywalność natomiast wynosiła 83,68%. Z powyższych danych wynika, iż w 2023 roku wykrywalność przestępstw spadła o 10,35% a ich liczba wzrosła.

1.3. Współpraca z organizacjami pozarządowymi

Współpraca władz gminy z organizacjami pozarządowymi jest określona w „Programie Współpracy Gminy Borowie z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie”, który jest uchwalany w każdym roku budżetowym na następny rok. Celem głównym ww. Programu jest poprawa jakości życia mieszkańców Gminy Borowie oraz stworzenie warunków do ich pełniejszego uczestnictwa w życiu publicznym.

Do zadań priorytetowych zaliczone zostały następujące aspekty:

1. Wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej.
2. Ochrona i promocja zdrowia.
3. Porządek i bezpieczeństwo publiczne oraz przeciwdziałanie patologiom społecznym.

Organizacjami działającymi na terenie Gminy Borowie w 2023 roku były:

✓ **Ochotnicze Straże pożarne:**

- OSP Borowie (REGON 711670664), ul. Leona Popławskiego 23
- OSP Chromin (REGON 711670641), Chromin 28
- OSP Filipówka (REGON 711670635), Filipówka 26

- OSP Głusków (REGON 711670598), ul. Długa 95
- OSP Iwowe (REGON 711670687), Iwowe 37
- OSP Jażwiny (REGON 711670569), Jażwiny 33A
- OSP Laliny (REGON 711670575), Laliny 78
- OSP Nowa Brzuza (REGON 711670670), Nowa Brzuza 46

✓ **Koła Gospodyń Wiejskich**

- Koło Gospodyń Wiejskich „Urzekające” w Jażwinach (REGON 383040480), Jażwiny 33A
- Koło Gospodyń Wiejskich w Chrominie „Zespół Chromianki” (REGON 382315182), Chromin 28
- Koło Gospodyń Wiejskich w Filipówce (REGON 382245151), Filipówka 26
- Koło Gospodyń Wiejskich w Głuskowie (REGON 382241696), Głusków 46A
- Koło Gospodyń Wiejskich w Iwowie „Zespół Iwowianki” (REGON 382241420), Iwowe 33
- Koło Gospodyń Wiejskich w Słupie Pierwszym „Słupianki” (REGON 382241029), Słup Pierwszy 10C
- Koło Gospodyń Wiejskich w Wilchcie (REGON 382240923), Wilchta 10E
- Koło Gospodyń Wiejskich w Dudce (REGON 382338289), Dudka 26A
- Koło Gospodyń Wiejskich w Borowiu (REGON 382975398), ul. Garwolińska 19, Borowie
- Koło Gospodyń Wiejskich w Lalinach (REGON 382975702), Laliny 79
- Koło Gospodyń Wiejskich Łopocianka (REGON 384374941), Łopocianka 45
- Koło Gospodyń Wiejskich w Słupie Drugim (REGON 384460095), Słup Drugi 13
- Koło Gospodyń Wiejskich w Kamionce (REGON 525494346), Kamionka 4a
- Koło Gospodyń Wiejskich w Nowej Brzuzie (REGON 523189975), Nowa Brzuza 46

✓ Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Wiejskich w Borowiu (REGON 147277874), ul. Garwolińska 19

✓ Uczniowski Klub Sportowy „Pantera” (REGON 365965134), ul. Aleksandra Sasimowskiego 3

- ✓ Uczniowski Klub Sportowy „Jastrzębie” (REGON 366053719), ul. Aleksandra Sasimowskiego 4
- ✓ Stowarzyszenie Motocyklowe Jastrabye (REGON 369469633), ul. Bankowa 3
- ✓ Stowarzyszenie MONAR Ośrodek Leczenia, Terapii i Rehabilitacji uzależnień w Głoskowie (REGON 00097265400438), Głosków 43
- ✓ Uczniowski Klub Sportowy „Stromberg” Głosków (REGON 365964880) Głosków 29
- ✓ Klub Sportowy „FC Stromberg” (REGON 367940606), Głosków 46A
- ✓ Wojskowe Koło Łowieckie Nr 305 „Szarak” (REGON 010266670), Gózd 4A
- ✓ Uczniowski Klub Sportowy „Orły” (REGON 365965370), Iwowe 140

Na terenie Gminy Borowie znajduje się Stowarzyszenie MONAR Ośrodek Leczenia, Terapii i Rehabilitacji Uzależnień w Głoskowie. Placówka zlokalizowana jest w zespole dworkowo-parkowym i zajmuje ponad 15 hektarów ziemi uprawnej, pól i łąk. Wychowankowie ośrodka sami uprawiają pola, warzywa i hodują zwierzęta. Proces terapeutyczny składa się z czterech etapów: nowicjatu, w którym nowo przyjęty członek zapoznaje się z zasadami i zwyczajami panującymi w Głoskowie. Po tym czasie nowicjusz staje się domownikiem. Pod koniec pobytu w Głoskowie następuje trzeci etap terapii - aspirantura. Stanowi on test umiejętności nabytych w ośrodku. Po pozytywnej ocenie aspirantury zostaje się Monarowcem i taka osoba może opuścić ośrodek. W czasie wolnym w ośrodku kładzie się duży nacisk na rozwijanie pasji do sportu. Placówka oferuje ściankę do gry w squasha, kąpielisko wodne, a zimą boisko do gry w hokeja. Od lat organizowane są również Obozy Skałkowe niedaleko Częstochowy.³

Na terenie Gminy Borowie funkcjonuje osiem jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej (OSP Borowie, OSP Chromin, OSP Filipówka, OSP Głosków, OSP Iwowe, OSP Jaźwiny, OSP Laliny, OSP Nowa Brzuza), które pełnią kluczową rolę w zapewnieniu bezpieczeństwa mieszkańcom. Wśród tych jednostek do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego została włączona OSP Borowie. Dodatkowo, na terenie

³ Strona internetowa Monar Głosków <https://monar-gloskow.com.pl>

Diagnoza sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Gminy Borowie

gminy działa kilka młodzieżowych drużyn pożarniczych (OSP Borowie, OSP Chromin, OSP Głusków, OSP Iwowe, OSP Jaźwiny i OSP Laliny) oraz jedna dziecięca drużyna pożarnicza (OSP Głusków), co świadczy o zaangażowaniu społeczności w działania na rzecz zapobiegania pożarom i udzielania pomocy w nagłych sytuacjach. Nad funkcjonowaniem jednostek OSP czuwa Zarząd Oddziału Gminnego Związku Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej w Borowiu. Jest to istotne ogniwo w organizacji straży pożarnej na szczeblu lokalnym, odpowiedzialne za koordynację działań i wsparcie jednostek OSP.

Do ważnych zadań Zarządu Oddziału Gminnego należy organizacja gminnych zawodów pożarniczo-sportowych, które pozwalają strażakom wykazać się sprawnością i umiejętnościami. Takie wydarzenia nie tylko integrują środowisko strażackie, ale także podnoszą poziom przygotowania jednostek do działań ratowniczo-gaśniczych. Ponadto, Zarząd Oddziału Gminnego jest odpowiedzialny za przeprowadzanie szkolnych i gminnych eliminacji Ogólnopolskiego Turnieju Wiedzy Pożarniczej "Młodzież zapobiega pożarom". To inicjatywa edukacyjna, której celem jest podnoszenie świadomości wśród młodzieży na temat zagrożeń pożarowych i metod zapobiegania im. Działania Zarządu Oddziału Gminnego Związku OSP mają kluczowe znaczenie dla skutecznej ochrony przeciwpożarowej w Gminie Borowie oraz edukacji społeczności lokalnej w zakresie bezpieczeństwa przeciwpożarowego. Ich praca przyczynia się do zwiększenia świadomości społecznej i podniesienia poziomu profesjonalizmu w działaniach ratowniczo-gaśniczych.

Ponadto na terenie Gminy działa Jastrabye Borowie Klub Motocyklowy. Stowarzyszenie pręźnie uczestniczy w życiu społecznym Gminy organizując wydarzenia i pomagając przy organizacji przedsięwzięć aranżowanych przez inne organizacje tj. KGW.

Z dostępnych danych wynika, że w latach 2020-2022, na zadania publiczne w zakresie wspierania i upowszechniania kultury fizycznej oraz tworzenia warunków sprzyjających rozwojowi sportu, przeznaczono kwotę 730 472,82 zł. Wydatki te odnoszą się również do bieżącej działalności obiektów sportowych.

1.4. Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego

Na dziedzictwo kulturowe Gminy Borowie składają się przede wszystkim obiekty architektoniczne:

- kościół murowany z 1831 roku wraz z dzwonnica wybudowaną ok. 1715 roku wzniesiony z fundacji Ludwika z Załuskich Moszyńskiej, Kasztelanki Lubelskiej w Borowiu;
- zespół dworsko - parkowy wybudowany w I ćwierćwieczu XIX wieku w skład, którego wchodzi budynek Urzędu Gminy w Borowiu;
- zespół dworsko - parkowy wzniesiony w I połowie XIX wieku, w którym mieści się Stowarzyszenie MONAR Ośrodek Leczenia, Terapii i Rehabilitacji uzależnień w Głoskowie;
- wiatrak, wybudowany w 1868 roku w Chrominie;
- była osada Czarnów/ Młyn Wodny, wzniesiony na początku XIX wieku w Kamionce;
- cmentarz parafialny, objęty ochroną konserwatorską, założony w 1830 roku, gdzie znajdują się nagrobki m.in. Abramowiczów, Józwickich w Borowiu.

Gmina Borowie to obszar obfitujący w różnorodne obiekty zabytkowe, obejmujące stanowiska archeologiczne, trakty, zabytki sakralne, założenia rezydencjonalne, budowle techniczne, cmentarze i miejsca pamięci, kapliczki oraz krzyże przydrożne. Niektóre z tych miejsc charakteryzują się wysoką wartością kulturową, a wśród nich wyróżnia się stary kościół w Borowiu, zbudowany w 1831 roku. Mimo opuszczenia przez parafię w 1989 roku, obiekt ten został przejęty przez Samorząd Gminy Borowie, który na bieżąco przeprowadza prace remontowo-konserwatorskie. Kościół ten, reprezentujący styl klasycystyczny, charakteryzuje się bez wieżową bryłą z elewacjami pokrytymi boniowaniami. W skład zespołu kościoła wchodzi imponująca dzwonnica z pierwszego ćwierćwiecza XVIII wieku oraz figura Chrystusa Gorejące Serce, które razem tworzą unikalne założenie przestrzenne. Miejsce to stanowi centrum kulturalne miejscowości. Urząd Gminy Borowie jako inwestor, planuje przeprowadzić rozległe prace remontowo-konserwatorskie, obejmujące także prace konserwatorskie wyposażenia kościoła. Obiekt ten został udostępniony społeczeństwu, pełniąc funkcje kulturalne, muzealne i organizując

Diagnoza sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Gminy Borowie

różnorodne wydarzenia, takie jak uroczystości, koncerty muzyczne oraz inscenizacje. Dzięki temu, kościół przyciąga nie tylko lokalną społeczność, ale także odwiedzających z całego regionu, kraju i zagranicy.

Kolejnym ważnym zabytkiem jest zespół dworsko-parkowy w Borowiu, który stał się siedzibą Urzędu Gminy. Budynek został wyremontowany zgodnie z zasadami konserwatorskimi.

Gmina Borowie zachowuje unikatową nekropolię, w tym cmentarz parafialny w Borowiu. Został on założony w pierwszej połowie XIX wieku na obszarze 0,25 ha, łącząc dwa pierwotne cmentarze - "stary" i "nowy". Oba posiadają zróżnicowane układy przestrzenne, z dominacją prostokątnych form i charakterystycznych alei. Wartością historyczną i artystyczną wyróżniają się m.in. nagrobki rodzin Abramowiczów, Józwickich oraz Władysława Ostrzyckiego, wpisane do rejestru zabytków ruchomych województwa mazowieckiego. Na centralnej części cmentarza znajduje się również pomnik upamiętniający poległych żołnierzy polskich z okresu II wojny światowej.

Gmina może poszczycić się interesującymi parkami, z których jednym jest park dworski w Borowiu. Założony w pierwszej połowie XIX wieku, zajmuje obszar ponad 6 ha i charakteryzuje się wielokątnym kształtem zbliżonym do trapezu. Kompozycyjny układ parku ściśle wiąże się z centralnie usytuowanym budynkiem dworu, otoczonym kolistym gazonem. Drzewa parkowe, w tym jesiony pensylwańskie, klony zwyczajne i jesiony wyniosłe, tworzą schludnie utrzymane wnętrza zamknięte, a niektóre z nich zostały wpisane do rejestru pomników przyrody.

Innym wartościowym parkiem na terenie gminy jest park dworski w Kamionce o powierzchni około 5 ha. Został założony w pierwszej połowie XIX wieku i cechuje się prostokątnym układem, z główną aleją po przekątnej parku. Roślinność obejmuje gatunki gleb żyznych i wilgotnych, a wśród drzew dominują jesiony wyniosłe, brzozy brodawkowate, kasztanowce białe, olsze czarne, graby i lipy drobnolistne.

Park dworski w Głoskowie, o powierzchni 1,8 ha, znajduje się przy drodze Garwolin-Stoczek Łukowski. Związany ściśle z budynkiem dworu, park posiada różnice w rozbudowie pomiędzy jego częściami frontową a ogrodową. Dominujące drzewa to brzozy brodawkowate, graby pospolite, lipy drobnolistne, jesiony wyniosłe, wiązy szypułkowe, robinie białe, wiązy polne i klony zwyczajne.

Zróżnicowane gatunkowo krzewy, takie jak berberys, dereń czy jaśminowiec, dodają parkowi uroku.

W gminie Borowie zachowały się historyczne obiekty techniki, takie jak wiatrak w Chrominie i młyn Czarnów w Kamionce. Wiatrak w Chrominie, wybudowany w 1868 r., to konstrukcja o planie czworoboku z dachem dwuspadowym. Przez lata przeszedł modernizacje, zainstalowano m.in. silnik spalinowy i elektryczny. Zawieszenie kamieni, młynarskie urządzenia oraz elementy konstrukcji szkieletowej nadal są zachowane. Młyn wodny w Kamionce – Czarnów, pochodzący z początku XIX w., jest drewnianą konstrukcją zrębową na planie prostokąta. Osadzony częściowo na podmurowaniu z betonowych pustaków, słupkach drewnianych i murowanych z cegły. Zasilany pierwotnie turbiną wodną Francisa, a następnie przekształcony na napęd elektryczny. Wyposażony w mlewniki, elewatory oraz złożenie kamieni, stanowi cenny zabytek techniki.

Gminna Izba Pamięci w Lalinach, stanowiąca integralną część Gminnego Ośrodka Kultury w Borowiu, to miejsce, w którym zgromadzone są liczne eksponaty ilustrujące życie na tradycyjnej wsi. Te cenne artefakty pełnią funkcję edukacyjną, służąc jako źródło wiedzy dla odwiedzających. W Izbie regularnie odbywają się zajęcia i warsztaty, skoncentrowane wokół dawnego rzemiosła oraz sztuki ludowej. To przestrzeń, gdzie lokalna historia staje się źródłem inspiracji i możliwości nauki dla społeczności.

Kształtowanie lokalnej tożsamości i wzmacnianie identyfikacji mieszkańców z Gminą realizują również stowarzyszenia, organizacje pozarządowe, szkoły i przedszkole. Wszystkie jednostki prowadzą działalność edukacyjną i kulturalną. Organizowane są często koncerty, teatry, lekcje biblioteczne, wystawy tematyczne, warsztaty rękodzieła, konkursy i inne imprezy kulturalno-oświatowe, w tym uroczystości patriotyczne.

Gminny Ośrodek Kultury w Borowiu to samorządowa instytucja kultury, powołana uchwałą Nr IV/16/85 Gminnej Rady Narodowej z dnia 10 stycznia 1985 r. Miejscem działalności Ośrodka jest budynek przy ul. Garwolińskiej 19 w Borowiu. Głównym celem instytucji jest angażowanie i przygotowywanie mieszkańców do aktywnego uczestnictwa w życiu kulturalnym, a także współtworzenie i rozwijanie wartości kulturowych na obszarze gminy. W strukturach GOK w Borowiu działają:

Diagnoza sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Gminy Borowie

- Gminna Biblioteka Publiczna im. Waltera Nurzyńskiego w Borowiu;
- Gminna Orkiestra Dęta w Borowiu;
- Gminna Izba Pamięci z siedzibą w Lalinach;
- Zespół Ludowy „Chrominianki” z Chromina;
- Zespół Ludowy „Borowianki” z Brzuzy;
- Zespół Ludowy „Lalinianki” z Lalin;
- Zespół Ludowy „Iwowianki” z Iwowego

Działające w Gminie Borowie cztery zespoły ludowe posiadają znaczący dorobek w kultywowaniu tradycji ludowych, obrzędów i zwyczajów wsi polskiej tego regionu, jak i przygotowywaniu staropolskich potraw. Z inicjatywy Wójta Gminy Borowie zakupiono nowe stroje ludowe dla wszystkich zespołów.

Gminny Ośrodek Kultury (GOK) wyróżnia się wszechstronną ofertą skierowaną do dzieci, obejmującą różnorodne zajęcia i wydarzenia kulturalne. Wśród licznych inicjatyw warto podkreślić konkursy plastyczne, spektakle teatralne, warsztaty oraz organizowane ferie zimowe. W 2023 roku, Ferie Zimowe z Gminnym Ośrodkiem Kultury stanowiły wyjątkowe wydarzenie, oferując dzieciom atrakcyjne zajęcia kulturalne, plastyczne i kulinarnych rozwijające ich zainteresowania.

W obszarze konkursów plastycznych, zorganizowano m.in. "Konkurs na najpiękniejszego zająca wielkanocnego" oraz "Na najpiękniejszą Choinkę Bożonarodzeniową", stymulując kreatywność uczestników. Warsztaty obejmowały różnorodne tematy, takie jak tworzenie palm wielkanocnych w Izbie Pamięci Regionalnej w Lalinach, prowadzone przez członkinie zespołu ludowego "Lalinianki". Ponadto, letnie dni warsztatowe dostarczyły dzieciom rozrywkę z muzyką na żywo i rozwijały umiejętności plastyczne podczas warsztatów "Kartka z wakacji".

Wśród innych istotnych wydarzeń na terenie Gminy, należy wymienić Rodzinny Piknik Ekologiczny, dofinansowany przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie, Koncert przy świecach w Zabytkowym Kościele w ramach "Koncerty organowe i kameralne Mazowsze 2023", a także Gminne Dożynki i Święto Gminy Borowie.

Warto zauważyć, że oferta dla seniorów, choć ograniczona, nie jest pomijana. W 2022 roku odbyło się spotkanie z zabawą taneczną z udziałem Kapeli Mazowszaki, jak również organizowane były wydarzenia międzypokoleniowe, takie jak Międzypokoleniowa Potańcówka, umożliwiająca mieszkańcom wspólne świętowanie z muzyką lat 60, 70 i 80. W 2023 roku zorganizowano Bal Ostatkowy, skierowany głównie do seniorów i rodzimych zespołów ludowych, podkreślając istotę wspólnego świętowania i integracji społeczności.

Na terenie gminy Borowie w roku 2023 zarejestrowanych było 14 Kół Gospodyń Wiejskich w następujących miejscowościach: Chromin, Filipówka, Głosków, Iwowe, Słup Pierwszy, Wilchta, Dudka, Borowie, Laliny, Jaźwiny, Łopacianka, Słup Drugi, Kamionka i Nowa Brzuza. Koła Gospodyń Wiejskich pełnią istotną rolę w kształtowaniu społeczności lokalnej, integrując mieszkańców i umożliwiając im wspólną pracę nad lokalnymi inicjatywami. Działania podejmowane przez takie koła mają na celu wzmocnienie więzi społecznych oraz budowanie poczucia wspólnoty. Koła Gospodyń Wiejskich angażują się w zachowanie i promocję lokalnej kultury oraz tradycji. Poprzez organizowanie różnorodnych wydarzeń, warsztatów rzemieślniczych, czy festynów, przyczyniają się do przekazywania dziedzictwa kulturowego z pokolenia na pokolenie. Członkinie kół z Gminy Borowie biorą aktywny udział w ważnych wydarzeniach w życiu Gminy tj. Wspólne Kolędowanie czy Bal Ostatkowy.

W Gminie Borowie w 2023 roku zlokalizowanych było 17 świetlic wiejskich, które stanowią istotną przestrzeń do działań edukacyjnych i społecznych dla mieszkańców. Znajdują się one w miejscowościach: Brzuskowola, Chromin (w budynku OSP), Dudka, Filipówka (w budynku OSP), Głosków (w budynku OSP), Gościewicz, Gózd, Iwowe, Jaźwiny (w budynku OSP), Kamionka, Laliny (w budynku OSP), Łętów, Łopacianka, Nowa Brzuza (w budynku OSP), Stara Brzuza, Słup Pierwszy, Wilchta. Poza funkcją integracyjną, w świetlicach spotykają się rady sołeckie oraz swoją działalność prowadzą koła gospodyń wiejskich

Biblioteka w Borowiu, istniejąca od 1956 r. i funkcjonująca w obecnym budynku od 1971 r. dzięki fundacji Waltera Nurzyńskiego, oferuje szeroki zakres usług czytelniczych. Od 1985 r. jest częścią struktur Gminnego Ośrodka Kultury. Posiada bogaty księgozbiór liczący 17 483 woluminów, w tym literaturę piękną dla dorosłych i dzieci, a także literaturę niebeletrystyczną i zbiory specjalne. Biblioteka

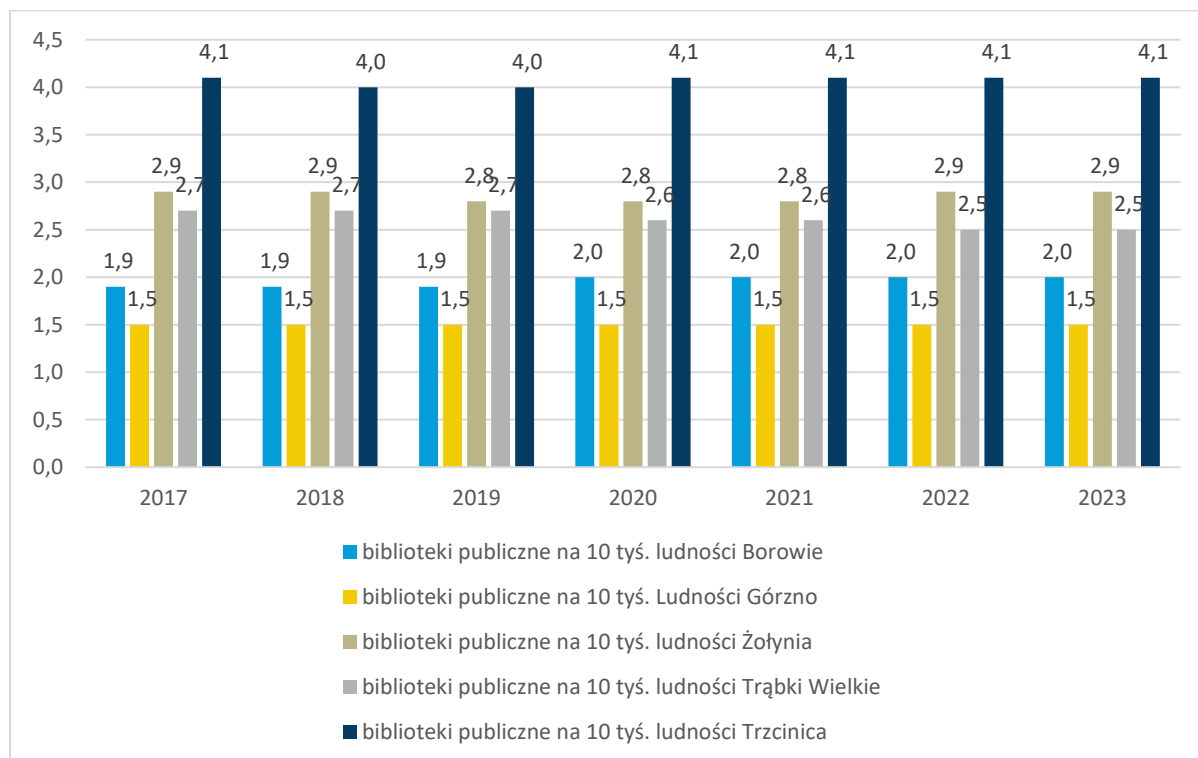

Diagnoza sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Gminy Borowie

aktywnie uczestniczy w promocji książki i kultury, organizując wystawy, lekcje biblioteczne, spotkania z autorami, konkursy oraz różnorodne wydarzenia kulturalne. Dla czytelników dostępne są komputery z dostępem do Internetu, a także sprzęt multimedialny. Biblioteka bierze udział w programach rozwoju bibliotek oraz korzysta z dotacji od Gminy Borowie i Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego na zakup nowości wydawniczych i rozwój infrastruktury. W celu ułatwienia dostępu mieszkańcom do przeglądania zasobu księgozbioru biblioteki wprowadzono katalog on-line. System biblioteczny MATEUSZ umożliwia sprawdzenie dostępności danej pozycji, sprawdzenie stanu swojego konta, prolongatę oraz rezerwację pozycji przez Internet.

Rozpatrując dostępność bibliotek publicznych rozważano ich ilość na 10 tys. ludności. Gmina Borowie charakteryzuje się stabilnym poziomem oscylującym wokół wartości 2,0. W ramach porównania wykazano, że pozostałe gminy nie cechują się również dużą dynamiką zmian w dostępności bibliotek publicznych w analizowanym okresie czasowym. Największa ilość bibliotek publicznych znajduje się w Gminie Trzcinica, gdzie wynosi ona około 4 na 10 tys. ludności.

Wykres 4. Biblioteki publiczne na 10 tys. ludności.

Źródło: BDL, GUS

Gminy Górzno, Żołyńia i Trąbki Wielkie charakteryzują się zwiększającą ilością ludności na jedną placówkę biblioteczną. Największą dynamiką zmian charakteryzuje się Gmina Trąbki Wielkie. Gmina Borowie oraz Gmina Trzcinica odznaczają się zmniejszającą się ilością osób na jedną placówkę biblioteczną.

Tabela 5. Liczba ludności na 1 placówkę biblioteczną (łącznie z punktami bibliotecznymi)

Nazwa Gminy	Ludność na 1 placówkę biblioteczną (łącznie z punktami bibliotecznymi ujętymi zgodnie z siedzibą jednostki macierzystej)							
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
Borowie	5 226	5 208	5 211	5 283	4 976	4 973	4 921	4 905
Górzno	6 463	6 511	6 527	6 541	6 623	6 659	6 673	6 695
Żołyńia	3 482	3 497	3 499	3 518	3 524	3 513	3 492	3 495
Trąbki Wielkie	3 669	3 681	3 682	3 715	3 797	3 866	3 932	4 022
Trzcinica	2 455	2 461	2 474	2 473	2 467	2 458	2 452	2 464

Źródło: BDL, GUS

Prawie wszystkie Gminy charakteryzują się zwiększającym księgozbiorem bibliotek, wyjątek stanowi Gmina Trąbki Wielkie. Gmina Borowie odznacza się dużą dynamiką zmian w rozpatrywanych latach i wzrost o 772,8 wolumenów.

Tabela 6. Księgozbiór biblioteki na 1000 ludności

Nazwa Gminy	księgozbiór biblioteki na 1000 ludności							
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
	[wol.]	[wol.]	[wol.]	[wol.]	[wol.]	[wol.]	[wol.]	[wol.]
Borowie	2 737,3	2 845,8	2 943,4	3 013,8	3 323,2	3 430,3	3 548,1	3 510,1
Górzno	3 650,8	3 753,6	3 897,5	4 036,4	4 128,6	4 232,0	4 332,5	4 367,3
Żołyńia	4 004,3	4 072,6	4 019,6	4 029,3	4 250,3	4 318,0	4 661,9	4 695,6
Trąbki Wielkie	3 165,8	3 021,0	2 729,7	2 644,7	2 627,9	2 618,0	2 644,9	2 600,3
Trzcinica	4 294,7	4 338,5	4 311,0	4 489,2	4 342,3	4 606,6	4 826,2	4 918,2

Źródło: BDL, GUS

Diagnoza sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Gminy Borowie

W ogólnej perspektywie, dane sugerują, że Gmina Borowie skupia się na rozbudowie i ulepszaniu swojego systemu bibliotecznego, zapewniając jednocześnie dostęp do księgozbioru zgodnie z rosnącymi potrzebami społeczności. Wzrost liczby bibliotek oraz rozbudowa księgozbioru na jednostkę ludności są pozytywnymi wskaźnikami, świadczącymi o zaangażowaniu lokalnych władz w rozwój kulturalny gminy.

Na terenie Gminy Borowie działa Gminna Orkiestra Dęta, założona w 2013 roku i funkcjonująca przy Gminnym Ośrodku Kultury. Grupa muzyczna prowadzona jest pod batutą Kapelmistrza Michała Szostaka. Orkiestra skupia się na stałym rozwijaniu i popularyzowaniu nauki gry na instrumentach dętych, oferując zajęcia muzyczne prowadzone dwa razy w tygodniu. Ponadto, orkiestra aktywnie uczestniczy w uroczystościach państwowych i kościelnych, dostarczając muzykalne wsparcie podczas różnych wydarzeń. W roku 2023 skład orkiestry liczył 22 członków, z czego 9 to dzieci. Ponadto 13 dzieci to kandydaci przygotowujący się na nowych członków orkiestry. W 2023 r. orkiestra otrzymała 14 sztuk nowych instrumentów muzycznych zakupionych z dotacji pochodzącej z budżetu Województwa Mazowieckiego na realizację zadania pod nazwą: „Zakup instrumentów muzycznych dla Orkiestry Dętej z Borowia”, w ramach zadania publicznego Województwa Mazowieckiego pn. "Zakup instrumentów muzycznych dla orkiestr dętych na Mazowszu".

Na terenie Gminy zlokalizowana jest Hala Sportowa w miejscowości Borowie. Została ona wybudowana w latach 2006-2007 z inicjatywy Wójta i Rady Gminy Borowie ze środków budżetu Gminy Borowie oraz Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej Ministerstwa Sportu. Celem funkcjonowania hali sportowej jest realizowanie potrzeb sportowo- edukacyjnych uczniów Zespołu Oświatowego w Borowiu oraz pozostałych placówek oświatowych w Gminie Borowie.

Innym obiektem również znajdującym się przy Zespole Oświatowym w Borowiu jest Boisko „Orlik 2012”. Wybudowane w 2011 roku, jest jednym z dwóch boisk sportowych na terenie Gminy. Drugi taki obiekt powstał przy Zespole Szkół w Głóskowie w 2012 roku. Od 7 marca 2024 r. wejście na oba boiska jest bezpłatne.

Przy Zespole Oświatowym w Borowiu w hali sportowej powstała również kręgielnia i siłownia. Kręgielnia posiada cztery tory do gry w kręgle. W obiekcie

organizowane są liczne turnieje - Liga Bowlingowa w Borowiu - w których chętnie biorą udział uczestnicy z innych miejscowości.⁴

Na terenie Gminy prężnie działa klub piłki nożnej Jastrzębie Borowie. Klub bierze udział w Powiatowej Lidze LZS w Garwolinie i innych turniejach. W 2023 r. Jastrzębie Borowie wygrało Turniej o Puchar Niepodległości.

1.5. Szkolnictwo

Edukacja jest istotnym elementem, determinującym rozwój osobisty, wpływającym na późniejsze zachowania i możliwości na rynku pracy. Ponadto wykształcenie decyduje o statusie społecznym, a jego brak może skutkować marginalizacją na różnych płaszczyznach społecznych.

Na infrastrukturę oświatową Gminy Borowie składają się:

- ⇒ Zespół Oświatowy w Borowiu- w skład, którego wchodzi Publiczna Szkoła Podstawowa im Aleksandra Sasimowskiego i Publiczne Przedszkole „Jaś i Małgosia”,
- ⇒ Zespół Szkół w Głoskowie- w skład, którego wchodzi Publiczna Szkoła Podstawowa im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego i Publiczne Przedszkole „Kubuś Puchatek”,
- ⇒ Publiczna Szkoła Podstawowa w Iwowie - w skład, którego wchodzi Publiczna Szkoła Podstawowa z oddziałem przedszkolnym.

Zespół Oświatowy w Borowiu, jest to największa placówka edukacyjna na terenie gminy, do której we wrześniu 2023 roku uczęszczało 235 uczniów szkoły i 152 wychowanków przedszkola. Budynek, pochodzący z 1967 roku, przeszedł znaczną rozbudowę i remont w latach poprzednich. Obecnie posiada 10 klas do nauczania początkowego i przedszkola, 12 klas lekcyjnych, dwie pracownie komputerowe, sale wyposażone w tablice interaktywne oraz nowoczesny sprzęt gastronomiczny w ramach programu "Posiłek w szkole i w domu". W ramach szkoły podstawowej realizowane są koła zainteresowań dla klas IV- VIII z przedmiotów: fizyka, geografia, j. angielski, matematyka, biologia, historia. Na zajęciach są

⁴ hala.borowie.pl

Diagnoza sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Gminy Borowie

realizowane treści przygotowujące do egzaminu ósmoklasisty, a także rozwijające zainteresowania uczniów i przygotowujące do konkursów. Uczniowie szkoły biorą aktywny udział w konkursach o różnych rangach zdobywając wyróżnienia. Szkoła organizuje wycieczki do różnych miast w Polsce zarówno w ramach programu „Poznaj Polskę”, jak i wycieczek klasowych. W celu promowania wolontariatu organizowane są dni wolontariusza i inne akcje charytatywne. Prowadzone są również działania z zakresu promowania ekologii tj. Dzień Czystego Powietrza i pikniki ekologiczne.

Zespół Szkół w Głoskowie, mieszczący się w budynku z 1974 roku, od września 2023 roku ma 122 uczniów i 67 wychowanków w przedszkolu. Szkoła przeszła rozbudowę w 2020 roku, dodając klasopracownie, sale, a także modernizując infrastrukturę sportową. Szkoła posiada nowoczesne wyposażenie, w tym tablice interaktywne. Kuchnia została zaopatrzona w nowy sprzęt gastronomiczny dzięki programowi "Posiłek w szkole i w domu". Szkoła organizuje wycieczki klasowe po Polsce i w ramach programu „Poznaj Polskę”. Uczniowie biorą udział w akcjach promujących działania proekologiczne. Promowane są również różnego rodzaju akcje charytatywne organizowane przez szkolny wolontariat.

Publiczna Szkoła Podstawowa w Iwowie, najmniejsza szkoła na terenie gminy, ma 41 uczniów i 12 wychowanków. Budynek, zbudowany w 1972 roku, przeszedł modernizację energetyczną w latach 2018-2020, obejmującą wymianę dachu, montaż fotowoltaiki, nowe instalacje i docieplenie. W latach 2021-2022 przeprowadzono rozbudowę, dodając nowe pomieszczenia, co zwiększyło łączną powierzchnię użytkową. Szkoła posiada plac zabaw i bierze udział w projekcie "Radosna Szkoła". W ramach programu „Poznaj Polskę” uczniowie jeżdżą na wycieczki i zwiedzają polskie miasta. Promowany jest również zdrowy tryb życia poprzez projekty tj. „Zdrowo jem, więcej wiem” czy wyjazdy na basen. Uczniowie także biorą aktywny udział w akcjach charytatywnych.

Tabela 7. Liczba uczniów dla poszczególnych zespołów oświatowych.

L.p	wyszczególnienie	Liczba oddziałów	Liczba uczniów	w tym klasy:							
				I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
1.	Zespół Oświatowy w Borowiu	14	235	42	18	28	31	30	33	45	8

2.	Zespół Szkół w Głuskowie	8	122	18	17	16	9	19	20	13	10
3.	Publiczna Szkoła Podstawowa w Iwowie	8	41	4	2	5	5	3	5	8	9
Razem		30	398	64	37	49	45	52	58	66	27

Źródło: Raport o Stanie Gminy Borowie za rok 2023.

Do programów realizowanych w placówkach oświatowych w roku szkolnym 2022/2023 można zaliczyć m.in.:

- ⇒ „Szlanka mleka”- SP Borowie, ZS Głusków, SP Iwowe
- ⇒ Warzywa i owoce w szkole”- SP Borowie, ZS Głusków, SP Iwowe
- ⇒ Narodowy program rozwoju czytelnictwa”- ZO Borowie, ZS Głusków, SP Iwowe
- ⇒ „Poznaj Polskę” przedsięwzięcie- ZO Borowie, ZS Głusków, SP Iwowe
- ⇒ „Aktywna tablica”- SP Iwowe
- ⇒ Projekt edukacyjny j. angielskiego, j. niemieckiego „Instaling”- ZO Borowie, ZS Głusków
- ⇒ „Narodowe czytanie”- ZO Borowie, ZS Głusków, SP Iwowe
- ⇒ Akcje charytatywne m.in. „Razem dla Lenki”- ZO Borowie
- ⇒ „WF z AWF”- ZO Borowie, ZS Głusków, SP Iwowe
- ⇒ „Mały MIŚ w świecie wielkiej literatury”- ZO Borowie, ZS Głusków
- ⇒ „Mali wielcy odkrywcy”- ZS Głusków

W celu zobrazowania jakości edukacji w szkołach do analizy przyjęto wyniki egzaminów ósmoklasisty i maturalnych z danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Warszawie.

Tabela 8. Średnie wyniki egzaminów ósmoklasisty w szkołach podstawowych Gminie Borowie oraz powiecie garwolińskim w latach 2019-2023.

Rok	Szkoła / Jednostka	Liczba zdających	Średnie wyniki					
			język polski	relacja rok do roku	matematyka	relacja rok do roku	język angielski	relacja rok do roku
2023	Borowie	36	66%	16%	48%	-10%	57%	10%
	Głusków	10	62%	-5%	54%	-5%	50%	-5%
	Iwowe	9	63%	0%	52%	-16%	30%	-38%
	p. garwoliński	55	65%	7%	50%	-9%	51%	-1%
2022	Borowie	46	50%	-2%	58%	24%	47%	10%
	Głusków	29	67%	4%	59%	5%	55%	-2%
	Iwowe	10	63%	-	68%	-	68%	-
	p. garwoliński	85	58%	3%	59%	19%	52%	10%

Diagnoza sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Gminy Borowie

2021	Borowie	31	48%	-10%	34%	-9%	37%	1%
	Głusków	16	63%	-7%	54%	4%	57%	11%
	Iwowe	4	-	-	-	-	-	-
	p. garwoliński	51	55%	-6%	40%	-5%	42%	3%
2020	Borowie	43	58%	4%	43%	2%	36%	8%
	Głusków	15	69%	-14%	50%	6%	46%	-5%
	Iwowe	-	-	-	-	-	-	-
	p. garwoliński	58	61%	-2%	45%	-1%	39%	-8%
2019	Borowie	37	54%	-	41%	-	44%	-
	Głusków	13	83%	-	56%	-	51%	-
	Iwowe	12	71%	-	51%	-	52%	-
	p. garwoliński	62	63%	-	46%	-	47%	-

Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Warszawie.

Publiczne przedszkole „Jaś i Małgosia” oferuje opiekę dla dzieci od 3 do 6 lat. Celem wychowania przedszkolnego jest zorganizowane wsparcie wielostronnego rozwoju dziecka, realizowane w procesie opieki, wychowania i nauczania. Praca opiekuńczo-wychowawcza i dydaktyczna w przedszkolu prowadzona jest w oparciu o obowiązującą podstawę programową wychowania przedszkolnego. Do przedszkola, na wniosek rodziców, mogą być przyjmowane dzieci posiadające orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego. Dzieci mają możliwość uczestniczenia w zajęciach, zabawach oraz spacerach. Organizowane są uroczystości, wycieczki i różnorodne zajęcia dodatkowe: plastyczne, rytmiczne, przyrodnicze, aerobik, gimnastyka korekcyjna, terapia ręki, zajęcia prowadzone metodą W. Sherborne, matematyczne. Ponadto dzieci mają możliwość uczenia się języka angielskiego. Dodatkowo organizowane są zajęcia taneczne. Przedszkole posiada funkcjonalny plac zabaw dla starszaków i młodszych dzieci. Przedszkolaki mają możliwość kontaktu z przedstawieniami teatralnymi w przedszkolu, projekcjami filmów w kinie sferycznym i koncertami muzycznymi. W 2023 roku organizowano różnego rodzaju konkursy plastyczne tj. „Grzyby- skarby polskich lasów” czy „Najpiękniejsza choinka bożonarodzeniowa”. W przedszkolu promowano również działania ekologiczne poprzez obchodzenie Dnia Czystego Powietrza wraz z Edukacyjną Siecią Antysmogową, gdzie poruszono temat dbania o jakość powietrza.

Publiczne przedszkole „Kubuś Puchatek” oferuje opiekę dla dzieci od 3 do 6 lat. Cel wychowania przedszkolnego to kształtowanie rozwoju dziecka w procesie opieki, wychowania i nauczania. Praca opiekuńczo-wychowawcza i dydaktyczna w przedszkolu prowadzona jest w oparciu o obowiązującą podstawę programową wychowania przedszkolnego. Do przedszkola, na wniosek rodziców, mogą również być przyjmowane dzieci posiadające orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego. Dzieci mają możliwość uczestniczenia w zajęciach, zabawach oraz spacerach. Organizowane są uroczystości, wycieczki i różnorodne zajęcia dodatkowe: plastyczne, rytmiczne, przyrodnicze, aerobik, gimnastyka korekcyjna, terapia ręki, zajęcia prowadzone metodą W. Sherborne, matematyczne. Ponadto dzieci mają możliwość uczenia się języka angielskiego. Dodatkowo organizowane są zajęcia taneczne. Przedszkole posiada funkcjonalny plac zabaw dla starszaków i młodszych dzieci. Przedszkolaki mają możliwość kontaktu z przedstawieniami teatralnymi w przedszkolu, projekcjami filmów w kinie sferycznym i koncertami muzycznymi. W 2023 roku w ramach projektu edukacyjnego promującego zdrowe nawyki żywieniowe Witaminki zrealizowano wydarzenie zapoznające dzieci z różnymi warzywami, gdzie mogły rozwijać swoje umiejętności kulinarne. Wychowankowie przedszkola brali również udział w różnych wycieczkach m.in. do Garwolina czy „Manufaktury Smaku i Zabawy” w Nowym Goniwilku.

Publiczna Szkoła Podstawowa w Iwowie – punkt przedszkolny. Oddział funkcjonuje w godzinach 8.00 – 13.00, zapewniając dogodne ramy czasowe dla uczestnictwa przedszkolaków w różnorodnych zajęciach. Przedszkole jest wyposażone w oddzielne wejście, szatnię oraz łazienkę, co umożliwia sprawną organizację codziennych aktywności najmłodszych. Sala przedszkolna została specjalnie dostosowana do potrzeb dzieci, z uwzględnieniem nowoczesnych pomocy dydaktycznych i zabawek rozwijających różne sfery ich rozwoju. Zajęcia wychowawczo-dydaktyczne są starannie skonstruowane, uwzględniając indywidualne możliwości rozwojowe każdego dziecka. Dodatkowo, przedszkole oferuje specjalistyczne zajęcia z logopedii oraz języka angielskiego, mające na celu wszechstronny rozwój kompetencji dzieci. Wszystkie te elementy programu edukacyjnego są dostosowane do wieku i poziomu zrozumienia przedszkolaków. Bezpieczeństwo podczas pobytu na terenie przedszkola jest priorytetem, co potwierdza istnienie ogrodzenia otaczającego plac zabaw. Ten obszar jest

Diagnoza sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Gminy Borowie

wyposażony w nowoczesne urządzenia ogrodowe, sprzyjające rozwijaniu sprawności i zwinności wychowanków. Wszystkie te elementy tworzą przyjazne i stymulujące środowisko przedszkolne, wspierając rozwój dzieci zarówno pod względem intelektualnym, jak i fizycznym. W przedszkolu są organizowane różnego rodzaju wydarzenia mające na celu rozwijanie kompetencji dzieci. Do takich atrakcji można zaliczyć m.in. Ogólnopolski Dzień Głośnego Czytania, spotkanie z policjantem czy Dzień Przedszkolaka.

Tabela 9. Liczba uczniów z podziałem na oddziały dla przedszkoli w roku 2023.

L.p.	Wyszczególnienie	Liczba uczniów			Liczba oddziałów		
		razem	w tym:		razem	w tym:	
			Poniżej „0”	„0”		Poniżej „0”	„0”
1.	Zespół Oświatowy w Borowiu – Publiczne Przedszkole „Jaś i Małgosia”	152	113	39	7	5	2
2.	Zespół Szkół w Głoskowie Publiczne Przedszkole „Kubuś Puchatek”	67	51	16	3	2	1
3.	Publiczna Szkoła Podstawowa w Iwowie – punkt przedszkolny	12	8	4	2	1	1
Razem		231	172	59	12	8	4

Źródło: Raport o Stanie Gminy Borowie za rok 2023.

W 2023 roku do wszystkich przedszkoli w Gminie Borowie uczęszczało 231 przedszkolaków. Oddziałów poniżej „0” w Przedszkolu „Jaś i Małgosia” było 5, w Publicznym Przedszkolu „Kubuś Puchatek”-2 i w punkcie przedszkolnym w SP w Iwowie- 1.

Na terenie Gminy Borowie realizowana jest budowa publicznego żłobka w m. Borowie. Będzie to pierwszy żłobek na terenie Gminy i pomieści 40 dzieci w wieku od 1 do 3 lat. Zlokalizowany zostanie na działce nr 525 w Borowiu i będzie należeć do Zespołu Oświatowego w Borowiu. Koszt całkowity zadania wyniesie 6 559 818,00 zł, z czego 4 000 000,00 zł stanowi dofinansowanie z Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie w ramach instrumentu wsparcia zadań ważnych dla równomiernego rozwoju województwa mazowieckiego oraz kwota 1 700 000,00 zł z rządowych środków z programu Maluch+. Zadanie to realizowane jest w latach 2023- 2025.

Liczba etatów nauczycieli na podstawie danych systemu informacji oświatowej w trzech jednostkach oświatowych łącznie, objętych subwencją oświatową wg stanu na dzień 30 września 2023 roku :

Tabela 10. Zestawienie liczby etatów nauczycieli w placówkach oświatowych Gminy Borowie.

Wyszczególnienie	Ogółem	Bez stopnia	Mianowany	Dyplomowany
Liczba etatów:	59,29	8,26	6,10	44,93

Źródło: Raport o stanie Gminy Borowie za 2023 rok

W jednostkach zatrudnionych jest również 26 pracowników obsługi i administracji w pełnym wymiarze czasu pracy.

Tabela 11. Dane statystyczne związane z wychowaniem przedszkolnym w latach 2017-2023.

Nazwa Gminy	Ilość dzieci w wieku przedszkolnym						
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Borowie	205	184	208	199	207	223	226
Górzno	344	337	364	382	408	434	437
Żołyńia	334	329	312	337	326	324	325
Trąbki Wielkie	498	468	459	540	559	614	668
Trzcinica	212	202	185	219	227	228	220
Ilość dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym							
Borowie	182	167	171	189	205	218	223
Górzno	267	299	335	344	379	421	448
Żołyńia	241	260	263	253	266	264	277
Trąbki Wielkie	310	292	309	335	363	415	432
Trzcinica	171	148	160	170	175	182	176

Źródło: BDL, GUS, Raport o stanie Gminy Borowie za rok 2023.

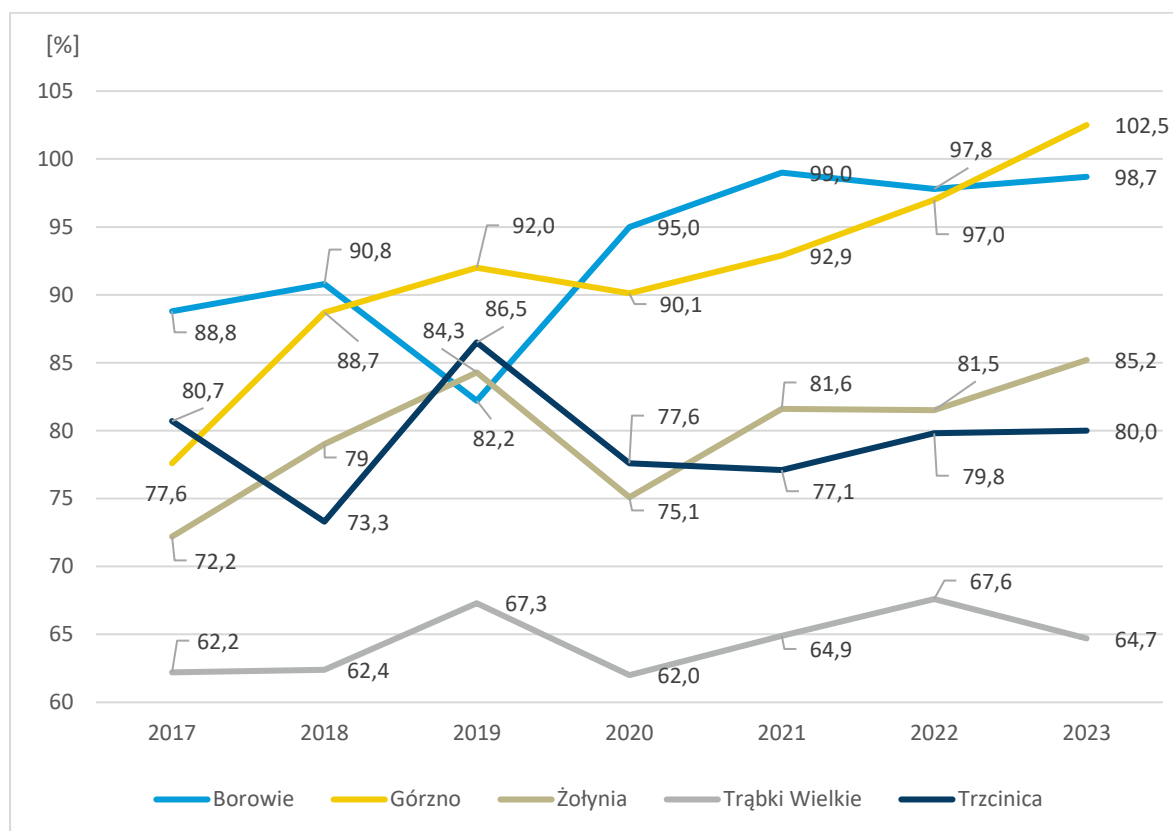
Tabela 11. przedstawia liczbę dzieci w wieku przedszkolnym w latach 2016-2023 oraz ilość dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w Gminie Borowie. Można zauważyć pewne wahania w liczbie dzieci uczęszczających do przedszkola w poszczególnych latach, np. od 2017 do 2018 nastąpił spadek z 182 do 167 dzieci, a potem wzrost do 223 dzieci w 2023 roku. Może to świadczyć o zwiększonym zainteresowaniu mieszkańców opieką dzieci w wieku 3-6 lat. Przedszkola pozwalają rodzicom skupić się na pracy zawodowej, mając pewność, że ich dzieci są bezpieczne

Diagnoza sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Gminy Borowie

i mają zapewnioną opiekę. To z kolei przyczynia się do aktywnego udziału dorosłych w życiu zawodowym, co jest kluczowe dla gospodarki lokalnej.

Wykres 5. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym.

Źródło: BDL, GUS

Gmina Borowie, na tle gmin z grupy porównawczej, odznacza się najwyższym odsetkiem dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w latach 2020-2022. W 2021 roku odsetek wynosi aż 99,0%, co sugeruje, że praktycznie wszystkie dzieci w wieku przedszkolnym w Gminie Borowie korzystały z wychowania przedszkolnego. W 2022 roku odnotowano spadek o 1,2%, a w 2023 roku odsetek dzieci uczęszczających do przedszkoli ponownie wzrósł do 98,7%. Wnioski z lat poprzednich sugerują, że społeczność w Gminie Borowie jest coraz bardziej skłonna korzystać z usług przedszkoli. Ten trend może być wynikiem rosnącej świadomości rodziców na temat korzyści płynących z edukacji przedszkolnej dla rozwoju dziecka. Najniższym odsetkiem dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym charakteryzuje się Gmina Trąbki Wielkie i na przestrzeni ostatnich lat poziom ten utrzymuje się w okolicach 65%. Gmina Górzno znajdującą się w powiecie garwolińskim podobnie, jak Borowie, w ostatnich lat znacznie zwiększyła analizowany wskaźnik, który w 2023 r. osiągnął poziom 102,5%, co oznacza, że wychowaniem przedszkolnym

objęte są wszystkie dzieci z terenu Gminy oraz spoza niej. W Gminie Żółnia wskaźnik ilości dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym wzrósł w latach 2016-2023 o 13%, osiągając w roku 2023 najwyższy odsetek dzieci biorących udział w wychowaniu przedszkolnym. Z kolei w Gminie Trzcinica na przestrzeni analizowanych lat, najwyższy odsetek dzieci w przedszkolach odnotowano w roku 2019 – 86,5 %, a w kolejnym roku odnotowano znaczący spadek i do roku 2023 wskaźnik utrzymywał się poniżej 80%.

Ponadto na terenie Gminy Borowie funkcjonuje Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy (MOW), który jest placówką działającą od września 2011 roku. Placówka jest przeznaczona dla chłopców w wieku 13 - 18 lat, którzy zostali skierowani do MOW na podstawie orzeczenia sądów rodzinnych. Przeznaczona jest dla 44 wychowanków i zapewnia całodobową opiekę, socjalizację i readaptację społeczną. Wychowankowie ośrodka uczęszczają do Branżowej Szkoły I Stopnia, która mieści się w tym samym budynku. Zapewnia ona oprócz zdobywania wiedzy typowo szkolonej, również rozwój zainteresowań. Dla wychowanków prowadzone są liczne koła zainteresowań. Kładziony jest również duży nacisk na propagowanie zdrowego stylu życia poprzez zajęcia i zawody sportowe.⁵

⁵ Strona internetowa MOW Borowie mowborowie.pl

2. Transport oraz infrastruktura sieciowa

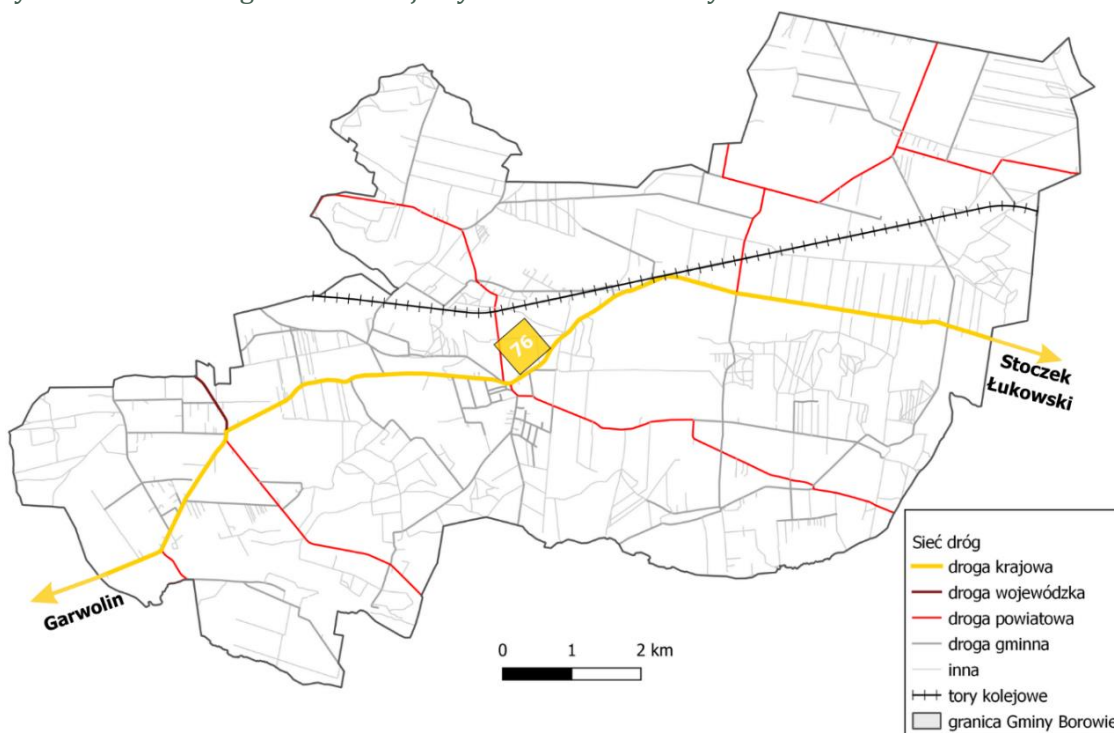
2.1. Komunikacja

Obszar Gminy Borowie znajdują się w północno- zachodniej części powiatu garwolińskiego. Na terenie gminy Borowie występują cztery kategorie dróg:

- Droga krajowa Nr 76 Wilga – Łuków (o długości 14,811km),
- Droga wojewódzka Nr 805 Warszawice – Wilchta (o długości 1,0km),
- Drogi powiatowe (o łącznej długości 25,193km)
- Drogi gminne (o łącznej długości 76,7km).

Przez środkową część Gminy, równoleżnikowo, przebiega trakcja kolejowa PKP, prawie równolegle przebiega trasa drogi krajowej 76 łącząca Wilgę i Łuków. Najbliższe miasto to Garwolin, położony w odległości około 3,5 km od granicy Gminy Borowie. Przez teren Gminy Borowie przebiega 7 dróg powiatowych o znaczeniu lokalnym (Tabela 12.) oraz sieć dróg gminnych i dróg innych (drogi dojazdowe i wewnętrzne). Układ dróg powiatowych, krzyżujących się z drogą krajową w centralnej części Gminy Borowie, tworzy połączenie z miejscowościami Garwolin i Stoczek Łukowski (Rysunek 3.).

Rysunek 3. Sieć dróg i torów kolejowych na terenie Gminy Borowie.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDT010k

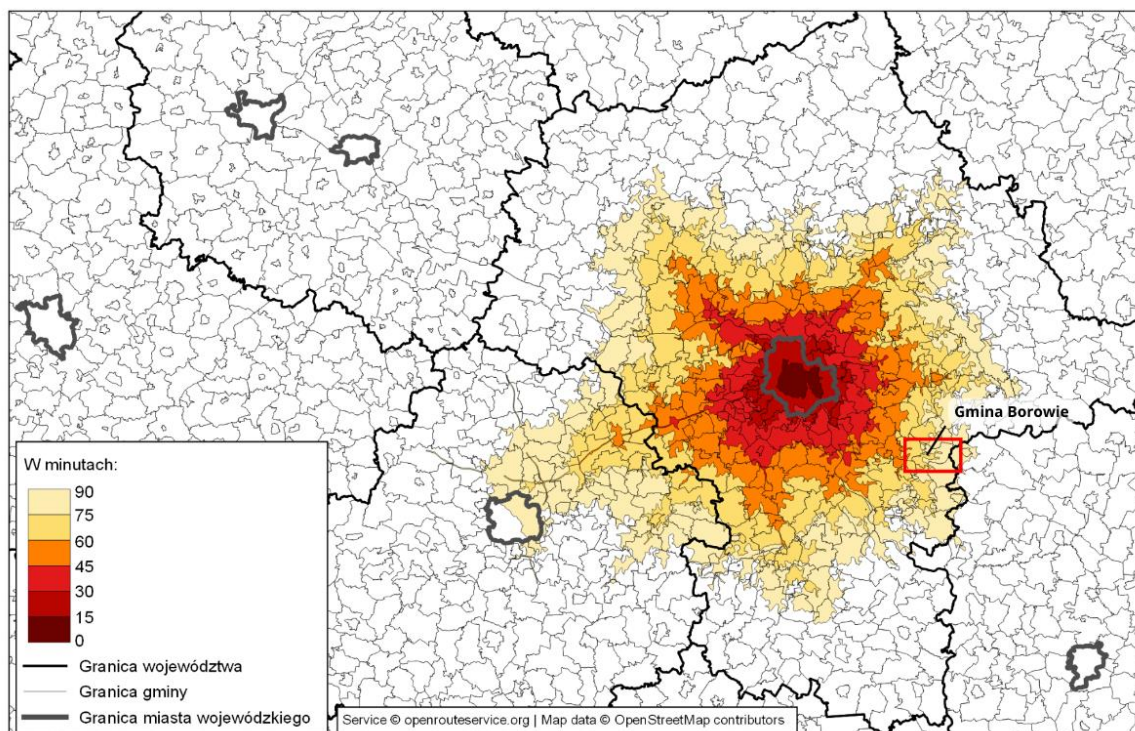
Tabela 12. Drogi powiatowe na obszarze Gminie Borowie.

L.p.	Numer drogi	Przebieg	Przebieg na terenie miast i gmin
1	1301W	Stara Prawda - Jamielne - Iwowe	Gm. Borowie
2	1317W	Parysów - Gózd - Borowie	Gm. Parysów Gm. Borowie
3	1331W	Głusków - Unin - Reducin	Gm. Borowie Gm. Górzno
4	1332W	Wilchta - Oziemkówka	Gm. Borowie Gm. Miastków Kościelny
5	1333W	Borowie - Wola Miastkowska - Miastków Kościelny	Gm. Borowie Gm. Miastków Kościelny
6	2234W	Oleksianka - Iwowe - Laliny- Chromin	Gm. Borowie
7	2235W	Redzyńskie - Laliny	Gm. Borowie

Źródło: Wykaz dróg powiatowych na terenie Powiatu Garwolińskiego

Na podstawie map opracowanych przez GUS na cel badania przepływu ludności związanej z zatrudnieniem w 2016 roku można zauważyć dostępność czasową miast wojewódzkich.

Rysunek 4 Dostępność czasowa Warszawy w 2016 r.

Źródło: GUS, *Izochrony dostępności czasowej miast wojewódzkich*, <https://stat.gov.pl/statystyki-eksperymentalne/obszary-funkcjonalne-oraz-dostepnosc-terytorialna/oszacowanie-odleglosci-i-czasu-przejazdu-pomiedzy-wybranymi-gminami-w-polsce-w-2016-roku,11,1.html>

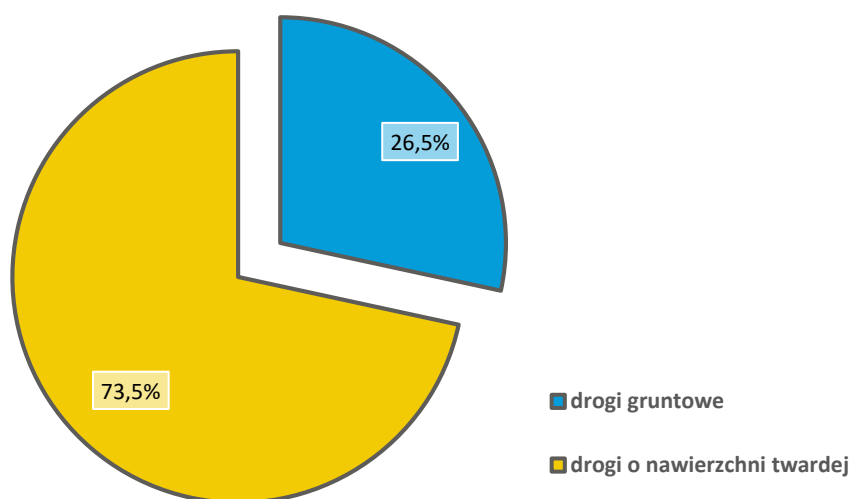
Gmina Borowie znajduje się w zasięgu przyjętych izochronów należących do Warszawy. Według opracowanych analiz do Gminy Borowie z Warszawy można dojechać w 75-90 minut. Oznacza to, że Gmina jest stosunkowo dobrze

Diagnoza sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Gminy Borowie

skomunikowana z miastem wojewódzkim umożliwiając mieszkańcom stosunkowo szybką podróż. Drogi gminne wyprowadzają ruch na drogi wyższych kategorii i uzupełniają powiązania o znaczeniu lokalnym. Łączna długość dróg gminnych wynosi 76,7 km, które w 73,5% stanowią drogi o nawierzchni twardej oraz w 26,5% o nawierzchni gruntowej (Wykres 6.). Drogi o nawierzchni twardej obsługują najważniejsze połączenia zewnętrzne i wewnętrzne Gminy oraz rejonów o największej koncentracji zabudowy. Drogi o nawierzchni gruntowej obsługują głównie obszary ekstensywnie zagospodarowane- rozproszoną zabudowę oraz tereny rolne i leśne.

Wykres 6. Rodzaje nawierzchni dróg gminnych Gminy Borowie.

źródło: Raport o stanie Gminy Borowie za rok 2023

Linia kolejowa nr 12 jest dwutorową, zelektryfikowaną linią pierwszej kategorii. Na odcinku linii nr 12 przebiegającym przez obszar gminy Borowie nie są realizowane przewozy pasażerskie. Najbliższa stacja znajduje się w Pilawie. Wykorzystanie wyżej wymienionych uwarunkowań komunikacyjnych zależy głównie od czynników zewnętrznych w stosunku do Gminy Borowie. Można jednak wskazać na potencjalne wykorzystanie linii nr 12 w powiązaniach zewnętrznych. Linia kolejowa nr 12, relacji Skierniewice – Łuków, nazywana Towarową Obwodnicą Warszawy, posiada dwa przystanki ze zlikwidowanymi budynkami dworca, dwoma peronami i krawędziami peronowymi. Trasą przejeżdżają głównie pociągi towarowe. Do najbliższych tras kolei pasażerskiej można zaliczyć trasę linii kolejowej nr 7 Warszawa Wschodnia - Dorhusek oraz na trasę Warszawa Zachodnia-

Terespol. Zgodnie z przyjętym Krajowym Programem Kolejowym, przewidziana jest modernizacja linii kolejowej C-E 20 na odcinku Skierniewice – Pilawa – Łuków do roku 2030.

Usługi transportowe obsługiwane są przez firmę UTJ Wołoszka. Od stycznia 2024r. nastąpiła istotna zmiana w funkcjonowaniu publicznego transportu zbiorowego. Gmina Borowie otrzymała dofinansowanie z budżetu Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie w ramach funduszu rozwoju przewozów autobusowych. W ramach pozyskanego funduszu możliwe jest funkcjonowanie linii komunikacyjnych na trasie:

- ⇒ Linia B11 – Borowie - Gościewicz - Filipówka- Borowie
- ⇒ Linia B12 – Borowie – Iwowe – Łopacianka - Borowie
- ⇒ Linia B13 – Borowie – Kamionka – Wilchta - Borowie
- ⇒ Linia B14 – Borowie – Jaźwiny - Gózd
- ⇒ Linia B15 – Borowie - Słup Pierwszy - Słup Drugi - Borowie.

PKS Garwolin oferuje przewóz na trasie Garwolin- Borowie, są też prywatne przewozy autobusowe (Wisiński Przewozy Autobusowe) przejeżdżające przez Gminę Borowie, którymi można dojechać do m.in. Warszawy czy Stoczka Łukowskiego. W przypadku innych Gmin użytych do analizy porównawczej najbardziej rozwinięta siatka połączeń transportu publicznego można zauważyć w Gminie Trąbki Wielkie, gdzie kursuje 7 linii autobusowych.

Na podstawie danych GUS z Banku Danych Lokalnych w latach 2018-2023 liczba przystanków autobusów na terenie Gminy Borowie pozostała taka sama i wynosi 55, z czego 8 przystanków jest własnością lub jest zarządzana przez gminę.

Gmina Borowie sukcesywnie przeprowadza modernizacje dróg i ulic, w latach 2018-2023 wykonano następujące generalne modernizacje (Tabela 13.). Ponadto Gmina Borowie wykonywało doraźne prace remontowe w miejscach wymagających takiej interwencji.

Tabela 13. Zestawienie prac remontowych dróg przeprowadzonych w latach 2018-2023

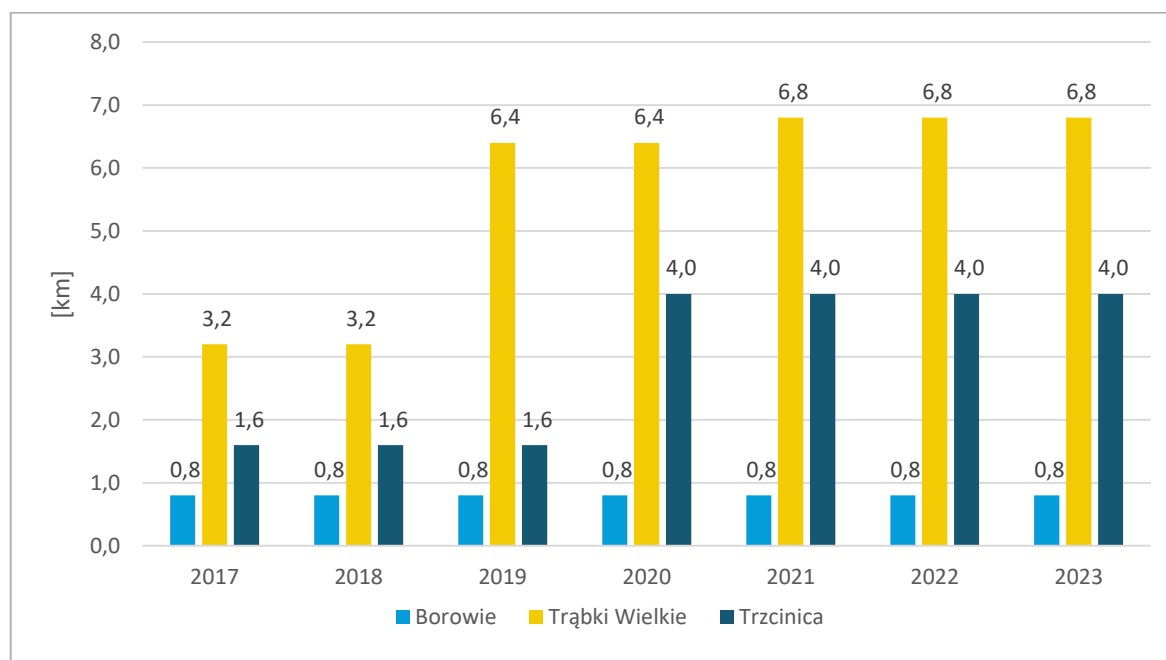
Rok	rodzaj inwestycji	koszt inwestycji	długość	
2023	Przebudowa ul. Wierzbowej w miejscowości Głusków	2 582 558,89 zł	0,899 km	
	Modernizacja drogi dojazdowej do gruntów rolnych w miejscowości Filipówka	298 782,74 zł	brak danych	
	Remont drogi gminnej od miejscowości Brzuskowola do miejscowości Gościewicz	882 429,85 zł	0,885 km	
2022	Przebudowa drogi gminnej nr 130144W w miejscowości Iwowe	2 891 276, 13 zł	1,676 km	
	Przebudowa drogi gminnej w miejscowości Głusków ul. Szkolna		2,355 km	
	Przebudowa drogi gminnej w miejscowości Łętów	6 597 850,02 zł	2,859 km	
	Przebudowa drogi gminnej w miejscowości Kamionka		2,800 km	
	Przebudowa drogi gminnej w miejscowości Gościewicz		1,736 km	
	Przebudowa drogi dojazdowej do gruntów rolnych w miejscowości Laliny i Iwowe	425 964,99 zł	0,900 km	
	Przebudowa drogi w miejscowości Jaźwiny-Nowa Brzuza		2,148 km	
	Przebudowa drogi Brzuskowola- Filipówka	5 396 648, 37 zł	1,430 km	
	Przebudowa sześciu odcinków dróg w miejscowości Wilchta		3,227 km	
	2021	Modernizacja drogi gminnej w miejscowości Słup Drugi	372 662, 23 zł	2,250 km
		Modernizacja dróg gminnych w miejscowościach: Gościewicz, Brzuskowola, Filipówka	292 646, 5 zł	1,910 km
Modernizacja drogi dojazdowej do gruntów rolnych w miejscowości Głusków ul. Bajkowa		209 533,1 zł	0,808 km	
Remont w miejscowości Głusków ul. Spokojna, Wesoła i część ul. Cichej		80 943, 78 zł	-	
Remont dróg w Iwowie		28 593,00 zł	-	
Modernizacja drogi nr 130101W w miejscowości Gózd		69 451, 95 zł		
Modernizacja drogi gminnej w miejscowości Brzuskowola		330 421, 08 zł	-	
2020	Modernizacja drogi gminnej w miejscowości Borowie ul. Sasimowskiego	226 260, 13 zł	0,750 km	
	Remont drogi gminnej w miejscowości Dudka	2 304 592,62 zł	1,349 km	
	Remont dróg gminnych w miejscowości Stara Brzuza i Filipówka	572 479, 23 zł	0,780 km	
2019	Modernizacja drogi gminnej dojazdowej do gruntów rolnych w miejscowości Laliny	366 886, 93 zł	0,805 km	
	Podbudowa w miejscowości Borowie na ul. Przemysłowej	10 497, 31 zł	-	
	Udzielono Powiatowi Garwolińskiemu pomocy finansowej na przebudowę drogi powiatowej nr 1301W Stara Prawda- Jamielne- Iwowe		-	
2018	Modernizacja drogi dojazdowej do gruntów rolnych w miejscowości Łopacianka	344 422, 35 zł	-	
	Budowa ulic Sasimowskiego, Zielnej, Szkolnej, Cichej, Miłej, Spokojnej i Przemysłowej w m. Borowie	3 522 677, 56 zł	2, 881 km	

Źródło: Raporty o stanie Gminy Borowie za lata 2018-2023

Ścieżki rowerowe na terenie gminy pełnią niezwykle istotną rolę, stanowiąc kluczowy element infrastruktury wspierający zrównoważony rozwój oraz poprawę jakości życia mieszkańców. Ich obecność nie tylko sprzyja aktywnemu stylowi życia, ale także przyczynia się do znaczącego wzrostu bezpieczeństwa uczestników ruchu oraz wpływa pozytywnie na środowisko. Bezpieczeństwo użytkowników ścieżek rowerowych jest priorytetem, oferując im odrębny obszar, wolny od interakcji z ruchem pojazdów mechanicznych. Dzięki temu rowerzyści mogą cieszyć się komfortową podróżą, jednocześnie unikając potencjalnych zagrożeń związanych z ruchem drogowym. Kluczowym aspektem znaczenia ścieżek rowerowych jest również ich rola w ułatwianiu dostępu do miejsc przesiadki. Dzięki zintegrowanym trasom rowerowym mieszkańcy mają możliwość łatwego i szybkiego dojazdu do punktów przesiadkowych, takich jak przystanki komunikacji publicznej. To z kolei sprzyja wzrostowi korzystania z alternatywnych środków transportu oraz redukcji zatłoczenia drogowego.

Wykres 7. Drogi dla rowerów [km] w Gminie Borowie oraz w Gminach z analizy porównawczej.

Źródło: BDL, GUS

Wykres 7. Przedstawia długość dróg dla rowerów w Gminie Borowie oraz w gminach z analizy porównawczej w latach 2017-2023. Długość tras rowerowych na terenie Gminy Borowie jest niewielka i utrzymuje się na stałym poziomie, wynosząc 0,8 km. Z kolei Gmina Trąbki Wielkie zwiększyła długość swoich dróg rowerowych w znaczący sposób od 2019r. do 6,4 km. Od tego czasu zmiany

Diagnoza sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Gminy Borowie

w długości dróg zachodzą powoli. Podobny schemat postępowania można zauważyć w Gminie Trzcínica, gdzie największą zmianę zaobserwowano w 2020 roku, ponad 2-krotny wzrost długości ścieżek rowerowych. W przypadku Gminy Górzno i Żółńia nie istnieją takie dane w bazie GUS.

Tabela 14. Drogi dla rowerów na 10 tys. ludności [km] w Gminie Borowie oraz w Gminach z analizy porównawczej.

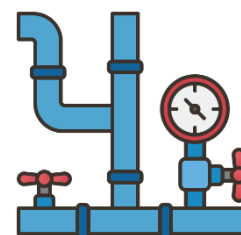
Nazwa Gminy	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Borowie	1,54	1,54	1,51	1,61	1,61	1,63	1,63
Trąbki Wielkie	2,90	2,90	5,74	5,62	5,86	5,77	5,64
Trzcínica	3,25	3,23	3,24	8,11	8,14	8,16	8,12

Źródło: BDL, GUS

Tabela 14. przedstawia dane dotyczące infrastruktury rowerowej w latach 2017-2023, koncentrując się na wskaźniku dróg dla rowerów na 10 tysięcy ludności. Wskazuje on pewne zmiany w dostępności infrastruktury rowerowej, z tendencją do wzrostu w badanym okresie. Odzwierciedla on również różnicę w liczbie ludności na terenach Gmin w analizowanych latach. Największą dynamiką charakteryzuje się Gmina Trzcínica, gdzie wskaźnik wzrósł o 4,87. W 2023 roku Gmina Borowie pozyskała środki w ramach „Dofinansowania inwestycji z Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych NR Edycja8/ 2023/914/PolskiŁad” z przeznaczeniem na realizację Inwestycji: „Budowa drogi dla pieszych i rowerów na odcinku Trzcínica- Laski”. Dotyczy to budowy drogi dla pieszych i rowerów po trasie nieczynnej linii kolejowej Nr 307 stanowiącej własność Gminy Trzcínica. Pokazuje to aktywne działania Gminy mające na celu zwiększenie dostępności dróg rowerowych.

2.2. Sieć wodociągowa i kanalizacyjna

Infrastruktura sieciowa to nieodłączny element rozwoju jednostek terytorialnych, stanowiący filar podnoszenia jakości życia ich mieszkańców. Niezmiennie ważnym aspektem jest

świadomość, że rozwój infrastruktury to przedsięwzięcie wymagające znacznych nakładów finansowych. Budowa, utrzymanie i efektywne zarządzanie infrastrukturą

sieciową stanowią znaczący segment lokalnych budżetów samorządowych. To właśnie władze lokalne odpowiadają za podejmowanie decyzji związanych z alokacją środków na nowe projekty, modernizacje czy utrzymanie istniejących struktur.

2.2.1. Wodociągi

Gmina Borowie jest zaopatrywana w wodę poprzez dwie gminne stacje uzdatniania wody – jedną zlokalizowaną w Kamionce oraz drugą w Prawdzie Starej, znajdującą się na terenie gminy Stoczek Łukowski. Wszystkie sołectwa w gminie są skomunikowane z siecią wodociągową, co umożliwia skuteczne dostarczanie wody do mieszkańców.

W celu sprostania potrzebom sołectw, których zaopatrzenie w wodę nie mogło odbywać się z ujęcia w Starej Prawdzie, w 1998 roku podjęto decyzję o budowie stacji uzdatniania wody w Kamionce. Automatyczna Stacja Uzdatniania Wody w Kamionce jest w użyciu od 2000 roku i korzysta z dwóch studni głębinowych, pracujących przemiennie w ramach tych samych zasobów eksploatacyjnych. Układ dwustopniowego tłoczenia wody, wraz z jednostopniowym procesem jej uzdatniania, sprawia, że woda z ujęcia w Kamionce spełnia wszystkie normy jakościowe. Aktualnie mieszkańcy całej Gminy Borowie oraz dwie wsie z Gminy Górzno: Unin i Goździk korzystają z wody dostarczanej z ujęcia w Kamionce. Woda ta w pełni zaspokaja wszelkie potrzeby bytowo-gospodarcze mieszkańców gminy Borowie, a także spełnia wymagania związane z zapotrzebowaniem przeciwpożarowym. Wyjątek stanowi jedynie część sołectwa Iwowe, które korzysta jeszcze z wody tłoczonej z ujęcia w miejscowości Stara Prawda.

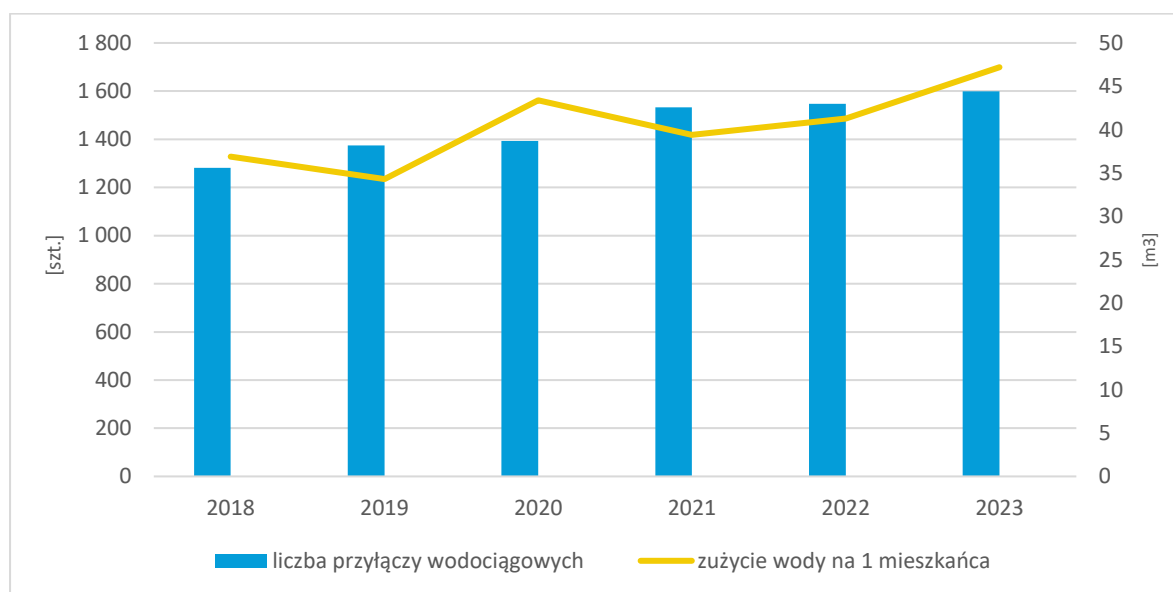
Zgodnie z danymi Urzędu Gminy na koniec 2023 roku, długość eksploatowanej sieci wodociągowej rozdzielczej i przesyłowej na terenie Gminy Borowie wynosi 100,8 km. Z kolei wskaźnik zwodociągowania Gminy wynosi 97,7% i stale rośnie. Stacja wodociągowa została wykonana w układzie dwustopniowego tłoczenia wody, z uwzględnieniem jednostopniowego procesu jej uzdatniania. Uzdatniona woda pitna retencjonowana jest w dwóch zbiornikach wyrównawczych o łącznej pojemności 400 m³. Wydajność eksploatacyjna ujęcia oraz stacji uzdatniania wody wynosi 60 m³/h, zaś wydajność pompowni sieciowej 116 m³/h. Woda uzdatniona

produkowana w stacji wodociągowej jest dobrej jakości i odpowiada normom dla wody pitnej i na potrzeby gospodarcze.

Gmina Borowie sukcesywnie przeprowadzała rozbudowę sieci wodociągowej, co wiąże się ze wzrostem liczby przyłączy do budynków. W latach 2018-2023 wzrost ten wyniósł 318 sztuk. Liczba przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania w 2023 roku wyniosła 1 599 sztuk. Zużycie wody ogółem na 1 mieszkańca w ciągu 6 lat wzrosło o 10,3 m³ (Wykres 8.).

Wykres 8. Liczba przyłączy wodociągowych oraz zużycie wody na 1 mieszkańca w Gminie Borowie.

Źródło: BDL, GUS.

W 2023 roku w Gminie Borowie wystąpiło 49 awarii, co w porównaniu do roku 2018 oznacza wzrost o 32 incydentów awarii. Taka zmiana spowodowana jest stałym powiększaniem się długości sieci wodociągowej gminy.

2.2.2. Kanalizacja

Długość czynnej sieci kanalizacyjnej Gminie Borowie w 2023 roku wyniosła 67,3 km. Wskaźnik korzystających z instalacji kanalizacyjnej wyniósł 95%.⁶ Ilość przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania wyniosła 1 326 sztuk.⁷ W latach 2005-2006 w Borowie wybudowano gminną oczyszczalnię ścieków o przepustowości 110-140 m³/d. Była to oczyszczalnia

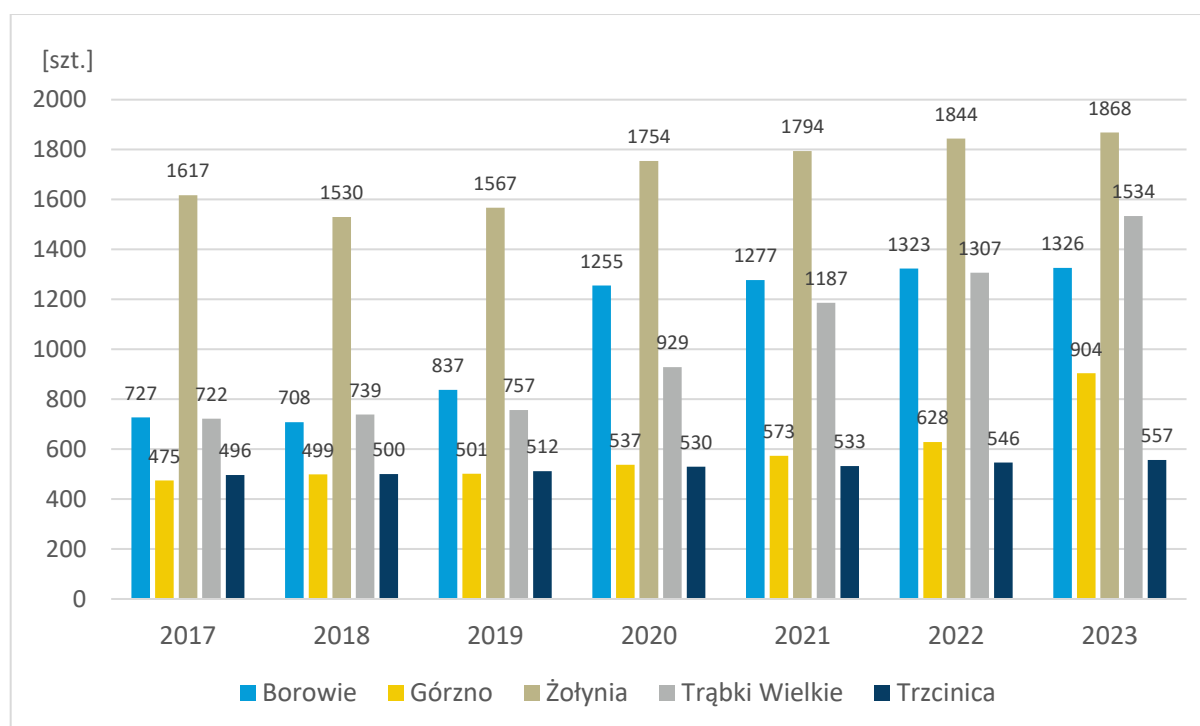
⁶ Raport o Stanie Gminy Borowie za 2023 rok.

⁷ BDL, GUS.

mechaniczno-biologiczna typu „BIO-PAK” obsługująca obszary nieskanalizowane. W 2013 roku rozbudowano ją do przepustowości 530 m³/d, zachowując pierwotną technologię. Modernizacja obejmowała nowy reaktor biologiczny, studnie krat hakowych, zbiorniki osadu, stację zlewną i separator, oraz modernizację istniejących elementów. Po rozbudowie oczyszczalnia ma średnią przepustowość 530 m³/d, maksymalnie 700 m³/d, przy ładunku zanieczyszczeń 5350 RLM. Oddana do użytku w drugim kwartale 2015 roku, mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków w Borowiu może teraz obsłużyć wszystkie ścieki gminne, zarówno kanalizacyjne, jak i dowożone transportem asenizacyjnym.

Wykres 9. Liczba przyłączy kanalizacyjnych w Gminie Borowie w latach 2017-2023 na tle Gmin z analizy porównawczej.

Źródło: BDL, GUS.

Największy rozwój sieci kanalizacyjnej odnotowano w Gminach Borowie i Trąbki Wielkie. Na obszarze Gminy Borowie można zauważyć dynamiczny rozwój liczby przyłączy kanalizacyjnych na przestrzeni analizowanych lat (Wykres 9.). W porównaniu do 2017 roku w 2023 liczba przyłączy wzrosła o 599 sztuk. W 2023 r. przeprowadzono rozbudowę sieci wodociągowo – kanalizacyjnej w Głoskowie, ul. Cegielnia. Wykonano sieć wodociągową w ilości 567,5 m oraz kanał grawitacyjny o długości 604,5 m. W tym samym roku rozbudowano sieci wodociągowo – kanalizacyjną w Borowiu (ul. Łąkowa, gen. Stanisława Maczka, ul. Spacerowa).

Wykonano sieć wodociągową o długości 1 242,0 m, kanał sanitarny grawitacyjny o długości 650,0 m i 386,5 m. Przeprowadzone działania w większości zostały sfinansowane z dotacji Programu Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych. Nieczystości ciekłe z gospodarstw domowych, które nie są jeszcze podłączone do sieci kanalizacyjnej, gromadzone są głównie w zbiornikach bezodpływowych (szambach). Z kolei w Gminie Trąbki Wielkie. Łączna długość sieci kanalizacyjnej wynosi prawie 100 km i włączonych jest do niej prawie 1400 przyłączy. Ścieki z tej sieci tłoczone są do oczyszczalni przy pomocy 43 przepompowni. W roku 2022 zakończono budowę kanalizacji sanitarnej w Kłodawie, gdzie wykonano prawie 8 km sieci wraz z dwoma przepompowniami.⁸

Najmniejszą dynamiką rozwoju sieci kanalizacyjnej charakteryzują się Gminy Trzcinica i Górzno.

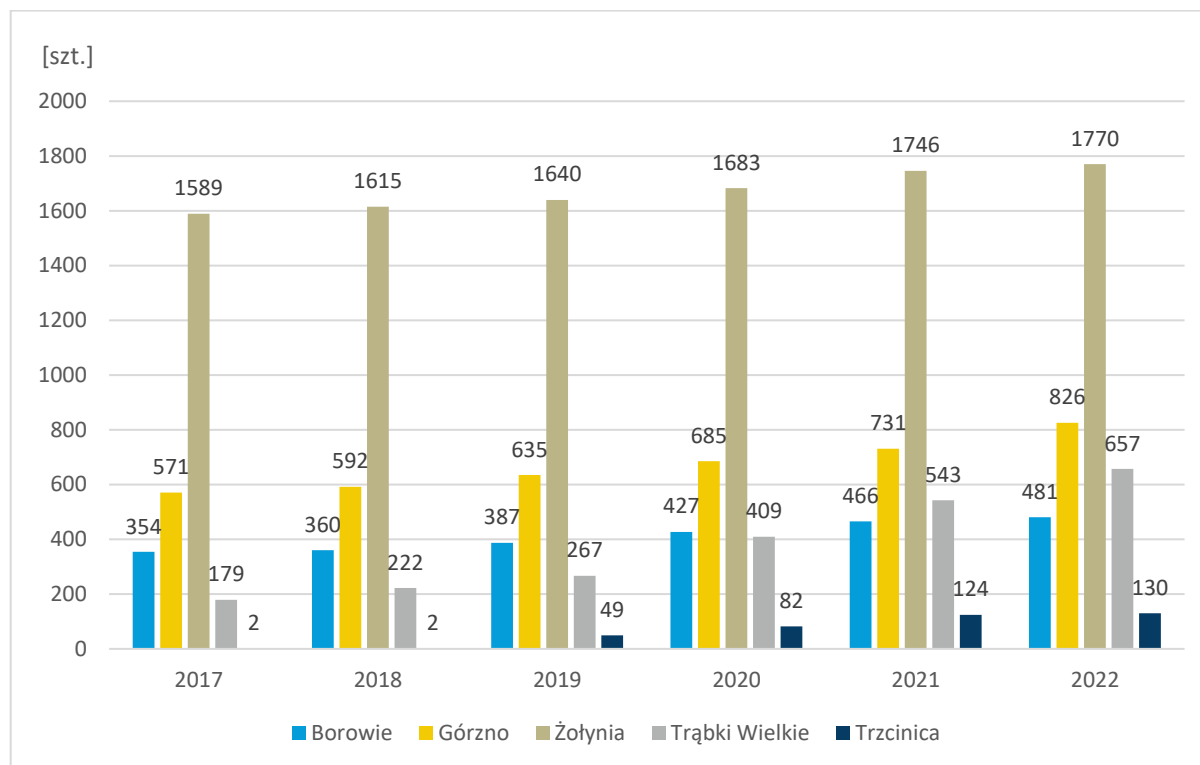
2.3. Sieć gazowa

Gmina Borowie nie ma zbiorczej sieci ciepłowniczej, a budynki są ogrzewane indywidualnie. Główne źródła ciepła to węgiel kamienny, miał węglowy, drewno oraz w mniejszym stopniu gaz ziemny, olej opałowy i energia elektryczna. Przez gminę przebiega gazociąg wysokiego ciśnienia o średnicy 200 mm zasilany z magistrali Puławy–Warszawa Rembelszczyzna. Gazociąg ten biegnie przez wsie Wilchta, Dudka, Słup Pierwszy i Borowie. Na terenie Borowie znajduje się układ zasuw, skąd odprowadzony jest gazociąg o średnicy 100 mm do Oziemkówki. Stacja redukcyjna I° zasila część gminy. Gazociąg o średnicy 150 mm przechodzi przez Nową Brzuzę, Starą Brzuzę, Gościewicz, Filipówkę, gdzie rozgałęzia się na dwa o średnicy 150 mm, biegnące w kierunku Stoczka Łukowskiego oraz obszaru północnej granicy gminy. Rolę operatora systemu dystrybucyjnego pełni Mazowiecka Spółka Gazownictwa sp. z o.o., Oddział Zakład Gazowniczy Mińsk Mazowiecki. Na terenie Gminy Borowie sieć gazowa wynosi około 57 km. Gęstość czynnej sieci rozdzielczej na terenie miasta wynosi 71,5 km na 100 km². Czynnych przyłączy do budynków na terenie Gminy Borowie w roku 2022 było 481 sztuk (Wykres 10.). Dane za rok 2023 nie są jeszcze dostępne w momencie przygotowania diagnozy.

⁸ Raport o Stanie Gminy Trąbki Wielkie za rok 2022

Wykres 10. Liczba przyłączy sieci gazowej w Gminie Borowie w latach 2017-2022 na tle gmin z analizy porównawczej.

Źródło: BDL, GUS.

W analizowanych latach prawie wszystkie gminy nie charakteryzują się dużą dynamiką zwiększania się liczby przyłączy do sieci gazowej. W Gminie Borowie w latach 2017-2022 zmiana ta wyniosła 127 sztuk. Największą dynamiką zmian odznacza się Gmina Trąbki Wielkie ze wzrostem o 478 sztuk przyłączy sieci gazowej.

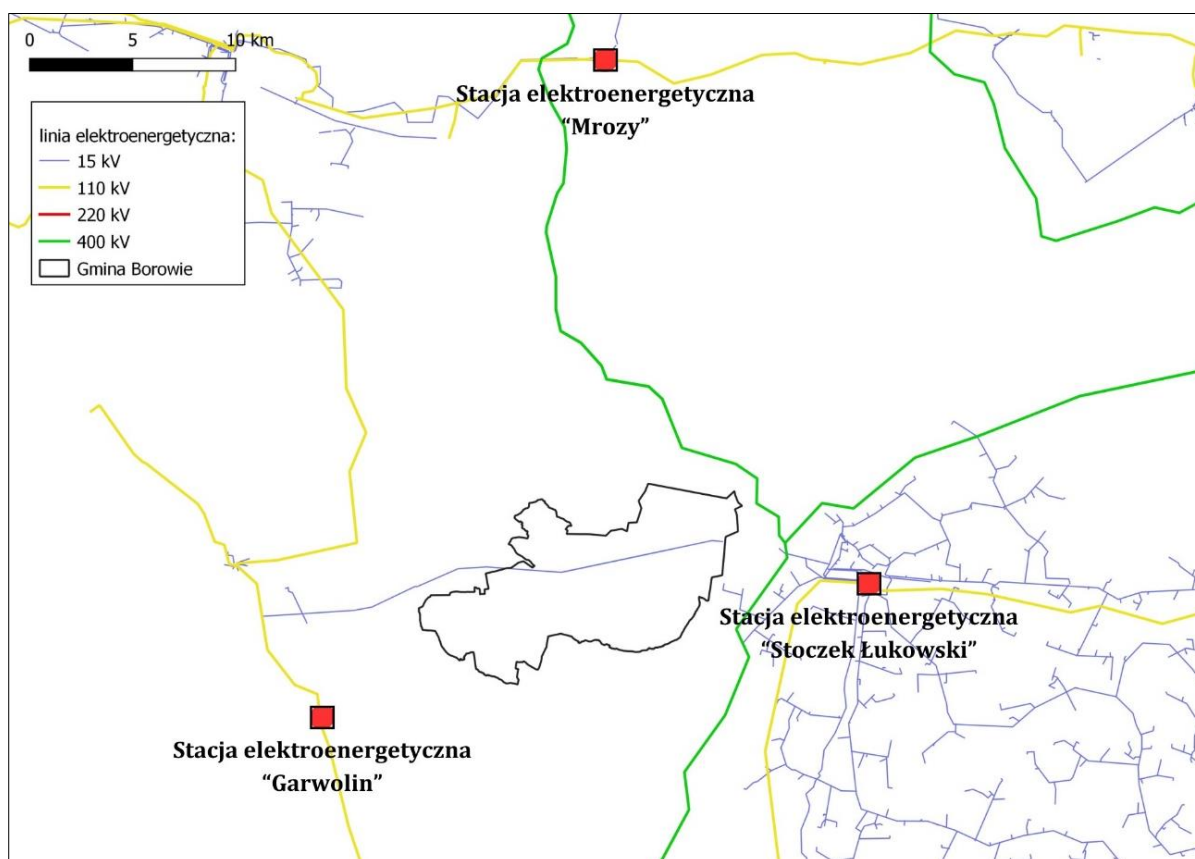
2.4. Energia elektryczna

Gmina Borowie zasilana jest głównie ze stacji transformatorowo – rozdzielczej 110/15 kV zlokalizowanej w Garwolinie. Ze stacji w Garwolinie energia dostarczana jest do odbiorców na terenie gminy Borowie przez magistralne linie średniego napięcia, głównie „Garwolin-Głusków” i „Garwolin-Parysów”. Jedna stacja 15/0,4 kV w Łętowie zasilana jest z linii „Garwolin-Unin”, która umożliwia awaryjne zasilanie linii „Garwolin-Głusków. Stacje 15/0,4 kV zlokalizowane we wsiach Laliny i Iwowe, pracują w powiązaniu z magistralną linią SN 15 kV relacji Mrozy – Latowicz – Stoczek Łukowski zasilaną ze stacji 110/15 kV w Mrozach lub w Stoczku Łukowskim, w zależności od przyjętego trybu pracy stacji (Rysunek 5.). Głównymi odbiorcami energii na obszarze gminy Borowie są gospodarstwa rolne oraz domy

jednorodzinne. Dostarczanie energii elektrycznej dla odbiorców w Gminie Borowie w 85% odbywa się poprzez stacje w Garwolinie, pozostałe 15% pochodzi ze stacji w Mrozach i Stoczku Łukowskim. System dostarczania energii zapewnia dostawy energii elektrycznej SN 15kV o dobrych parametrach technicznych. Zgodnie z informacjami zawartej w Studium, nie planuje się budowy stacji 110/15kV na obszarze Gminy Borowie, zatem poprawa parametrów energii elektrycznej dostarczanej mieszkańcom odbywać się będzie według bieżącego zapotrzebowania i modernizacji istniejącej infrastruktury. Operatorem systemu dystrybucyjnego energii elektrycznej na terenie Gminy Borowie jest PGE Dystrybucja S.A., Rejon Energetyczny Mińsk Mazowiecki.

Rysunek 5. Przebieg linii elektroenergetycznych na terenie Gminy Borowie.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDOT10k i SI2PEM

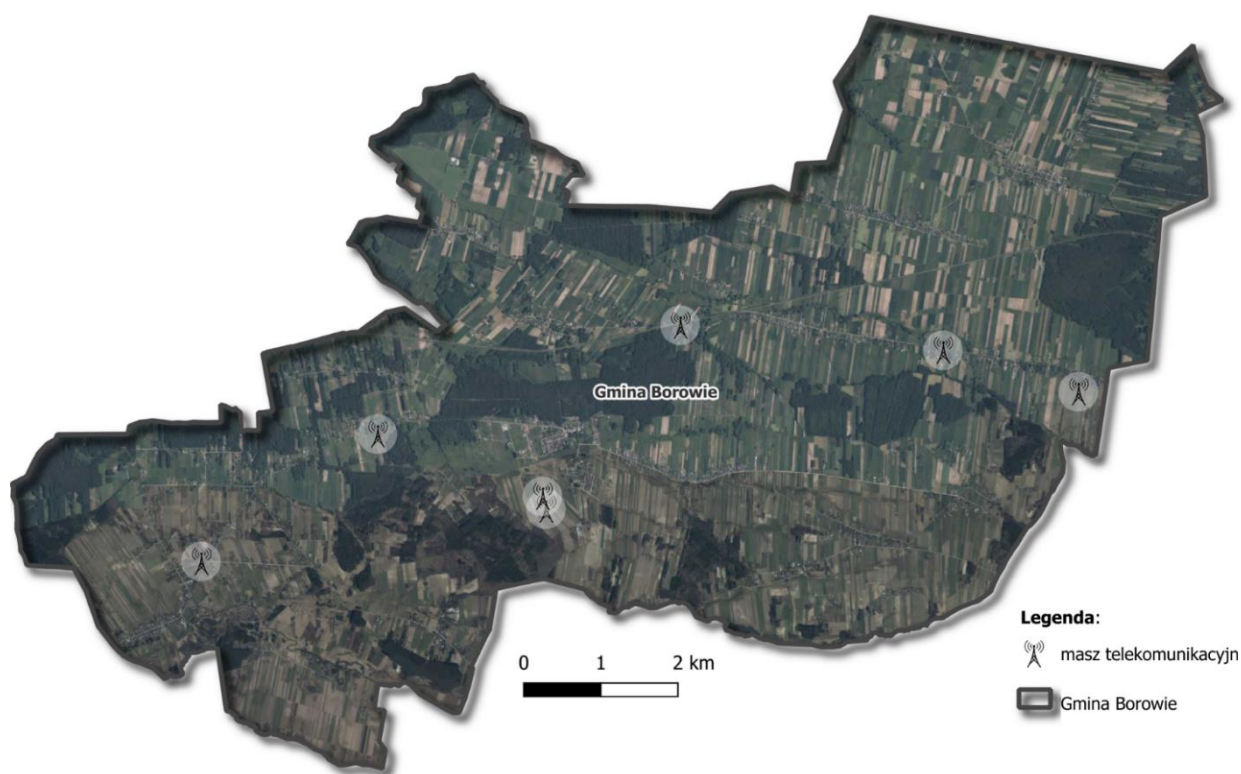
2.5. Sieć telekomunikacyjna

Na terenie Gminy Borowie znajduje się 6 stacji bazowych telefonii komórkowej. Należą one do operatorów Orange Polska S.A., T-Mobile Polska S.A. oraz P4 Sp. z o.o. Rozproszone są one stosunkowo równomiernie na obszarze gminy

w miejscowościach Głusków, Borowie, Słup Pierwszy i Łopacianka. Ich dokładną lokalizację zobrazowano na Rysunku 6. poniżej. W ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa w Gminie Borowie zrealizowano projekt „Warszawski Wschodni i Warszawa Orange Światłowód” i wybudowano sieć światłowodową. Zgodnie z zasadami Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa, infrastruktura, która powstała w ramach tego programu, może być po zakończeniu prac inwestycyjnych wykorzystywana przez operatorów do podłączania użytkowników, nawet jeśli ich adresy nie były uwzględnione przez Centrum Projektów Polska Cyfrowa na etapie konkursu i nie znalazły się w pierwotnym projekcie.⁹

Rysunek 6. Rozmieszczenie bazowych stacji sieci telefonii komórkowej oraz miejskich punktów sieci wi-fi.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDOT10k i SI2PEM

⁹ archiwum.borowie.pl

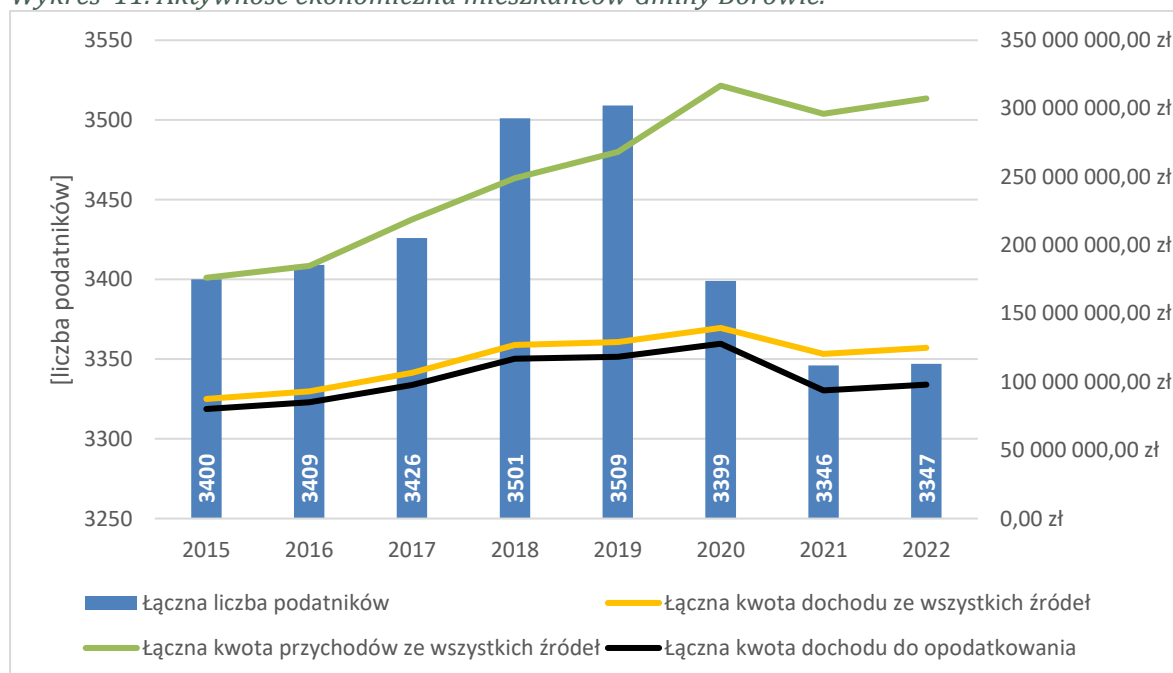
3. Gospodarka i rynek pracy

Gmina Borowie charakteryzuje się rolniczym profilem gospodarczym. W ostatnich latach na terenie Gminy powstało kilka zakładów produkcyjnych, tj. Zakład Tworzyw Sztucznych „Folbut” Grzegorz Baran w Borowiu, Dez-Der Sp. z o.o. Krzysztof Karpiński w Łopaciance, Przedsiębiorstwo Produkcyjno- Handlowo- Usługowe „Anna” Wojciech Bogucki w Borowiu, Zakład Betoniarski S.K. Witold Sitek, Ryszard Nitka w Kamionce, Piekarnia GS Samopomoc Chłopska, TOP TECHNOLOGY TOPOŻ Grzegorz Gościej w Borowiu i inne.¹⁰

W celu zobrazowania potencjału ekonomicznego Gminy Borowie przeanalizowano aktywność ekonomiczną mieszkańców Gminy. Dane te zobrazowano na Wykresie 11. Analiza danych dostępnych w Monitorze Rozwoju Lokalnego z lat 2015-2022 pozwala na kompleksowe zrozumienie dynamicznych zmian w rozwoju gminy.

Wykres 11. Aktywność ekonomiczna mieszkańców Gminy Borowie.

Źródło: Przedsiębiorczość Monitor Rozwoju Lokalnego

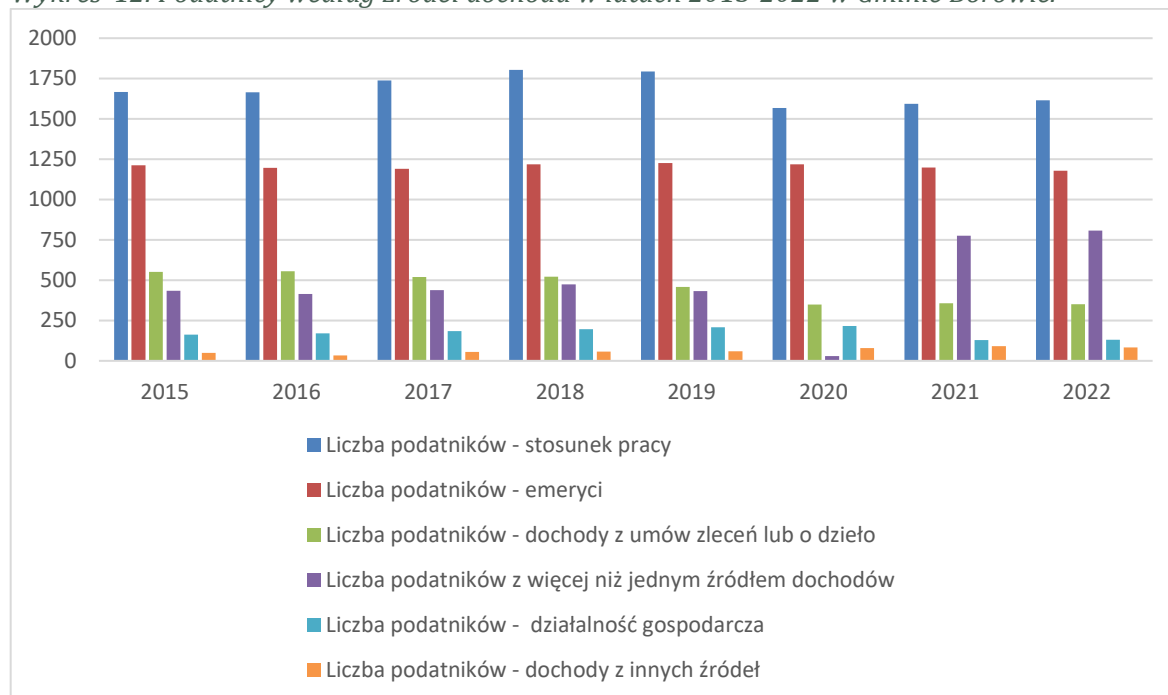
W pierwszych latach tego okresu można zidentyfikować tendencje rozwojowe. Istotny wpływ na dynamikę rozwoju miała pandemia COVID-19, która zaburzyła tendencję wzrostową w liczbie podatników. Pandemia panująca w 2020 roku

¹⁰ Dzieje Gminy Borowie, Zbigniew Gnat- Wieteska, Agencja Wydawnicza „Egros”, Warszawa 2023

spowodowała szereg lockdownów i ograniczeń, co negatywnie wpłynęło na wiele sektorów gospodarki i zmniejszenie liczby osób zatrudnionych, a co za tym idzie podatników. Od tego czasu do 2022 roku liczba podatników utrzymuje się poniżej 3 400 osób, jednakże łączna kwota dochodu jest na poziomie podobnym do okresu sprzed pandemii. Ponad połowa (64,6%) mieszkańców należy do grupy podatników. Zarówno w przypadku przychodu, dochodu, jak i łącznej kwoty dochodu po opodatkowaniu, widoczna jest tendencja wzrostowa. Wykres 12. poniżej przedstawia podział liczby podatników ze względu na źródło dochodu.

Wykres 12. Podatnicy według źródeł dochodu w latach 2015-2022 w Gminie Borowie.

Źródło: Przedsiębiorczość- Monitor Rozwoju Lokalnego

W analizowanym okresie rozpatrując źródła dochodów mieszkańców można przedstawić następujące wnioski:

- ⇒ Mieszkańcy osiągający dochody z stosunku pracy oraz emeryci stanowią największą grupę podatników;
- ⇒ Największa dynamika zmian zaobserwowana jest w roku 2020, gdzie gwałtownie zmniejszyła się liczba podatników uzyskujących dochody z więcej niż jednego źródła i wzrosła liczba podatników pozyskująca dochody z innych źródeł, tj. najem, papiery wartościowe i prawa autorskie;
- ⇒ W 2021 roku znacząco wzrasta ilość podatników osiągająca dochody z więcej niż jednego źródła oraz spada liczba podatników posiadających działalność gospodarczą.

Tabela 15. Dochody podatników Gminy Borowie w latach 2015-2022 według źródeł dochodów.

Źródło dochodu	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	DYNAMIKA
Łączna kwota dochodów ogółem z tytułu stosunku pracy	49 833 865,49	53 088 848,13	59 472 185,63	67 380 230,65	68 456 537,27	68 262 100,13	78 748 033,50	89 052 518,28	78,70%
Łączna kwota dochodów ogółem z tytułu emerytury i renty	17 195 162,59	17 493 092,70	18 042 931,34	19 854 373,46	22 761 809,15	24 706 372,40	27 859 747,91	27 118 184,19	57,71%
Łączna kwota dochodów ogółem z tytułu działalności gospodarczej	14 973 218,22	16 505 619,01	22 488 090,46	32 894 905,86	30 052 607,36	30 084 517,00	23 743 056,82	21 619 001,09	44,38%
Łączna kwota dochodów z tytułu umów zleceń lub o dzieło	4 133 025,21	4 526 235,09	4 929 906,31	5 292 254,03	4 341 043,50	3 761 062,45	4 648 952,73	5 163 658,42	24,94%
Łączna liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu praw autorskich	69 243,68	103 245,55	70 625,63	77 683,64	58 176,32	75 072,09	42 571,39	45 979,10	-33,60%
Łączna kwota dochodów ogółem z tytułu najmu i dzierżawy	115 983,28	84 669,83	101 004,90	184 953,52	326 873,21	10 533,94	592 733,55	720 957,48	521,60%
Łączna kwota dochodów ogółem z innych źródeł	983 904,75	1 018 000,47	978 169,30	1 148 069,05	3 079 259,39	4 361 461,63	3 967 315,20	4 178 096,35	324,64%

Źródło: Przedsiębiorczość- Monitor Rozwoju Lokalnego

Tabela 15. przedstawia dochody podatników według źródła z wyszczególnieniem kwot. W niemalże wszystkich kategoriach źródeł dochodu dynamika jest wzrostowa, wyjątek stanowią dochody z tytułu praw autorskich. Ponadto z przedstawionych powyżej wartości wynika:

- ⇒ Największe dochody na podatnika generują dochody z tytułu stosunku pracy;
- ⇒ Spostrzeżono znaczące zwiększenie się kwoty dochodu z tytułu najmu i dzierżawy w okresie pandemicznym oraz dochodu z innych źródeł na przestrzeni analizowanych lat;
- ⇒ Zmniejszyła się kwota dochodu z tytułu praw autorskich o 1/3 na przestrzeni analizowanych lat.

Osoby w wieku produkcyjnym do 24 roku życia są osobami, które w ciągu najbliższych 5 lat będą wchodziły na rynek pracy, za to osoby w wieku 60-64 i 65-69 są osobami, które w ciągu najbliższych kilku lat będą z niego schodziły. Zauważalny jest spadek liczby młodych osób w wieku produkcyjnym, który może stanowić wyzwanie dla lokalnej gospodarki, z uwagi na potencjalne ograniczenia w dostępie do nowych pracowników i kształcenia zawodowego.

Tabela 16. Dochody podatników Gminy Borowie według grup wiekowych w latach 2015-2022.

WIEK		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	DYNAMIKA
do 26 lat	Liczba podatników	545	535	525	512	487	323	271	270	-275
	Kwota [zł]	8 821 094,92	9 575 655,55	10 333 781,42	12 011 236,15	8 701 918,33	3 295 675,70	2 746 262,92	2 977 090,38	-66,25%
od 27 do 44 lat	Liczba podatników	1 104	1 096	1 109	1 151	1 155	1 194	1 166	1 166	62
	Kwota [zł]	37 827 887,89	39 752 568,53	46 107 902,98	55 785 042,29	54 994 985,96	63 925 824,50	54 693 647,76	59 953 077,26	58,49%
od 45 do 54 lat	Liczba podatników	494	499	510	525	540	564	579	587	93
	Kwota [zł]	17 561 496,42	19 352 405,19	23 915 604,18	28 732 669,76	30 638 359,90	35 551 693,51	41 983 632,09	41 566 532,03	136,69%
od 55 do 64 lat	Liczba podatników	496	512	497	506	502	494	496	484	-12
	Kwota [zł]	11 676 851,89	12 229 636,14	13 310 568,31	16 012 734,63	18 123 117,91	18 434 222,71	19 365 690,17	19 865 558,78	70,13 %
od 65 lat i więcej	Liczba podatników	761	767	785	807	825	824	833	852	91
	Kwota [zł]	11 630 928,93	12 247 429,31	12 977 849,52	14 595 783,88	16 648 795,70	18 283 105,03	21 324 387,25	23 367 946,84	100,91%

Źródło: Przedsiębiorczość- Monitor Rozwoju Lokalnego

Zgodnie z danymi z Tabeli 16. zaobserwowano następujące zjawiska:

- ⇒ Zmniejsza się udział wartościowy najmłodszej grupy wiekowej (do 26 lat), rośnie udział najstarszej grupy wiekowej (65 lat i więcej), która i cechuje się drugą co do wielkości dynamiką wzrostu (100,91%);
- ⇒ Najwyższą dynamikę wzrostu dochodów (136,69%) charakteryzuje się grupa od 45 lat do 54 lat;
- ⇒ Największy udział w strukturze dochodów ma grupa produkcyjna mobilna (od 27 do 44 lat);
- ⇒ W grupie wiekowej od 55 do 64 lat nastąpił spadek liczby podatników i jednoczesny wzrost dochodów w analizowanym okresie o 70,13%.

W 2023 roku w Gminie Borowie zarejestrowanych było 284 osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą wg sekcji PKD 2007 (Tabela 17.). Najwięcej w sekcji F - 73 podmioty, następnie w Sekcji G - 66 podmioty oraz Sekcja C - 35 podmioty. Zarejestrowanych działalności mających osobowość prawną oraz jednostki niemające osobowości prawnej było 61, przy czym 49 z nich jest własnością prywatną, zaś 12 to jednostki publiczne. Najwięcej w Sekcji S, T, U- 17 podmiotów, następnymi w kolei z najwyższymi wskaźnikami są Sekcja O - 11 podmiotów.

Tabela 17. Podmioty Gospodarki Narodowej wpisane do rejestru REGON w Gmina Borowie w 2023 r.

Nazwa sekcji wg PKD	Osoby fizyczne	Osoby prawne i jednostki bez osobowości prawnej (sektor prywatny]	Osoby prawne i jednostki bez osobowości prawnej (sektor publiczny]
A. Rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo i rybactwo	6	1	-
B. Górnictwo i wydobywanie	1	-	-
C. Przetwórstwo przemysłowe	35	3	-
E. Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	-	-	-
F. Budownictwo	73	4	-
G. Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	66	1	-
H. Transport, gospodarka magazynowa	28	1	-
I. Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	6	-	-
J. Informacja i komunikacja	9	-	-
K. Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	3	-	-
L. Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	0	-	-
M. Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	15	3	-
N. Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	13	-	-
O. Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	-	9	2
P. Edukacja	2	1	7
Q. Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	9	3	2
R. Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	3	6	1
S. Pozostała działalność usługowa T. Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby U. Organizacje i zespoły eksterytorialne	15	17	-

Źródło: BDL, GUS

Diagnoza sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Gminy Borowie

Obrazem przedsiębiorczości mieszkańców Gminy Borowie jest ilość nowo rejestrowanych podmiotów (Tabela 18.). Branże w jakich najczęściej otwierana jest nowa działalność to budownictwo, handel hurtowy i detaliczny, przetwórstwo przemysłowe oraz transport i gospodarka magazynowa. Po zestawieniu danych ilościowych nowych działalności z liczbą podmiotów wyrejestrowanych, okazuje się, że działalności, które najczęściej się zamykają to sekcja F- budownictwo, G- handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, I- działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, M- działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, N - działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca, Q- opieka zdrowotna i pomoc społeczna. W 2020 można zauważyć znaczny spadek nowo zarejestrowanych podmiotów według sekcji w porównaniu do roku 2019 w wyniku pandemii COVID-19. Wyniósł aż o 15 mniej podmiotów.

Tabela 18. Nowo zarejestrowane podmioty w Gminie Borowie w porównaniu do wyrejestrowanych w latach 2019-2023 na tle gminy z analizy porównawczej.

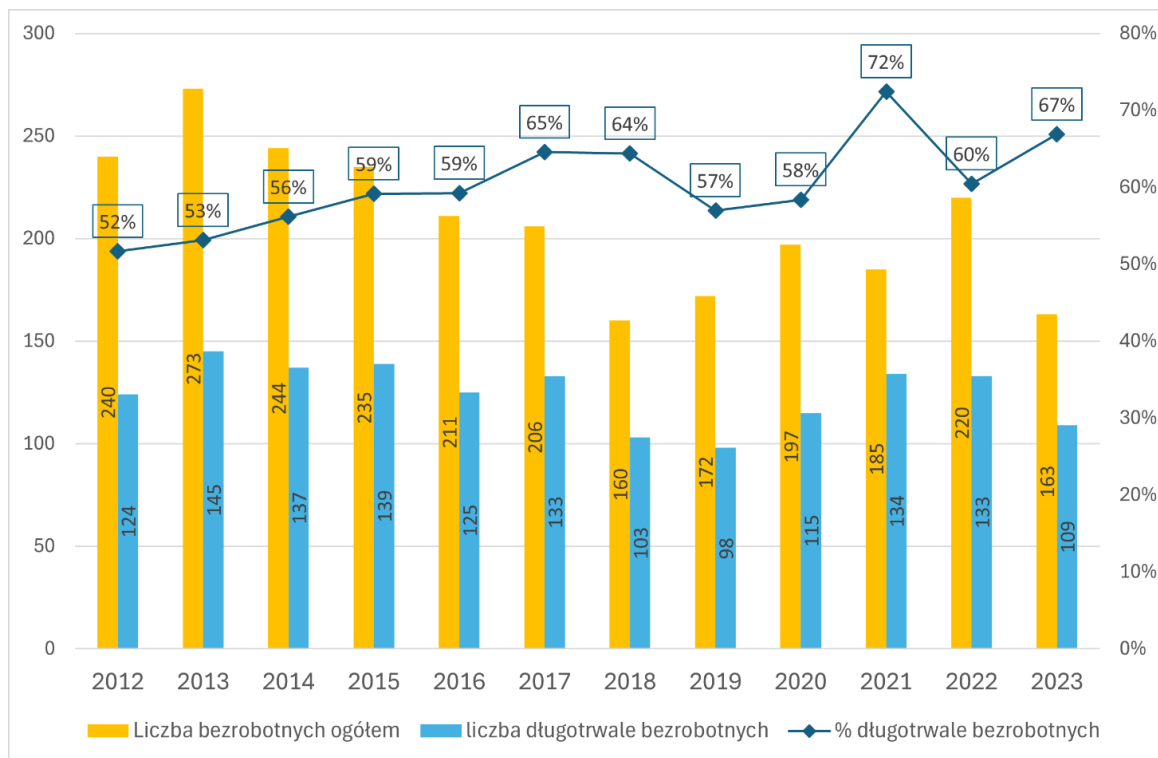
Nowo zarejestrowane podmioty					
Nazwa Gminy	2019	2020	2021	2022	2023
Borowie	41	26	29	32	32
Górzno	43	39	43	48	56
Żołyńia	46	46	36	41	41
Trąbki Wielkie	107	88	114	117	136
Trzcinica	53	30	30	29	28
Wyrejestrowane podmioty					
Borowie	6	10	16	20	16
Górzno	23	17	15	16	15
Żołyńia	22	15	22	14	23
Trąbki Wielkie	67	54	62	67	67
Trzcinica	10	12	17	9	9
Bilans					
Borowie	35	16	13	12	16
Górzno	20	22	28	32	41
Żołyńia	24	31	14	27	18
Trąbki Wielkie	40	34	52	50	69
Trzcinica	43	18	13	20	19

Źródło: Banku Danych Lokalnych – GUS.

Rozpatrując nowo zarejestrowane podmioty i wyrejestrowane podmioty, w pozostałych gminach z analizy porównawczej, zauważono tendencję spadkową w Gminie Trzcinica i Gminie Żołyńia. Gmina Trąbki Wielkie i Gmina Górzno charakteryzują się wzrastającym na przestrzeni lat bilansem podmiotów.

Wykres 13. Stan bezrobocia w Gminie Borowie w latach 2012-2023.

Źródło: Banku Danych Lokalnych – GUS.

Od roku 2020 można zauważyć gwałtowny wzrost udziału osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie osób bezrobotnych (Wykres 13.). Jest to następstwo pandemii COVID-19. W latach 2014-2019, kiedy sytuacja gospodarcza była bardziej stabilna, nie pozwoliła na zmniejszenie udziału osób długotrwale bezrobotnych poniżej 50%. Tendencja wzrostowa utrzymuje się od 2012 roku. Nagły spadek liczby bezrobotnych można zauważyć w latach 2018-2019. W 2022 roku można zauważyć pozytywny aspekt zmniejszenia się liczby długotrwale bezrobotnych do 60%, co jest stanem porównywalnym z poziomem sprzed pandemii.

Tabela 19. Zestawienie zbiorcze bezrobocia w poszczególnych gminach w powiecie garwolińskim.

Nazwa Gminy	Liczba osób bezrobotnych stan na 31.12.2021 r.	Liczba osób bezrobotnych stan na 31.12.2022 r.	Liczba osób bezrobotnych stan na 31.12.2023 r.
Gmina Borowie	185	220	166
Miasto Garwolin	659	663	564
Gmina Garwolin	474	455	428
Gmina Górzno	230	198	193
Miasto Łaskarzew	213	223	184
Gmina Łaskarzew	197	195	191
Gmina Maciejowice	264	268	216

Diagnoza sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Gminy Borowie

Gmina Miastków Kościelny	147	154	145
Gmina Parysów	158	126	121
Miasto i Gmina Pilawa	416	369	343
Gmina Sobolew	216	232	228
Gmina Trojanów	180	167	147
Gmina Wilga	169	176	169
Miasto i Gmina Żelechów	334	341	281

źródło: Raport o stanie Powiatu Garwolińskiego za rok 2023.

Zgodnie z danymi na koniec roku 2023 sporządzonymi przez Powiatowy Urząd Pracy w Garwolinie w Gminie Borowie liczba bezrobotnych ogółem wyniosła 166 osób. Przy zestawieniu liczby bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym (wiek zdolności do pracy, tj. dla mężczyzn grupa wieku 18-64 lata, dla kobiet - 18-59 lat), odsetek osób wyniósł 5,61% i jest to wynik zbliżony do większości gmin w powiecie garwolińskim. Najmniejszy odsetek bezrobotnych został odnotowany w Gminie Trojanów – 3,62%, a największy w Mieście Łaskarzew – 7,03%. Wszystkie jednostki samorządu terytorialnego, na terenie powiatu garwolińskiego, posiadają wysoki procent udziału osób długotrwale bezrobotnych, wynoszący ponad 50% wszystkich osób pozostających bez pracy. Biorąc pod uwagę osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy, stanowią oni dominującą większość osób bezrobotnych w całym powiecie garwolińskim (Tabela 20.). Osoby te definiowane są zgodnie z art. 49 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy jako:

- bezrobotni do 30. roku życia,
- bezrobotni długotrwale,
- bezrobotni powyżej 50. roku życia,
- bezrobotni korzystający ze świadczeń pomocy społecznej,
- bezrobotni posiadający co najmniej jedno dziecko do 6. roku życia lub co najmniej jedno dziecko niepełnosprawne do 18. roku życia,
- bezrobotni niepełnosprawny,
- poszukujący pracy niepozostający w zatrudnieniu lub niewykonujący innej pracy zarobkowej opiekuni osób niepełnosprawnych, z wyłączeniem opiekunów pobierających świadczenie pielęgnacyjne lub specjalny zasiłek opiekuńczy na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych, lub zasiłek dla opiekuna na podstawie przepisów o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów.

Tabela 20. Bezrobotni według gmin - stan na koniec 2023 roku.

Nazwa Gminy	Liczba osób w wieku produkcyjnym – tzw. wiek zdolności do pracy	Zarejestrowani bezrobotni						
		liczba osób bezrobotnych (razem)	Odsetek bezrobotnych (%)	liczba osób długotrwale bezrobotnych	Do 30 roku życia	Powyżej 50 roku życia	Kobiety	Będący w szczególnej sytuacji na rynku pracy
Garwolin (miasto)	9 539	572	5,99	340	119	122	299	479
Garwolin	7 903	429	5,43	241	117	111	167	375
Piława	6 125	343	5,6	214	88	95	84	299
Żelechów	4 417	283	6,41	149	74	78	134	236
Sobolew	4 425	228	5,15	118	64	62	89	198
Maciejowice	3 742	217	5,8	135	70	51	105	191
Górzno	3 856	193	5,0	104	69	41	66	167
Łaskarzew	3 131	187	5,97	101	52	42	92	160
Łaskarzew (miasto)	2 630	185	7,03	103	51	45	79	153
Wilga	2 967	169	5,69	88	46	43	66	139
Borowie	2 905	163	5,61	109	46	29	75	144
Trojanów	4 064	147	3,62	78	53	31	64	131
Miastków Kościelny	2 628	146	5,55	83	41	26	50	122
Parysów	2 373	121	5,1	64	33	34	52	106

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Załącznik nr 3 do sprawozdania dla Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej – Powiatowy Urząd Pracy w Garwolinie oraz BDL-GUS.

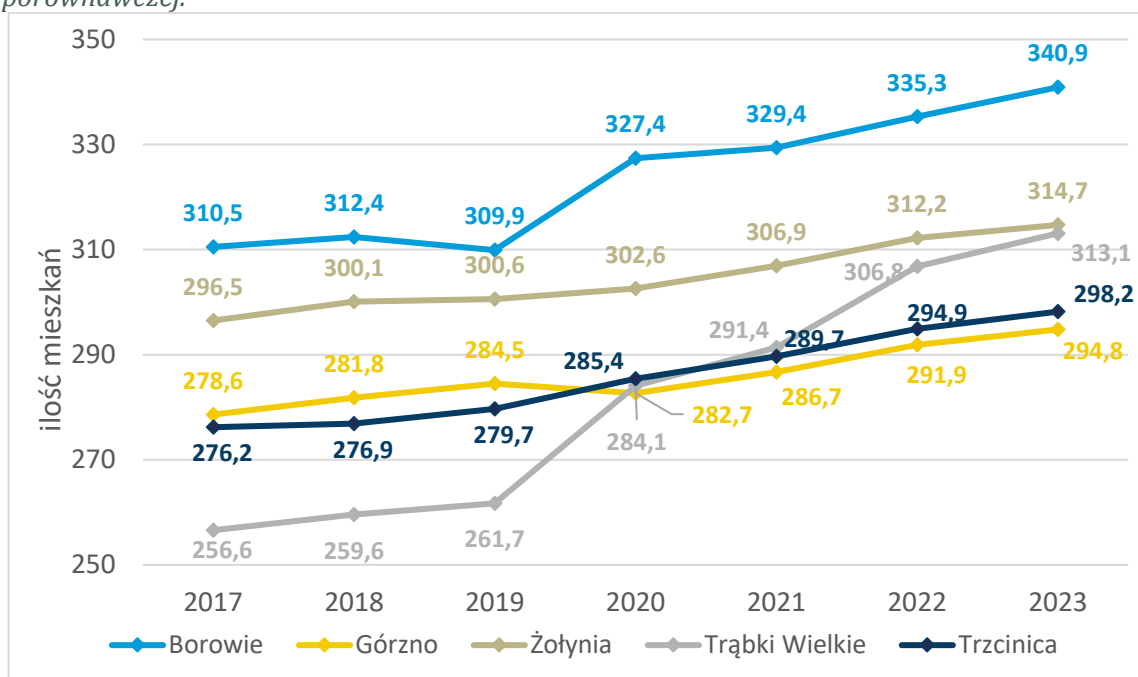
3.1. Mieszkalnictwo

Kluczowym obszarem związanym z rozwojem nie tylko przestrzennym gminy jest kwestia mieszkalnictwa. Posiadanie odpowiednio dużych zasobów mieszkaniowych stanowi istotny czynnik umożliwiający utrzymanie lub nawet zwiększenie potencjału ludnościowego danego obszaru. Tworzenie tych zasobów opiera się na studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, uchwalanych zgodnie z przepisami dotyczącymi planowania i zagospodarowania przestrzennego.

Jednym z fundamentalnych zadań, które spoczywają na gminie, jest skuteczne zaspokajanie potrzeb mieszkaniowych społeczności lokalnej, zwłaszcza tych, które charakteryzują się niskimi dochodami. W tym kontekście, podejmowane decyzje dotyczące alokacji zasobów mieszkaniowych powinny być ukierunkowane na wspieranie dostępu do godnego i bezpiecznego mieszkania dla wszystkich warstw społeczeństwa. Wprowadzanie adekwatnych programów mieszkaniowych oraz rozwijanie infrastruktury mieszkaniowej staje się priorytetem, mającym na celu tworzenie społeczności zrównoważonych i rozwijających się, przy jednoczesnym dążeniu do eliminacji problemów związanych z niedostatecznym dostępem do mieszkań dla osób o niższych dochodach. W latach 2017-2023 można zauważyć wzrost o 30,4 ilości mieszkań na 1000 mieszkańców. W porównaniu do gmin przyjętych w analizie porównawczej, Gmina Borowie odznaczała się w 2023 roku największą ilością mieszkań (340,9) (Wykres 14.)

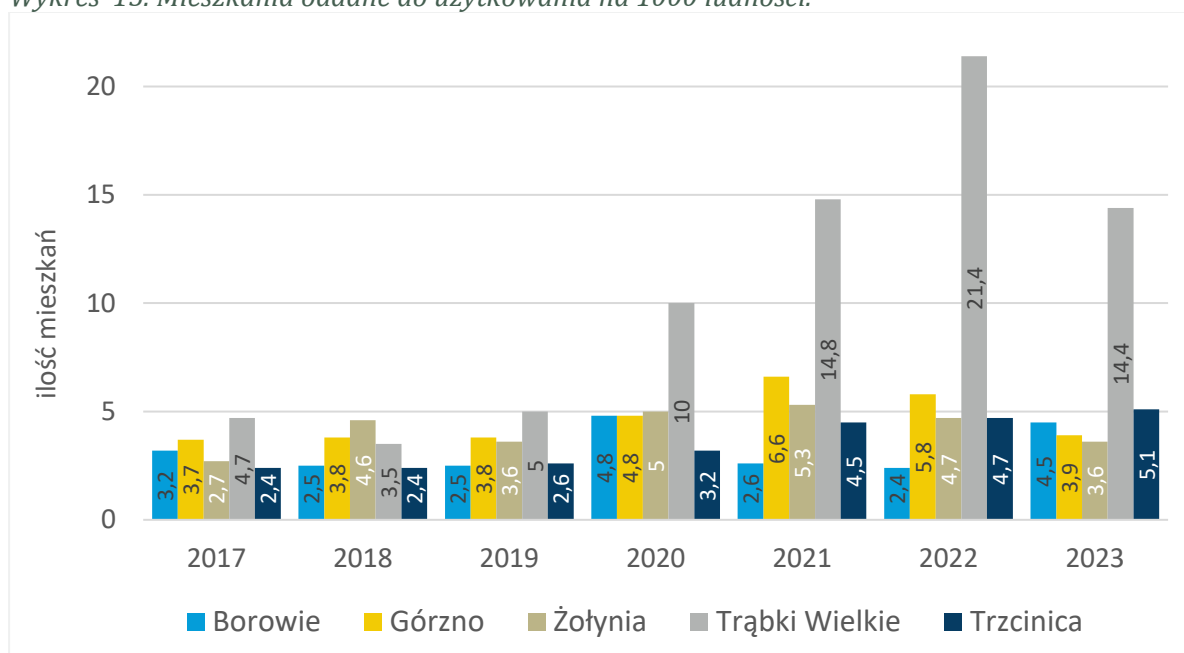
Wykres 14. Ilość mieszkań na 1000 mieszkańców w Gminie Borowie na tle gmin z analizy porównawczej.

Źródło: BDL, GUS

W przypadku liczby oddanych mieszkań do użytkowania na 1000 ludności można zauważyć umiarkowane wahania w liczbie mieszkań na przestrzeni lat 2017-2023 (Wykres 15.). W 2023 roku liczba oddanych mieszkań w Gminie Borowie wyniosła 4,5. Największą ilość można zauważyć w 2020 roku, gdzie wyniosła 4,8. W grupie porównawczej najwięcej mieszkań oddawanych jest do użytkowania w Trąbkach Wielkich, w roku 2022 było ich aż 21,4.

Wykres 15. Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności.

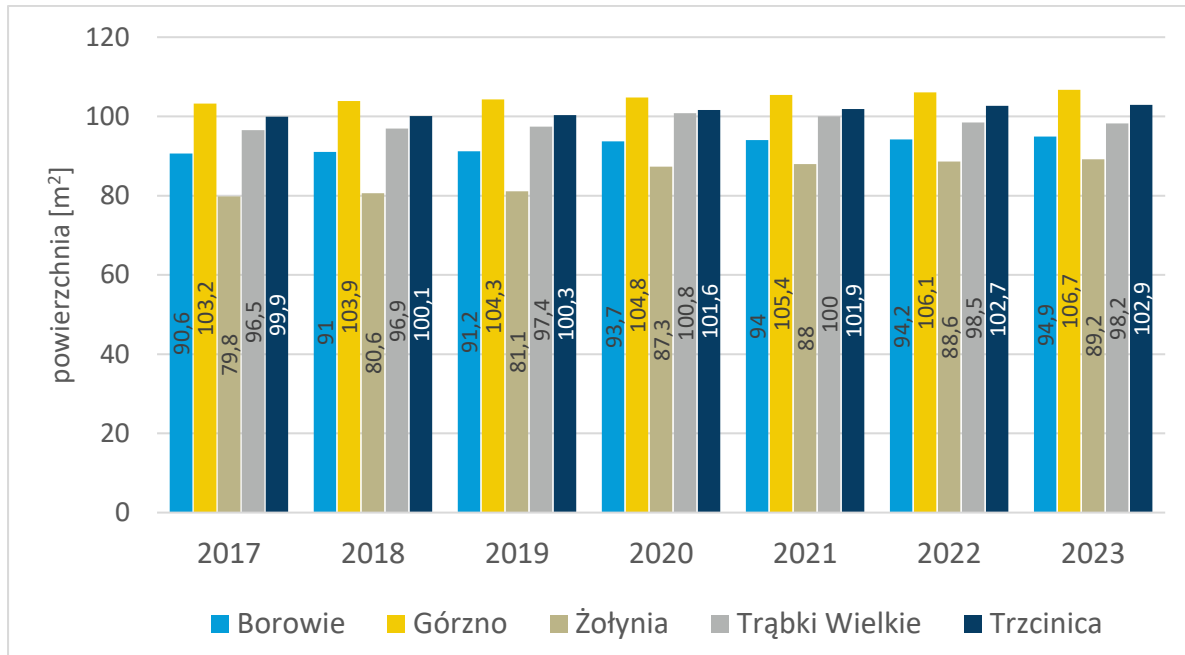
źródło: BDL, GUS.

Diagnoza sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Gminy Borowie

Analizując przeciętna powierzchnie użytkową 1 mieszkania zauważono, że Gmina Borowie wraz z Gminą Żołyńia charakteryzuje się jedną z najmniejszych powierzchni w grupie porównawczej. W 2023 r. przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania w Gminie Borowie wyniosła 94,9 m². Sąsiadująca Gmina Górzno odznacza się największą powierzchnią 106,7 m². Dane zobrazowano na Wykresie 16.

Wykres 16. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania.

źródło: BDL, GUS

Rozpatrując wielkość mieszkań wzięto również pod uwagę ilość izb w 1 mieszkaniu. Gmina Borowie charakteryzuje się najmniejszą ilością izb- 4,26, jednakże ich liczba na przestrzeni lat 2017-2023 powoli rośnie. Największą liczbą izb odznacza się Gmina Trzcinica. Zestawienie danych zobrazowano za pomocą Tabeli 21.

Tabela 21. Przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu.

	Borowie	Górzno	Żołyńia	Trzcinica	Trąbki Wielkie
2017	3,98	4,26	4,09	4,85	4,39
2018	4	4,28	4,12	4,86	4,4
2019	4,01	4,3	4,14	4,86	4,42
2020	4,23	4,56	4,38	5,31	4,64
2021	4,24	4,58	4,41	5,31	4,63
2022	4,25	4,6	4,42	5,33	4,57
2023	4,26	4,62	4,44	5,32	4,55

Źródło: BDL, GUS

Gmina aktywnie prowadzi przetargi na zakup nieruchomości na swoim terenie, zazwyczaj dotyczących działek nieposiadających Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego (MPZP), ale posiadających decyzję o warunkach zabudowy. Te działki z reguły są przeznaczane pod zabudowę jednorodziną, co ma na celu zapewnienie odpowiedniej ilości terenów pod budowę nowych domów dla mieszkańców. Inicjatywa ta stanowi widoczne działanie gminy w zakresie planowania przestrzennego i dostarczania terenów budowlanych dla potencjalnych nowych mieszkańców. Pozyskiwanie takich nieruchomości poprzez przetargi umożliwia gminie kontrolę nad procesem zagospodarowania terenu. Działania te mają na celu nie tylko zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych społeczności lokalnej poprzez dostarczenie nowych terenów budowlanych, ale także sprzyjają rozwojowi gminy poprzez zwiększanie atrakcyjności i potencjału inwestycyjnego obszarów mieszkaniowych. Przetargi na zakup nieruchomości pod zabudowę jednorodziną stanowią ważny element strategii rozwoju lokalnego, który sprzyja rozrostowi społeczności oraz sprawnemu planowaniu zagospodarowania przestrzennego gminy.

3.2. Finanse Gminy

W latach 2014-2023 dochody Gminy Borowie corocznie zwiększały się z poziomu 16,14 mln zł w roku 2014 do 31,16 mln zł w roku 2023. Wskaźnik dochodów na jednego mieszkańca wzrasta od kwoty 3 095,17 zł w 2014 roku do

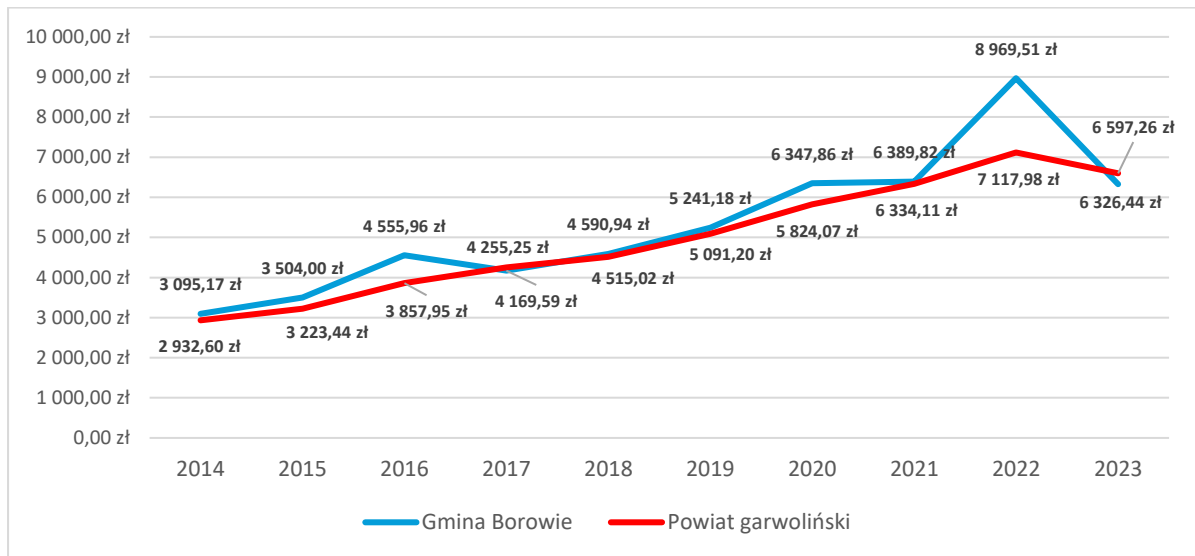
6 597,26 zł w 2023 roku, wykazując ponad 2-krotny wzrost tego wskaźnika w badanych okresie. Gmina w kategorii dochodu ogółem na 1 mieszkańca prezentuje się powyżej średniej dla powiatu z wyjątkiem roku 2017, kiedy to wskaźnik ten nieznacznie plasował się poniżej średniej wartości dla powiatu, co obrazuje poniższy Wykres 17.

Gmina Borowie na tle wszystkich gmin powiatu garwolińskiego była w roku 2022 liderem z największym dochodem w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Dochodami powyżej 8 000,00 zł na mieszkańca odznaczają się dodatkowo gminy – Parysów, Maciejowice i Miastków Kościelny. W roku 2023 dochody ponownie obniżyły do poziomu z lat 2020-2021.

Diagnoza sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Gminy Borowie

Wykres 17. Dochody ogółem na 1 mieszkańca w Gminie Borowie na tle dochodu ogółem wszystkich gmin powiatu garwolińskiego w latach 2014-2023.

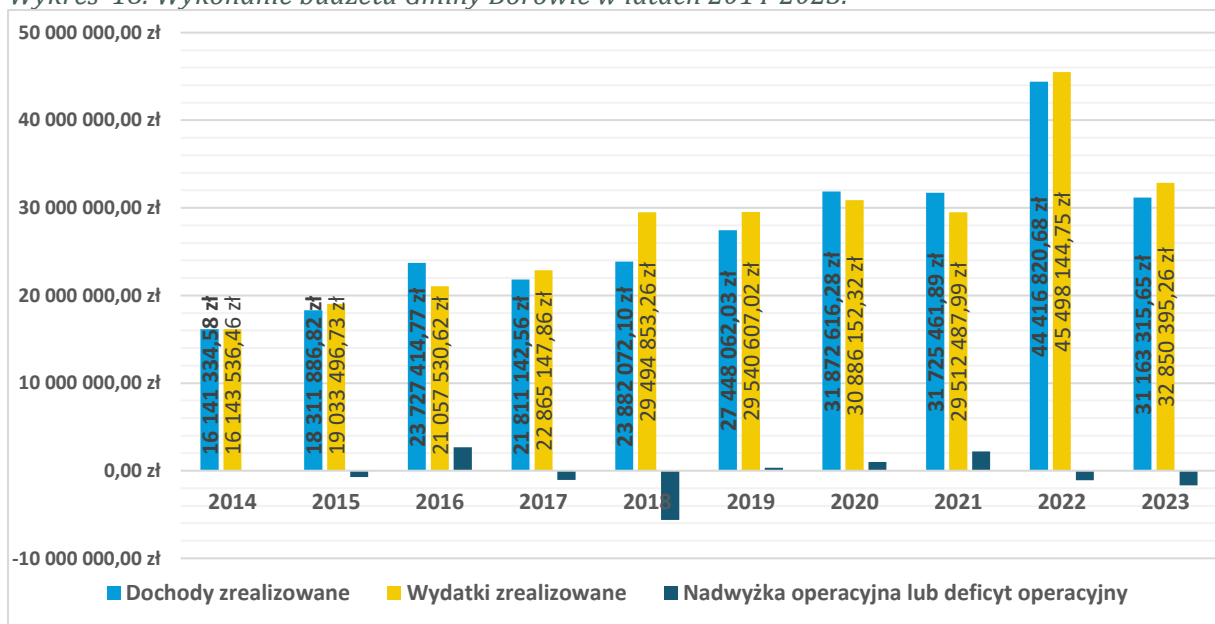

Źródło: Banku Danych Lokalnych – GUS.

Znaczący udział odgrywają dochody bieżące, które w 2023 roku zostały wykonane na poziomie 26 109 636,11 zł stanowiąc 83,8% dochodów ogółem. Dochody majątkowe Gminy Borowie w 2023 roku zostały wykonane na poziomie 5 053 679,54 zł na zakładany plan 5 422 567,17 zł.

Wydatki z budżetu Gminy Borowie to w 74,7% wydatki bieżące - 24 540 437,91 zł, a 25,3% wydatki majątkowe - 8 309 957,35 zł. Najwięcej funduszy przeznaczonych zostało na dział „Oświata i wychowanie” – 31,26%, drugą pozycją jest dział „Transport i łączność” – 12,77%.

Wykres 18. Wykonanie budżetu Gminy Borowie w latach 2014-2023.

Źródło: Sprawozdania z wykonania budżetu gminy i planów finansowych instytucji kultury za lata 2014-2023.

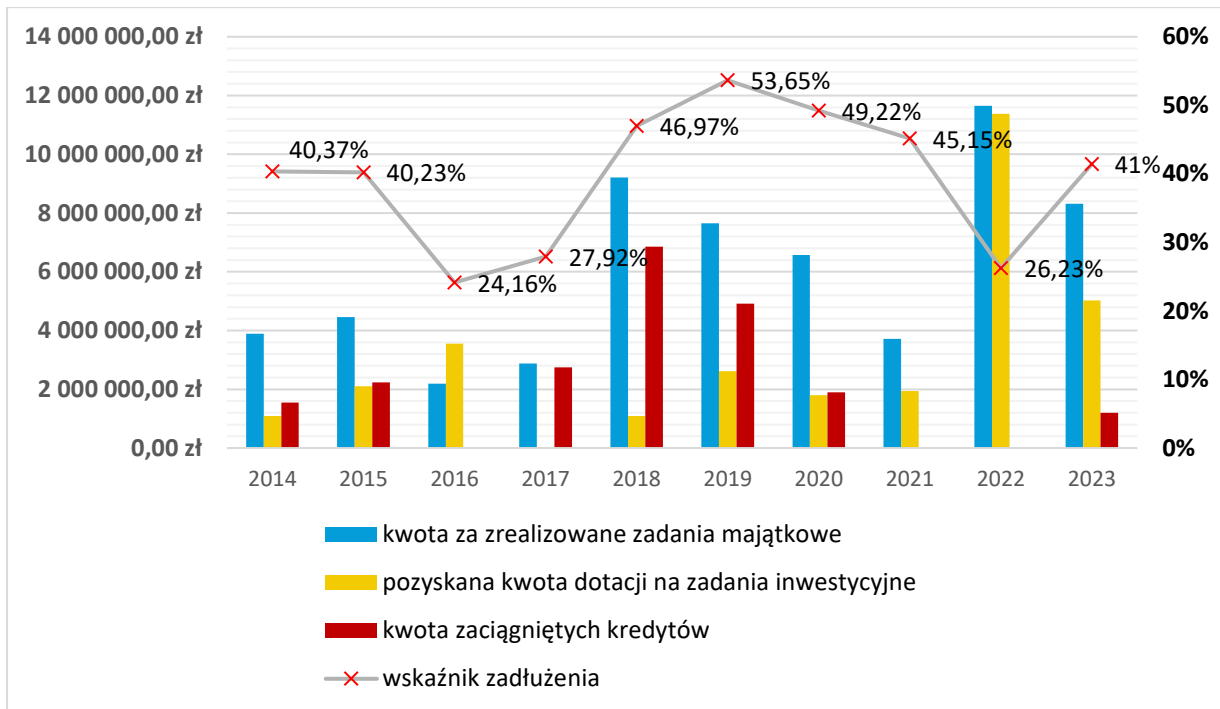

Wykres 18. powyżej, poza strukturą zrealizowanych wydatków i dochodów, prezentuje także występowanie w poszczególnych latach nadwyżki operacyjnej lub deficytu operacyjnego, czyli różnicę pomiędzy dochodami, a wydatkami z budżetu Gminy. Wynik budżetu operacyjnego jednostki samorządu terytorialnego ma bardzo istotne znaczenie poznawcze ilustrujące czy jest ona w stanie pokryć wydatki bieżące dochodami bieżącymi. Jeśli występuje deficyt operacyjny oznacza to, iż wydatki realizowane są na poziomie przekraczającym możliwości finansowe samorządu. Wykonywanie zadań bieżących przez jednostkę odbywa się w tym wypadku kosztem sprzedaży jej majątku lub na skutek zaciągania nowych zobowiązań. Jednym z instrumentów pozyskiwania środków na realizację zadań inwestycyjnych była emisja obligacji komunalnych. Środki pozyskiwane z emisji obligacji były przeznaczone na spłatę wcześniej zaciągniętych zobowiązań oraz finansowanie zadań inwestycyjnych. W sytuacji nadwyżki operacyjnej jednostka ma możliwości finansowe na prowadzenie nowych inwestycji lub spłatę wcześniejszego zadłużenia. Samorządy mają obowiązek bilansowania budżetu zarówno na etapie planowania, jak i wykonania, dlatego należy zauważyć w zestawieniu nadwyżką operacyjną w roku 2021, która została przeznaczona na spłatę wcześniej zaciągniętych zobowiązań - względem Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz wykup obligacji komunalnych. Kolejna taka nadwyżka budżetowa z roku 2016 wynika z realizacji wieloletniego zadania inwestycyjnego, którego wykonanie w tym roku wyniosło tylko 25% zakładanego limitu. W pozostałych analizowanych latach budżet wykonywany był z niewielką nadwyżką finansową, która wynikała z przesuwających się terminów realizacji na zadania inwestycyjne na kolejny rok.

Diagnoza sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Gminy Borowie

Wykres 19. Realizacja zadań inwestycyjnych oraz źródła ich finansowania w Gminie Borowie.

Źródło: Sprawozdania z wykonania budżetu gminy i planów finansowych instytucji kultury za lata 2014-2022. Raport o stanie Gminy Borowie za 2023 rok.

Gmina Borowie w swoich obowiązkach posiada również realizowanie zadań majątkowych które polegają na finansowaniu inwestycji mających poprawiać jakość i komfort życia jej mieszkańców. Realizacja tego zadania w przypadku samorządu odbywała się przy użyciu różnych instrumentów finansowych, emitowania obligacji komunalnych czy zaciągania kredytów i pożyczek. Emitowanie obligacji komunalnych w latach 2015, 2017, 2018 oraz 2019 również ma odzwierciedlenie na Wykresie 19. w postaci zwiększania się kwot zaciąganych zobowiązań. Działania te mają również wpływ na wskaźnik zadłużenia, który to z poziomu 24% w roku 2016 wzrósł do poziomu 53% w roku 2019. Jednak dalsze zachowanie tego wskaźnika w latach kolejnych – w roku 2022 na poziomie 26%, jest sygnałem, że samorząd radzi sobie ze spłatami zadłużenia i dzięki strategiom zarządzania finansami oraz podejmowanym działaniom, gmina osiągnęła imponujący spadek wskaźnika zadłużenia. To osiągnięcie może być rezultatem różnych czynników, takich jak zrównoważone planowanie budżetu, efektywne zarządzanie projektami, redukcja zbędnych kosztów oraz przemyślane inwestycje. Taki spadek wskaźnika zadłużenia wynika również, z udanych starań w pozyskiwaniu środków zewnętrznych, których rekordowa wartość przypada na rok 2022. W budżecie samorządu znaczący nacisk

kładziony jest na zadania majątkowe, co stanowi istotny element alokacji środków finansowych. Duży udział kwoty budżetu, dedykowany na cele majątkowe, odzwierciedla strategiczne podejście w kierunku inwestycji w rozwój infrastruktury oraz utrzymanie istniejących zasobów publicznych. W analizowanych latach samorząd skoncentrował się rokrocznie na zabezpieczaniu środków na projekty związane z modernizacją, budową nowych obiektów, czy też renowacją istniejących. Polityka budżetowa Gminy Borowie w chwili obecnej będzie musiała być dostosowana do aktualnej koniunktury krajowej i światowej która to musi zmagać się z wyzwaniami demograficznymi, gospodarczymi oraz geopolitycznymi.

Wśród dochodów budżetowych, najważniejszą rolę odgrywają dochody własne, które decydują o samodzielności finansowej jednostki. Zalicza się do nich, przede wszystkim, podatki i opłaty lokalne. Jest to o tyle ważne, że w przypadku tej kategorii dochodów, Urząd Gminy posiada kompetencje do wydawania uchwał, dzięki którym może decydować o stawkach podatkowych, wprowadzaniu ulg i zwolnień, umarzaniu należności, a także do przejmowania z nich wpływów. Dzięki dużemu zakresowi swobody, w kształtowaniu tych dochodów, jednostka może również oddziaływać na podmioty gospodarcze, które funkcjonują na danym terenie i jednocześnie stymulować lokalny rozwój.

Tabela 22. Dochody własne Gminy Borowie według źródeł w latach 2014-2023.

Źródło	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
PIT	2 009 108,00	2 209 972,00	2 404 664,00	2 531 854,00	2 973 191,00	3 576 232,00	3 872 384,00	4 240 371,00	6 577 049,57	3 586 061,00
CIT	2 283,07	1 362,56	625,07	7 599,21	3 839,68	7 597,97	8 430,28	9 934,83	10 110,82	9 665,00
wpływy z podatku od działalności gospodarczej osób fizycznych opłacanego w formie karty podatkowej	6 916,75	1 891,17	995,15	739,44	4 129,13	4 656,17	2 980,06	2 273,65	31 339,07	18 206,85
podatek rolny	452 199,54	447 028,36	446 598,95	445 290,33	444 421,85	448 535,41	502 921,16	513 137,75	513 699,29	570 442,54
podatek leśny	51 410,02	51 563,86	52 239,83	52 565,70	52 225,52	52 704,45	57 658,77	59 327,45	59 542,80	68 130,61
podatek od nieruchomości	658 828,08	634 116,25	689 158,83	745 800,44	808 246,25	878 991,72	1 208 976,87	1 311 862,04	1 339 579,47	1 327 180,87
podatek od spadków i darowizn	9 319,00	5 845,00	2 229,00	8 670,00	4 210,00	55 791,00	13 660,95	20 823,52	55 193,27	25 520,05
podatek od środków transportowych	74 550,00	70 826,00	73 591,00	74 654,00	71 754,40	71 669,60	49 908,00	87 962,00	98 570,00	94 796,00
zezwoleń na sprzedaż alkoholu	43 298,98	43 122,10	38 585,52	39 469,52	43 037,23	57 792,70	64 553,64	68 547,22	67 968,57	70 365,53
wpływy z części opłaty za zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych w obrocie hurtowym	-	-	-	-	-	-	-	8 706,56	18 408,96	15 888,62
podatek od czynności cywilnoprawnych	12 944,00	69 574,75	71 299,86	92 299,99	122 338,00	126 106,47	101 824,80	166 828,64	164 268,12	156 200,46
opłata za odbiór odpadów komunalnych	221 374,26	279 230,44	296 258,26	345 297,24	341 383,11	677 095,67	684 112,08	1 140 835,87	1 111 925,25	1 034 697,82

opłata targowa		442,00	405,00	467,00	426,00	394,00	350,00	1 046,00	-	256,00	316,00
opłata skarbowa		12 944,00	12 866,00	14 422,00	13 697,00	12 871,00	11 796,00	15 933,00	16 020,00	12 060,68	19 083,00
opłata od posiadania psów		370,00	300,00	530,00	580,00	460,00	320,00	460,00	650,00	0,00	-
opłata za zajęcie pasa drogowego		-	2 570,23	7 148,38	8 366,27	7 003,79	20 699,73	10 571,27	11 246,55	13 369,61	13 159,95
dochody z majątku gminy		267 151,00	129 545,42	410 445,74	171 664,98	164 909,73	405 543,63	211 048,27	798 711,60	332 816,13	225 366,63
opłata eksploatacyjna		-	-	-	1 548,42	-	-	-	-	-	-
Wpłaty stanowiące udział w kosztach montażu kolektorów słonecznych w ramach projektu „Energia słoneczna przyszłością Mazowsza”		-	862 283,98	-	-	-	-	-	-	-	-
pozostałe dochody		1 235 674,18	886 088,85	665 216,29	1 138 266,77	1 772 932,18	1 386 411,59	1 056 303,23	594 174,23	1 403 271,56	855 796,42
RAZEM	Plan	5 672 033,00	6 840 924,51	5 409 770,81	5 930 498,00	7 585 863,08	8 385 938,00	8 590 187,81	9 075 658,56	13 661 096,28	9 464 538,90
	Wykonanie	5 098 245,28	5 708 591,97	5 174 474,88	5 678 789,31	6 827 346,87	7 782 294,11	7 862 772,38	9 051 412,91	11 809 429,17	8 090 877,35

Źródło: Sprawozdania z wykonania budżetu gminy i planów finansowych instytucji kultury za lata 2014-2023, Raporty o stanie Gminy Borowie za lata 2018, 2019, 2023.

Diagnoza sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Gminy Borowie

Analizując dochody własne Gminy Borowie, największe znaczenie w całym budżecie mają dochody pochodzące z udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych. W badanym okresie zwiększały się one corocznie do 2022 roku, osiągając wynik 6 577 049,57 zł. W 2023r. nastąpił spadek wpływu podatku dochodowego od osób fizycznych w porównaniu do 2022r. Taka różnica wynika z faktu, że w 2022r. Gmina Borowie otrzymała z budżetu państwa dodatkowe dochody z tytułu udziału w PIT. W roku 2020 trendem ogólnopolskim była tendencja spadkowa dochodów własnych związanymi z pandemią, mimo to Gminie Borowie udało się utrzymać wzrost dochodów. Wzrastająca kwota z podatku PIT jest pozytywnym sygnałem dla samorządu w kontekście planowania budżetu na kolejne lata. Wpływy z podatku CIT od osób prawnych również charakteryzują się wzrostem, gdzie porównując sam początek analizowanego okresu do roku 2022, odnotowano ponad 4-krotny wzrost przychodów z tego tytułu. Wzrastają również wpływy podatku od działalności gospodarczej osób fizycznych opłacanego w formie karty podatkowej, która ułatwia przedsiębiorcy prowadzenie księgowości i wysokość podatku nie jest uzależniona od dochodu. Powyższe dane wskazują na rosnący udział przedsiębiorców prowadzących działalność w Gminie Borowie.

Mając na uwadze typowo rolniczy charakter Borowia samorząd co roku otrzymuje wsparcie w kwocie podatku rolnego, którego wartość w latach 2014-2023 wyniosła 4 784 275,18 zł.

W przypadku opłat lokalnych, Rada Gminy w drodze uchwały, określa co roku wysokość stawek. Wpływy z podatku od nieruchomości, mając na uwadze jego waloryzację, rokrocznie wzrastały. Podobna tendencja występuje w zakresie podatku od środków transportowych, jedyny zauważalny spadek został odnotowany w roku 2020, który związany był z wydłużonymi procesami rejestracyjnymi środków transportowych podczas panującej pandemii COVID-19. Rosnące corocznie wpływy do budżetu Gminy Borowie z tytułu zezwolenia na sprzedaż alkoholu są wskaźnikiem zarówno rosnących dochodów sklepów i lokali gastronomicznych na terenie Gminy, jednak wiążą się to również z potencjalnym skutkiem zwiększających się kosztów społeczno-ekonomicznych, wynikających z nadużywania alkoholu. Gmina Borowie, dzięki przyjęciu uchwały o poborze opłaty targowej rokrocznie notowała stałe wpływy, jednakże sytuacja pandemiczna wprowadziła wyraźne zmiany roku 2020 duży wzrost wpływów z opłaty targowej oraz w 2021 brak

wpływów z tego tytułu.

Na wpływy z innych lokalnych opłat, pobieranych przez jednostkę samorządu terytorialnego na podstawie odrębnych ustaw, składają się opłaty za wypisy ze studium uwarunkowań, decyzje o warunkach zabudowy, zajęcie pasa drogowego, lokalizacji celu publicznego oraz gospodarka odpadami. Ta ostatnia opłata i jej wzrost spowodowany został uchwalonymi w 2019 roku rozwiązaniami, które nakazały samorządom całkowite przebudowanie mechanizmu gospodarowania odpadami, wzrost opłaty środowiskowej, problemy z bilansowaniem się systemu odpadowego (ukrywanie konkretnej liczby mieszkańców danego gospodarstwa) oraz wzrost ilości produkowanych odpadów.

4. Środowisko

4.1. Zasoby przyrodnicze

Powierzchnia gruntów leśnych, na terenie Gminy Borowie w roku 2023, wyniosła 1 644,09 ha. Większość stanowią grunty należące do osób prywatnych – 1 146 ha (grunty leśne prywatne wspólnot gruntowych –34 ha, grunty leśne prywatne osób fizycznych– 1102 ha) a jedynie 11,38 ha jest zarządzane przez Gminę. Lasy publiczne zajmują 498,09 ha. Lasami stanowiącymi własność Skarbu Państwa, na terenie Gminy Borowie, zarządza Państwowe Gospodarstwo Leśne – Lasy Państwowe – Nadleśnictwo Garwolin. Wskaźnik lesistości na obszarze Gminy Borowie, w 2023 roku, wyniósł 20,4%.

Lasy stanowią siedlisko dla większości dzikich gatunków roślin i zwierząt. Pełnią nie tylko istotną funkcję ekologiczną (ze względu na ich wpływ na klimat), ale także gospodarczą i społeczną. Obszary leśne na terenie całej gminy są rozlokowane równomiernie, harmonijnie wplatając się w przestrzenie pól uprawnych, terenów zielonych i obszarów dolin rzecznych. Niemniej jednak, charakteryzują się one małą powierzchnią, która uniemożliwia wytworzenie się strefy wnętrza lasu. Te obszary stanowią istotne środowisko dla charakterystycznej fauny i flory związanej z leśnym ekosystemem. Największe obszary leśne dominują w centralnej części gminy, zarówno na północ i południowy- zachód od głównej miejscowości gminnej, jak i we wschodniej części, szczególnie na południowy- wschód od miejscowości Iwowe. Lasy w północno-zachodniej części gminy, w okolicach miejscowości Gózd oraz na zachodzie, przy granicy z gminą Parysów, stanowią integralną część większych kompleksów leśnych, wykraczających poza granice administracyjne gminy.

Doliny rzeczne, ze względu na ich znaczenie przyrodnicze, stanowią istotny element krajobrazu. Na obszarze gminy Borowie szczególne znaczenie mają doliny rzek, głównie dolina Wilgi i Rydni, a także mniejsze doliny ich dopływów. W gminie Borowie, zarówno Wilga, jak i Rydnia, w pewnych odcinkach swego biegu posiadają naturalnie meandrujące koryta, podczas gdy w innych fragmentach ich koryta zostały uregulowane.

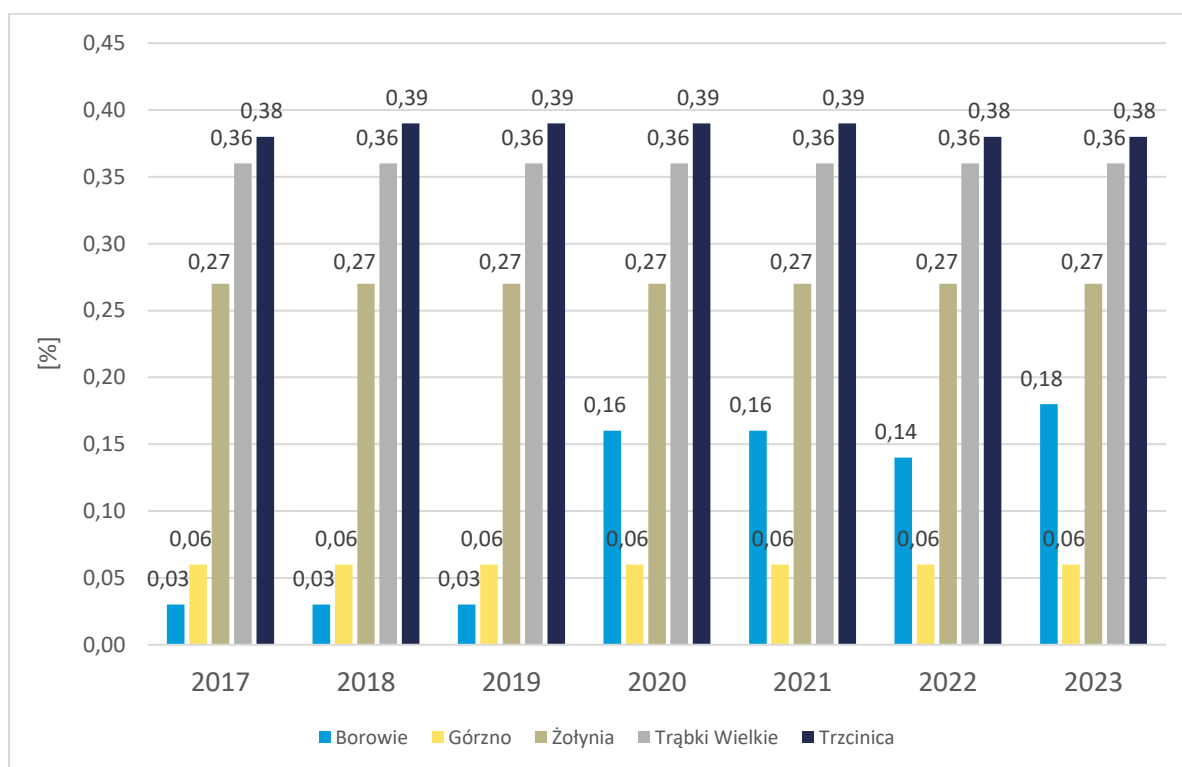
Dolina Wilgi pełni istotną rolę w ekosystemie wschodniego Mazowsza, co potwierdza jej wyznaczenie w planie zagospodarowania przestrzennego

województwa mazowieckiego jako pasma przyrodniczo- kulturowego, znanej jako "Pasma Wilgi".

Przeprowadzane są nowe nasadzenia roślinności, w roku 2023 posadzono 2 200 sztuk oraz przeprowadzono konserwację i pielęgnację 2 sztuk drzew będących pomnikami przyrody. W środowisku przyrodniczym Gminy Borowie można zauważyć niski udział zieleni urządzonej w strukturze przestrzennej Gminy. Do terenów rekreacyjno- wypoczynkowych, odznaczających się stosunkowo dużym udział terenów zielonych, można zaliczyć Ścieżkę ekologiczną w miejscowości Słup Pierwszy oraz zespół parkowo- dworkowy w Borowiu. W obrębie Gminy zieleni urządzonej stanowią: cmentarze, zielen przydrożna oraz większe kompleksy ogrodów przydomowych.

Wykres 20. Udział procentowy powierzchni terenów zieleni w powierzchni Gminy Borowie oraz w gminach z analizy porównawczej.

Źródło: GUS, BDL

W Gminie Borowie można zauważyć powolne zwiększanie się ilości powierzchni terenów zielonych w odniesieniu do ogólnej powierzchni Gminy (Wykres 20.). Jedynie w 2022 zauważono zmniejszenie się tych terenów o 0,02% w porównaniu do roku poprzedniego. W pozostałych gminach z analizy porównawczej nie zaszły istotne zmiany w przypadku udziału powierzchni terenów zieleni, jednakże w Gmiach Żoźnia, Trąbki Wielkie i Trzcinica powierzchnia terenów zieleni znacząco

przewyższa powierzchnię gruntów zieleni w Gminie Borowie. W Gminie Górzno nie odnotowano wzrostu powierzchni terenów zieleni w analizowanych latach i utrzymuje się ona na poziomie 0,06%.

4.2. Wody powierzchniowe i podziemne

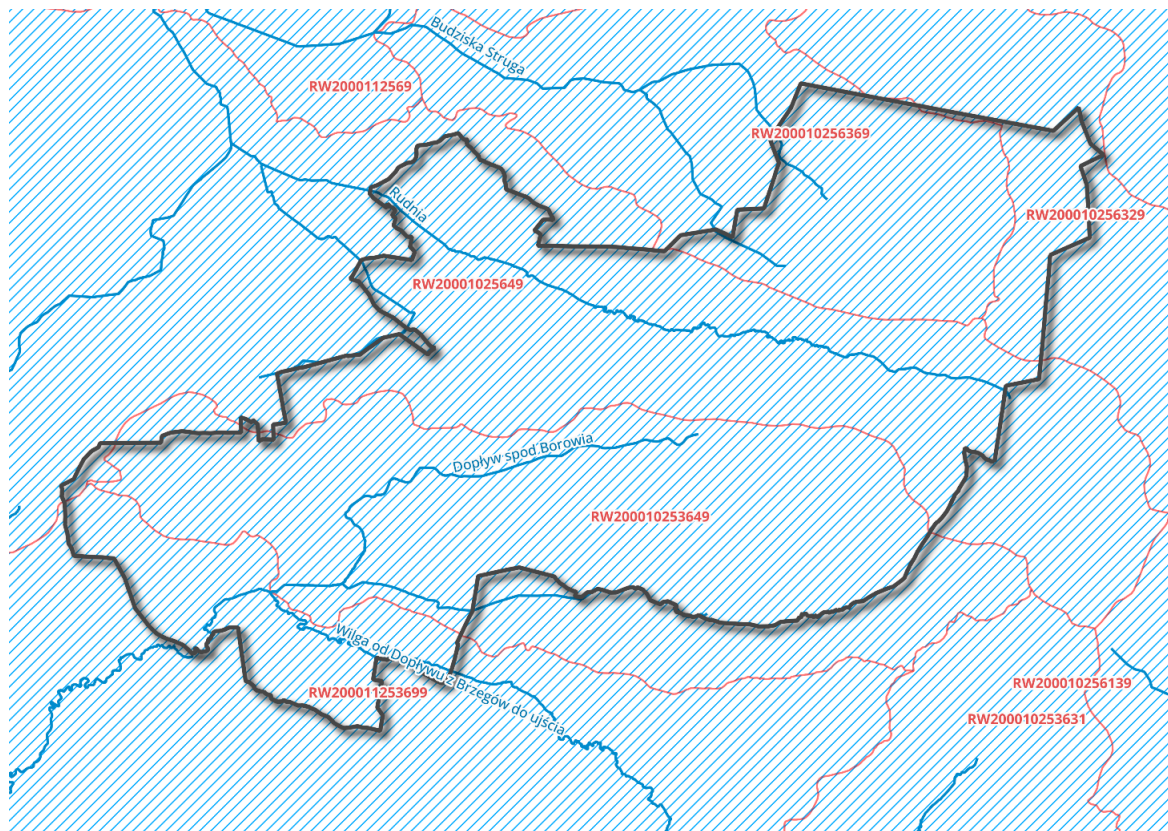
Stosunki wodne, ilość i jakość zbiorników i cieków wodnych, są podstawowymi czynnikami kształtującymi warunki życia ludzi oraz zasoby środowiska naturalnego. Ma na nie wpływ wiele czynników, między innymi rzeźba terenu czy wielkość opadów, a obecnie także w dużej mierze działalność człowieka.

Gmina Borowie, usytuowana w dorzeczu Wisły, charakteryzuje się rozległą, ale niezbyt gęstą siecią hydrograficzną, którą tworzą głównie rzeki Wilga i Rydnia, wraz z ich dopływami, oraz cieki wyprowadzające wody poza obszar gminy. Wilga, będąca prawostronnym dopływem Wisły, przepływa przez południowo-zachodnią część gminy, zmieniając kierunek od południowo-zachodniego w rejonie Kamionki, na północno-zachodni, a następnie na południowy i w końcu na zachodni. Charakteryzuje się szeroką doliną i meandrującym biegiem. Największym jej dopływem na obszarze gminy jest prawostronny Dopływ spod Borowia, łączący się z innymi mniejszymi dopływami. W dolinie Wilgi, szczególnie w rejonie Kamionki, przeprowadzono regulację koryta, zbudowano stopnie wodne w miejscowościach Łętów i Kamionka w celu kontrolowania spadku rzeki i zapobiegania erozji dennej i brzegowej. Rydnia, lewostronny dopływ Świdra, meandruje na terenie gminy, a jej prace regulacyjne przeprowadzono głównie w dolnym biegu, gdzie zbudowano zastawkę betonowo- trapezową we wsi Gózd. Dodatkowo, górne biegi cieków, taki jak Budziska Struga, odprowadzają wody poza obszar gminy. Sieć hydrograficzną uzupełniają starorzecza oraz oczka śródbagiennie o zmiennym poziomie lustra wody, które okresowo wypełniają się wodą. Wszystkie cieki, w tym Wilga i Rydnia wraz z dopływami, są zarządzane przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie. Stawy stanowią niewielki procent użytków rolnych gminy, z lokalizacjami takimi jak Borowie, Łętów, Głusków i Kamionka. Oprócz większych stawów istnieją również pojedyncze mniejsze stawy i młynówki na obszarze gminy. Gmina znajduje się w obszarze 5 jednolitych części wód powierzchniowych RW200011253699- Wilga od Dopływu z Brzegów do ujścia,

RW20001025649- Rydnia, RW200010253649- Dopływ spod Borowia, RW200010256369- Budziska Struga i RW200010256329- Jamielne, w obszarze dorzecza Wisły, w regionie wodnym Środkowej Wisły (Rysunek 7.). Wszystkie mają status wód naturalnych.

Rysunek 7. Zasięg JCWP względem obszaru Gminy Borowie.

Źródło: opracowanie własne, na podstawie danych z <https://wody.isok.gov.pl>.

Tabela 23. Jednolite części wód na obszarze Gminy Borowie.

Lp.	Nazwa JCWP	Kod JCWP	Status	Monitorowanie	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych
1	Dopływ spod Borowia	RW200010253649	naturalna	tak	zagrożona
2	Wilga od Dopływu z Brzegów do ujścia	RW200011253699	naturalna	tak	zagrożona
3	Rydnia	RW20001025649	naturalna	tak	zagrożona
4	Budziska Struga	RW200010256369	naturalna	tak	zagrożona
5	Jamielne	RW200010256329	naturalna	tak	zagrożona

Źródło: Karta charakterystyki JCWP

Diagnoza sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Gminy Borowie

Wszystkie JCWP są objęte monitorowaniem, w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska (Tabela 23.). Wody powierzchniowe na terenie Gminy Borowie posiadają jedynie 4 z 5 JCWP, tj. Wilga od Dopływu z Brzegów do ujścia, Dopływ spod Borowia, Rydnia i Budziska Struga. Klasyfikacje jednolitych części wód powierzchniowych dokonuje się zgodnie z wytycznymi Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 25 czerwca 2021 r. w sprawie klasyfikacji stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego i stanu chemicznego oraz sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych, a także środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych (Dz.U. 2021 poz. 1475). Występujący w obecnym podziale obszar JCPW Wilga od Dopływu z Brzegów do ujścia (RW200011253699), wcześniej podzielony był na JCPW Wilga od Dopływu z Brzegów do Dopływu z Miętneho (RW200019253659) oraz Wilga od Dopływu z Miętneho do ujścia (RW200019253699). Raport „Ocena stanu jednolitych części wód rzek i zbiorników zaporowych w latach 2016-2021”, zawiera dane zgodne z poprzednim podziałem hydrologicznym. W związku z tym w Tabeli 24. przedstawione są wyniki monitoringu nieuwzględniające scalenia ww. JCWP. Stan wszystkich jednolitych części wód powierzchniowych w Gminie Borowie oceniony został jako zły.

Tabela 24. Ocena stanu monitorowanych JCWP na obszarze Gminy Borowie.

Kod JCWP*	Nazwa JCWP*	Klasa elementów biologicznych	Klasa elementów hydro-morfologicznych	Klasa elementów fizykochemicznych	Stan/potencjał ekologiczny	Stan chemiczny	Ocena stanu JCWP
PLRW200019253659	Wilga od Dopływu z Brzegów do Dopływu z Miętneho	dobry	słaby	poniżej dobrego	umiarkowany	dobry	zły
PLRW200019253699	Wilga od Dopływu z Miętneho do ujścia	umiarkowany	bardzo dobry	poniżej dobrego	umiarkowany	poniżej dobrego	zły
PLRW20001725649	Rydnia	dobry	umiarkowany	poniżej dobrego	umiarkowany	b/d	zły

PLRW2000 17253649	Dopływ spod Borowia	bardzo dobry	słaby	poniżej dobrego	umiarkowan y	b/d	zły
PLRW2000 17256369	Budziska Struga	bardzo dobry	umiarkowany	poniżej dobrego	umiarkowan y	b/d	zły

Źródło: Ocena stanu jednolitych części wód rzek i zbiorników zaporowych w latach 2016-2021 na podstawie monitoringu – tabela.

* Kod i nazwa JCWP według podziału w poprzednim cyklu planistycznym 2016-2021.

Obszar Gminy Borowie, zgodnie z aktualnym podziałem na 174 JCWPd, w całości znajduje się na obszarze zbiornika wód podziemnych w Regionie Środkowej Wisły – JCWPd nr 66 (PLGW200066). Zgodnie z ostatnim „Raportem z oceny stanu jednolitych części wód podziemnych w dorzeczych – stan na rok 2019” opracowanym przez PiG-PIB Państwowa Służba Hydrogeologiczna, stan wód podziemny oceniono na dobry i nie jest zagrożony nieosiągnięciem celu środowiskowego (Tabela 25.).

Tabela 25. Ocena stanu JCWPd nr 66.

Nazwa dorzecza	Numer JCWPd	Numer UE JCWPd	Ocena stanu chemicznego	Ocena stanu ilościowego	Ogólna ocena stanu
Wisła	66	PLGW200066	dobry	dobry	dobry

Źródło: Raport o stanie jednolitych części wód podziemnych w dorzeczych - Załącznik 20. Podsumowanie analizy oceny stanu JCWPd za rok 2019.

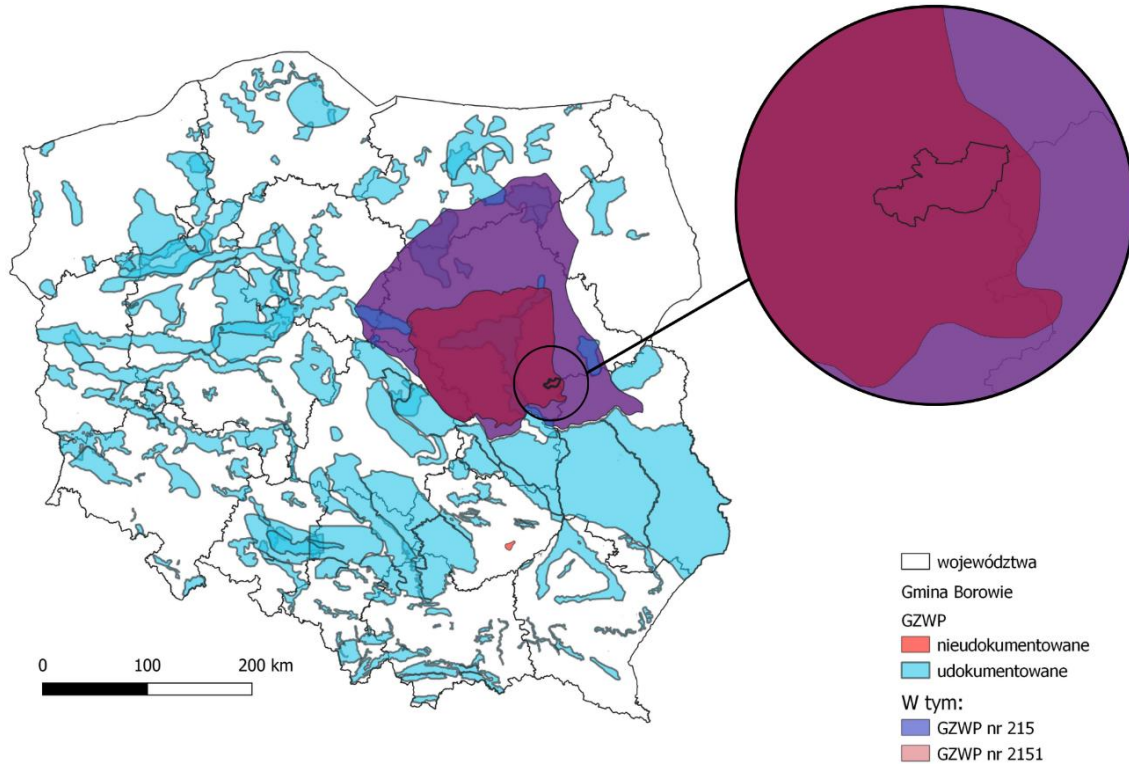
Teren Gminy Borowie znajduje się w zasięgu Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (dalej zwane GZWP) Subniecka Warszawska o numerze 215. Całość terenu znajduje się w jej wyodrębnionej części centralnej o numerze 2151 (Rysunek 8.). GZWP stanowią najcenniejsze fragmenty jednostek hydro strukturalnych i systemów wodonośnych, wymagające szczególnej ochrony stanu chemicznego i ilościowego wód podziemnych oraz kontroli zarządzania zasobami, z zachowaniem priorytetu dla zbiorowego zaopatrzenia w wodę do spożycia i zaspokojenia niezbędnych potrzeb gospodarczych. GZWP nr 2151 jest zbiornikami nieudokumentowanym i słabo rozpoznany, głównie ze względu na wielkość i głębokie zaleganie. Należy do zbiorników w paśmie równinnym. Jest to paleogeńsko- neogeński zbiornik o ośrodku porowym leżący pod osadami

Diagnoza sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Gminy Borowie

czwartorzędowymi. Głębokość występowania sprawia, że jest mało wrażliwy na zanieczyszczenia z powierzchni terenu.

Rysunek 8. Obszar Gminy Borowie w zasięgu Głównych Zbiorników Wód Podziemnych.

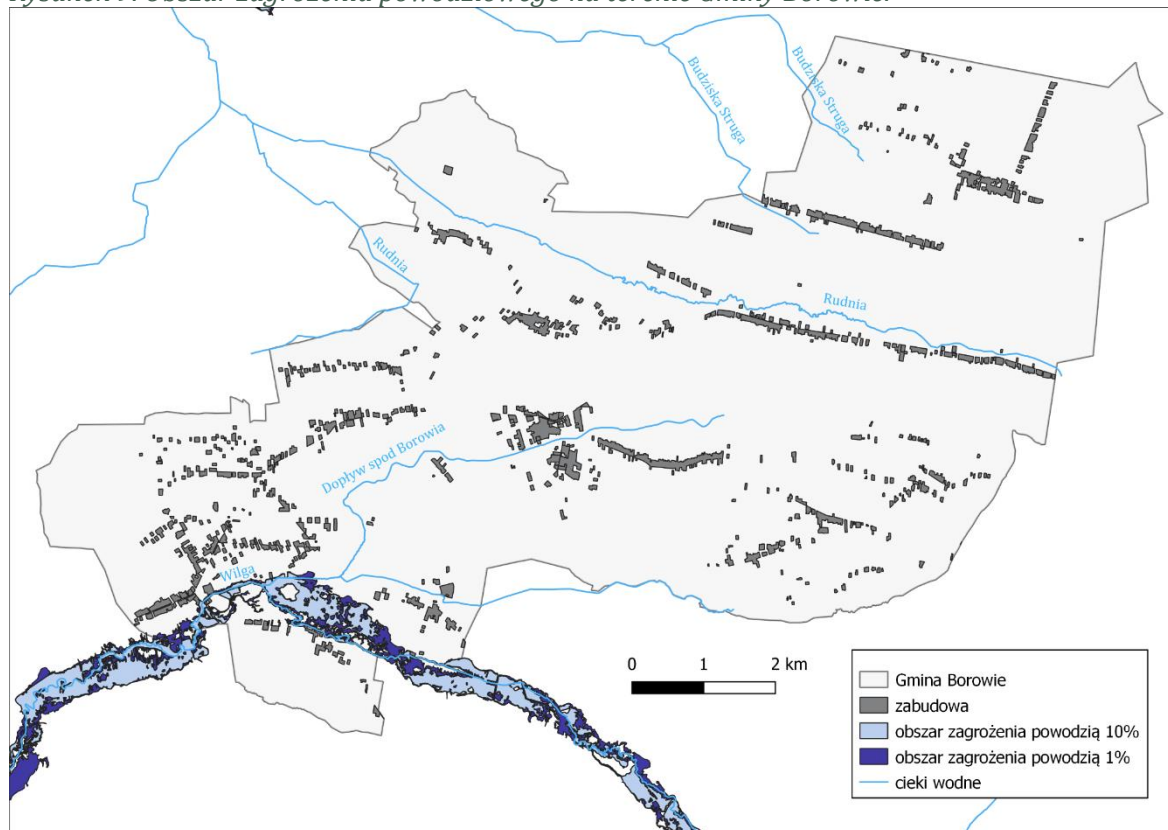
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Informatora Państwowej Służby Hydrologicznej- Główne Zbiorniki Wód Podziemnych w Polsce.

4.3. Zagrożenie powodzią i suszami

Na analizowanym obszarze występuje jeden obszar zagrożenia wynikającego z okresowego zalewania obszarów Gminy Borowie wodami powodziowymi. Prawdopodobieństwo powodzi tam jest wysokie i wynosi 10% (raz na 10 lat) – Rysunek 9. W związku z tym Gmina musi prowadzić kompleksową działalność zabezpieczającą mieszkańców przed negatywnymi skutkami podtopień. Bardzo ważnym aspektem jest również przepustowość rowów melioracyjnych, aby zapobiegać zalewaniu posesji, dróg oraz pól uprawnych. W 2023 roku grunty pod rowami zajmowały 20 ha. W 2023 roku Gminna Spółka Wodna Borowie podpisała umowę w ramach programu „Mazowsze dla melioracji” na realizację zadania „konserwacja rowów melioracyjnych w miejscowości Borowie, Chromin i Kamionka” otrzymując środki w kwocie 37 376,00 zł.

Rysunek 9. Obszar zagrożenia powodziowego na terenie Gminy Borowie.

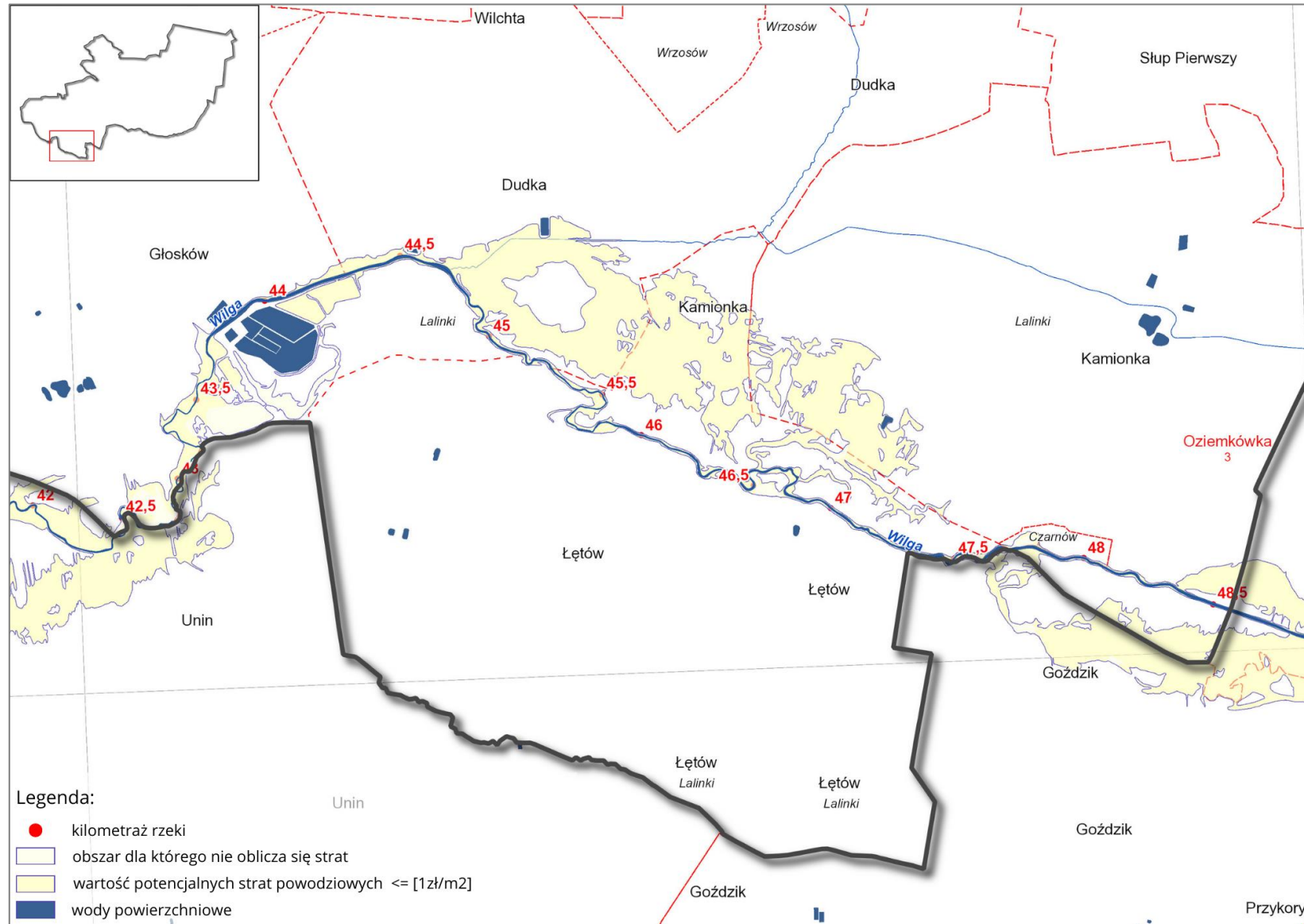

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych hydroportal ISOK.

Tereny znajdujące się w ramach obszarów szczególnego zagrożenia powodzią podlegają określonemu zagospodarowaniu m.in. nie mogą naruszać ustaleń Planu Zarządzania Ryzykiem Powodziowym (PZPR) czy stanowić zagrożenia dla ochrony zdrowia czy środowiska oraz utrudniać zarządzania ryzykiem powodziowym. W przypadku lokalizowania na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią, m.in. nowych obiektów budowlanych oraz gromadzenia ścieków niezbędne jest uzyskanie pozwolenia wodnoprawnego. Wartość potencjalnych strat powodziowych przedstawiono na Rysunku 10. poniżej.

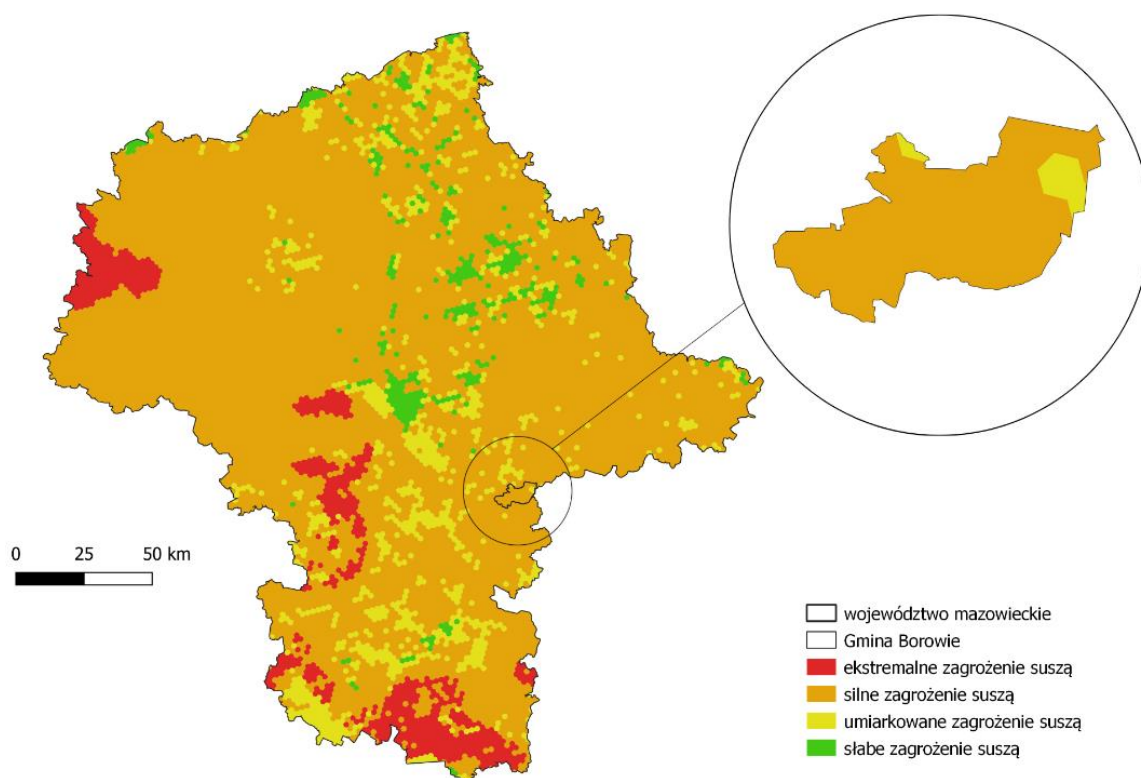
Rysunek 10. Wysokie prawdopodobieństwo powodzi - 10% (raz na 10 lat).

Źródło: Informatyczny System Ostry Kraj

Ze względu na położenie całego obszaru Gminy Borowie w zlewni rzeki Wisły, istnieje również zagrożenie wystąpienia suszy (Rysunek 11). Z raportów monitoringu suszy IUNG-PIB w Puławach, niemalże co roku odnotowywano bilans wodny poniżej określonego dla poszczególnych gatunków lub grup roślin uprawnych oraz kategorii glebowych. Większość terenu Gminy Borowie znajduje się w strefie oznaczonej jako silnie zagrożona suszą, północna i wschodnia część znajdują się w zasięgu strefy umiarkowanego zagrożenia suszą. Wyżej wymienione strefy uwzględniają łącznie zagrożenia suszą atmosferyczną, rolniczą, hydrologiczną i hydrogeologiczną.

Rysunek 11. Ocena zagrożenia suszą na terenie Gminy Borowie.

Źródło: Plan przeciwdziałania skutkom suszy (PPSS), Informatyczny System Ośłony Kraju.

Wskutek zwiększającego się zagrożenia suszą opracowywany jest obecnie Plan przeciwdziałania skutkom suszy (PPSS) przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie. Dokument ten wraz z planami gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy, planami zarządzania ryzykiem powodziowym oraz planami utrzymania wód, przyczyni się do poprawy stanu gospodarki wodnej w Polsce.

PPSS jako dokument strategiczny dla gospodarowania wodami w Polsce, zostanie przyjęty w formie rozporządzenia ministra właściwego do spraw gospodarki wodnej. W Rządowym Centrum Legislacji pojawił się projekt rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy, który stanowi wykonanie upoważnienia ustawowego, ujętego w art. 185 ust. 6 ustawy Prawo wodne. Zgodnie ze wskazaną delegacją ustawową, minister właściwy do spraw gospodarki wodnej został upoważniony do przyjęcia oraz aktualizacji, w drodze rozporządzenia, planu przeciwdziałania skutkom suszy, przy uwzględnieniu wytycznej w postaci kierowania się koniecznością zapobiegania skutkom suszy. Rozporządzenie stanowi przyjęcie po raz pierwszy Planu przeciwdziałania skutkom suszy, który został opracowany na okres 6 lat (2021-2027).

Cele szczegółowe wyznaczone w PPSS to:

- skuteczne zarządzanie zasobami wodnymi dla zwiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych na obszarach dorzeczy;
- zwiększanie retencji na obszarach dorzeczy;
- edukacja i zarządzanie ryzykiem suszy;
- formalizacja i zaplanowanie finansowania działań służących przeciwdziałaniu skutkom suszy.

Plan w swoich załącznikach nie przewiduje zadań inwestycyjnych na terenie Gminy Borowie, jednak zawiera katalog działań służących przeciwdziałaniu skutkom suszy, gdzie dla jednostek samorządu terytorialnego przewidziano zadania o różnym priorytecie z zakresu retencji, działań formalnych oraz edukacji.

4.4. Gospodarka odpadami

Prawidłowa gospodarka odpadami komunalnymi i przemysłowymi wpisują się w zasady zrównoważonego rozwoju. System gospodarowania odpadami komunalnymi oraz obowiązki związane z gospodarką odpadami w Polsce określają głównie: Dyrektywa 2008/98/WE w sprawie odpadów (Dz. U. UE. L. 2008.312.3), ustawa Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2024 r. poz. 54 z późn.zm.), ustawa o odpadach (Dz. U. z 2023 r. poz. 1587, z późn.zm.) oraz ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2024r. poz. 399). Szczegółowe zasady funkcjonowania miejskiego systemu gospodarki odpadami komunalnymi określają akty prawa miejscowego. Uchwała Nr LVI/322/2023 Rady Gminy Borowie z dnia 27 lutego 2023 roku w sprawie zmiany uchwały regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Borowie jest dokumentem opracowywanym w celu uregulowania kwestii związanych z systemem gospodarowania odpadami. Na dzień 31 grudnia 2023 r. na terenie gminy zameldowanych było 5167 osób liczba osób objętych systemem gospodarowania odpadami komunalnymi wyniosła 4 755¹¹. Różnica pomiędzy liczbą osób zameldowanych, a zadeklarowanych wynika z faktu, iż część osób jest zameldowanych na terenie Gminy Borowie, ale faktycznie zamieszkuje na terenie innych Gmin lub przebywa poza granicami kraju, a młodzież ucząca się przebywa w akademikach i internatach.

Jak wynika z ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, do obowiązków gminy należy między innymi prowadzenie sprawozdawczości, polegającej na sporządzaniu rocznych sprawozdań z realizacji zadań z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi, na podstawie których przygotowywane jest jedno zbiorcze sprawozdanie dotyczące wszystkich gmin, które Marszałek Województwa przekazuje do Ministra Środowiska. Ponadto gminy zostały zobowiązane do wyłonienia w drodze przetargu przedsiębiorstwa odbierającego odpady oraz dokonywania rozliczeń finansowych za ich odbiór. W 2023 r. odbiór odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości zamieszkałych położonych na terenie gminy Borowie realizowany był przez konsorcjum firm: EKOLIDER Jarosław

¹¹ Analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie Gminy Borowie za rok 2023.

Diagnoza sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Gminy Borowie

Wyglądała, Lucin 4, 08-400 Garwolin. Od mieszkańców gminy odbierana jest każda ilość odpadów powstających w gospodarstwach domowych. Właściciele nieruchomości zobowiązani są do prowadzenia selektywnego zbierania odpadów. Harmonogram, dotyczący terminów odbioru odpadów z terenu nieruchomości poszczególnych frakcji odpadów komunalnych oraz dane teleadresowe podmiotu odbierającego odpady komunalne (firma wywozowa), udostępniane są na stronie internetowej Urzędu Gminy Borowie. Harmonogram uwzględnia odbiory odpadów wszystkich frakcji bezpośrednio z nieruchomości, w której zostały wytworzone. Odpady są gromadzone w sposób selektywny, tj. odpady zielone i biodegradowalne, szkło, papier, odpady zmieszane, metale i tworzywa sztuczne. Ponadto organizowane są odbiory odpadów wielkogabarytowych oraz elektrośmieci. Na terenie Gminy Borowie działa jeden Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK) zlokalizowany przy ul. Przemysłowej w Borowiu. PSZOK - świadczy usługi każdy pierwszy wtorek miesiąca – w godzinach od 7:30 do 15:30. Na terenie gminy Borowie w 2023r. nie przeprowadzono objazdowych zbiórek zużytego sprzętu elektronicznego, odpadów wielkogabarytowych i opon samochodowych. Wyżej wymienione odpady można było oddawać w punkcie PSZOK. Ponadto Ochotnicze Straże Pożarne z terenu gminy Borowie w okresie od października do końca 2022r. prowadziły przed strażnicami zbiórkę zużytego sprzętu elektronicznego oraz przeprowadzono jedną zbiórkę folii rolniczej i innych odpadów z działalności rolniczej w związku z otrzymaną przez Gminę Borowie dotacją.¹²

Urząd Gminy Borowie dnia 15 grudnia 2023 roku na sesji Rady Gminy podjął uchwały związanej z ustaleniem opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi i ustaleniem wysokości tej opłat. Zwiększyła się stawka zwolnienia właścicieli nieruchomości z tytułu kompostowania odpadów biodegradowalnych. Stawka zwolnienia wyniosła 9,00 zł od mieszkańca nieruchomości, na której będą kompostowane odpady biodegradowalne. Powyższe zmiany z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi zostały wprowadzone w celu optymalizacji kosztów ponoszonych przez Gminę Borowie na odbiór i zagospodarowanie odpadów oraz w trosce o dobro mieszkańców i powstrzymanie zwiększenia stawki opłat za odpady.

¹² Analiza Stanu Gospodarki Odpadami na terenie Gminy Borowie za 2022 r.

Na podstawie Analiz stanu gospodarki odpadami na terenie Gminy Borowie przeanalizowano odbiory odpadów oraz osiągnięte poziomy recyklingu i ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania (Tabela 26.).

Tabela 26. Informacja o zebranych odpadach komunalnych z terenu Gminy Borowie w latach 2018-2023.

Rodzaj odpadów	Masa odebranych odpadów [Mg]					
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Łączna masa odebranych odpadów komunalnych	765,030	768,810	680,624	828,640	874,380	827,22
Masa niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych	352,480	394,580	307,150	332,560	327,560	364,46
Osiągnięty poziom recyklingu odpadów budowlanych i rozbiórkowych	100%	100%	88,88%	100%	b/d	b/d
Wymagany poziom recyklingu odpadów budowlanych i rozbiórkowych	50%	60%	70%	-	-	-
Osiągnięty poziom recyklingu	33,71%	41,31%	33,57%	30,86%	40,07%	38,09%
Wymagany poziom recyklingu	30%	40%	50%	20%	25%	35%
Osiągnięty poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania	7,77%	16%	1,45%	0,98%	6,56%	0,85%
Dopuszczalny poziom masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania	40%	40%	35%	35%	35%	35%

Źródło: Analiza stanu gospodarki odpadami na terenie gminy Borowie za 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023 r.;
Urząd Gminy Borowie

<https://www.gov.pl/web/klimat/obliczanie-poziomu-przygotowania-do-ponownego-uzycia-i-recyklingu-odpadow-komunalnych>

Na chwilę obecną na terenie Gminy Borowie nie ma możliwości przetwarzania niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych. Instalacje przeznaczone do przyjęcia odpadów z terenu Gminy Borowie obejmują:

Diagnoza sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Gminy Borowie

- Zakład Gospodarki Komunalnej w Ostrowi Mazowieckiej Sp. z o. o. Zakład Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych w Starym Lubiejewie, ul. Łomżyńska 11, 07-300 Ostrow Mazowiecka (instalacja do mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów),
- Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o. ul. Sokołowska 2, Wola Suchożebrska, 08-125 Suchożebrzy (instalacja do mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów),
- MPK Spółka z o. o. ul. Przemysłowa 45, Ławy, 07-411 Rzekuń (instalacja do mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów),
- SEGO Sp. z o. o. zakład przerobu odpadów komunalnych , ul. O Kolberga 65, 44-251 Rybnik,
- Miejski Zakład Komunalny Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością - Zakład Mechaniczno-Biologicznego Przetwarzania Odpadów Komunalnych, ul. Centralnego Okręgu Przemysłowego 25, 37-450 Stalowa Wola,
- Międzygminny Kompleks Unieszkodliwiania odpadów Pronatura Spółka z o.o., ul. Ernesta Petersona 22, 85-862 Bydgoszcz,
- Prezero Zielona Energia Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością – ITPOK Poznań, ul. Energetyczna 5, 61-163 Poznań.

Sprawozdania z realizacji zadań z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi wskazują, że pomimo zmniejszającej się liczby mieszkańców, masa odbieranych odpadów nie maleje. W perspektywie lat 2018-2023 odnotowano wzrost masy odebranych odpadów o 62,19 Mg. Stawia to przed samorządem konieczność podnoszenia opłat za wywóz odpadów, jak również dotowanie z budżetu gminy tego działania. Gmina musi również mieć na uwadze wymagany poziom recyklingu odpadów komunalnych, gdyż nieosiągnięcie wyznaczonych limitów jest zagrożone karami podczas kontroli przez Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska. Dotychczasowo wymagane poziomy recyklingu były osiągnięte, wyjątkiem jest rok 2020, w którym doszło do nowelizacji ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach i zwiększono wymogi dotyczące poziomów recyklingu. Zawieszono pobór kar od gmin, które nie uzyskały odpowiedniego poziomu recyklingu odpadów i na kolejne lata ustalono mniej restrykcyjne poziomy.

Z kolei pozytywnym wynikiem są osiągnięte poziomy ograniczania masy odpadów komunalnych, ulegających biodegradacji, przekazywanych do składowania, które w każdym z analizowanych lat były znacząco niższe niż dopuszczalne. Widoczna jest również duża zmiana w latach 2020 i 2021, kiedy to wprowadzone zostały stawki zwolnienia z tytułu kompostowania odpadów biodegradowalnych przez właścicieli nieruchomości. Na stronie internetowej Urzędu Gminy Borowie w sekcji „Mieszkaniec” dostępne są wszelkie informacje dotyczące prawidłowej segregacji odpadów.

Na terenie Gminy Borowie nie znajdują się udokumentowane tzw. „dzikie wysypiska” odpadów. W latach 1999-2013 Gmina Borowie wykorzystywała Gminne Składowisko Odpadów Stałych w miejscowości Słup Pierwszy. W związku z zamknięciem tego składowiska w dniu 28 lutego 2013 r., gmina otrzymała fundusze pochodzące z budżetu Unii Europejskiej na realizację projektu o nazwie "Zamknięcie oraz rekultywacja składowiska odpadów inne niż niebezpieczne i obojętne w miejscowości Słup Pierwszy gm. Borowie". Projekt ten wpisywał się w ramy Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2007-2013, priorytet IV - "Środowisko, zapobieganie zagrożeniom i energetyka", działanie 4.2 - "Ochrona powierzchni ziemi".

Głównym celem tego przedsięwzięcia było zapewnienie bezpiecznego użytkowania obszaru składowiska odpadów innego niż niebezpieczne i obojętne w miejscowości Słup Pierwszy. Realizacja projektu obejmowała zamknięcie i rekultywację składowiska, przy wykorzystaniu środków technicznych i biologicznych zgodnie z opracowanym projektem. Działania te miały na celu zagwarantowanie bezpiecznego użytkowania obszaru składowiska oraz jego otoczenia, zgodnie z zasadami ochrony środowiska i z założonym planem zagospodarowania terenu. Ostatecznie, realizacja projektu przyczyniła się do osiągnięcia celu, zapewniając bezpieczne i zgodne z normami środowiskowymi korzystanie z obszaru składowiska odpadów w miejscowości Słup Pierwszy. Na bieżąco prowadzony jest monitoring w fazie poeksploatacyjnej składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w miejscowości Słup Pierwszy. Składowisko zamknięte zostało w roku 2012 zgodnie z decyzją Starosty Powiatu Garwolińskiego z dnia 18 grudnia 2012 r. W roku 2014 przeprowadzono proces rekultywacji technicznej i biologicznej terenu składowiska odpadów w miejscowości

Słup Pierwszy. Na obszarze zrekultywowanego składowiska odpadów każdego roku organizowane są wydarzenia, które służą edukacji ekologicznej osób dorosłych i dzieci z terenu powiatu garwolińskiego.

Gmina Borowie realizuje w trybie ciągłym założenia Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032. W roku 2023 została przeprowadzona aktualizacja inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Borowie. Zgodnie z informacjami zawartymi w Programie w całej Gminie zinwentaryzowano 5569,53 Mg wyrobów azbestowych. Harmonogram usuwania azbestu podzielony został na 2 etapy, tj. I etap do końca 2025 roku (zakłada się usunięcie 242,10 Mg zinwentaryzowanych wyrobów w pierwszym stopniu pilności) oraz II etap do końca 2032, tj. demontaż i utylizacja pozostałych wyrobów w drugim i trzecim stopniu pilności. Urząd Gminy na bieżąco prowadzi nabór wniosków od mieszkańców o dofinansowanie do usuwania wyrobów azbestowych. W latach 2018-2023 łącznie usunięto 863,351 Mg wyrobów azbestowych. W 2023 roku usunięto 290,992 Mg wyrobów azbestowych z 89 budynków. Kwota dofinansowania Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie wyniosła łącznie 124 994,92 zł.

4.5. Powietrze atmosferyczne

Na obszarze Gminy Borowie nie funkcjonuje scentralizowany system ciepłowniczy. Budynki na terenie Gminy zaopatrywane są w ciepło, na potrzeby centralnego ogrzewania, wentylacji oraz przygotowania ciepłej wody użytkowej, z lokalnych kotłowni. W kotłowniach wykorzystywane są różnego rodzaju nośniki energii, z przewagą węgla kamiennego. Powoduje to zwłaszcza w okresie grzewczym zwiększenie emisji dwutlenku węgla do atmosfery, co z kolei skutkuje podwyższonym poziomem zanieczyszczenia powietrza.

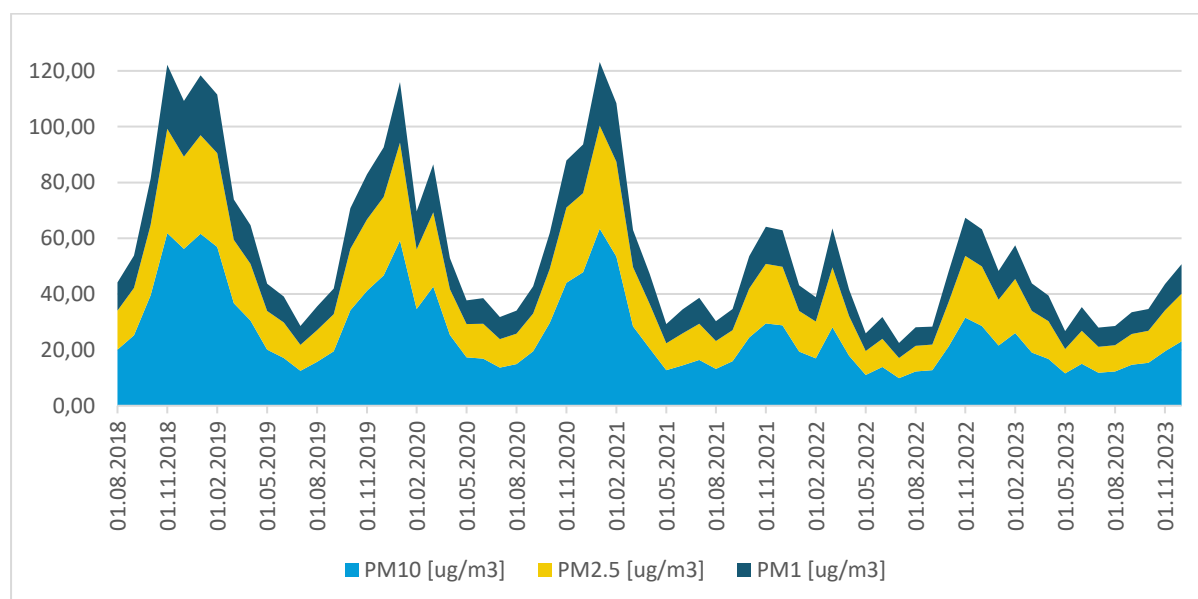

Obszar Gminy Borowie został objęty siecią monitoringu jakości powietrza. Punkty pomiaru znajdują się przy Urzędzie Gminy Borowie, Zespole Oświatowym w Borowiu, Publicznej Szkole Podstawowej w Iwowem i Zespole Szkół w Głoskowie. Rozmieszczone w mieście czujniki monitorują 5 parametrów powietrza (PM2.5, PM10, PM1, temperaturę, wilgotność względną, ciśnienie atmosferyczne i prędkość

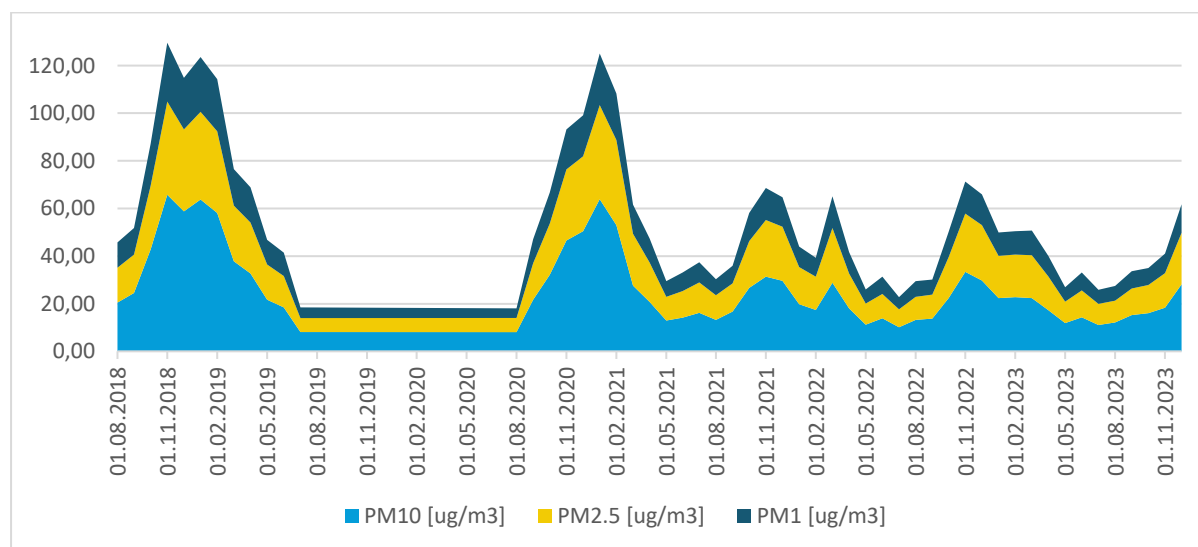
wiatru). Zasadność działań przedstawiona została na wykresach 21. i 22. poniżej, które obrazuje nasilenie problemu zanieczyszczenia powietrza w okresie grzewczym. Urząd Gminy na podstawie programu ochrony powietrza dla stref w województwie mazowieckim, powinien corocznie przeprowadzić 25 kontroli przestrzegania uchwały antysmogowej oraz zakazu spalania odpadów i pozostałości roślinnych. Kontrola powinna dotyczyć w szczególności wykorzystywanego źródła ciepła i stosowanego paliwa lub popiołów paleniskowych.

Wykres 21. Stężenie pyłu PM2.5 i PM10 w latach 2018-2023 dla czujnika przy Urzędzie Gminy Borowie ul. Aleksandra Sasimowskiego 2.

źródło: app.airly.org

Wykres 22. Stężenie pyłu PM2.5 i PM10 w latach 2018-2023 dla czujnika przy ZO w Borowiu ul. Aleksandra Sasimowskiego 3.

źródło: app.airly.org

Diagnoza sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Gminy Borowie

Gmina Borowie podpisała porozumienie z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie w sprawie współpracy przy realizacji programu priorytetowego „Czyste Powietrze”.¹³ W ramach wsparcia mieszkańcy Gminy Borowie mogą składać wnioski o dotację w siedzibie Urzędu Gminy Borowie. Według stanu na dzień 30.09.2023 r. realizacja programu przedstawia się następująco:

- liczba złożonych Wniosków o dofinansowanie: 72
- liczba zawartych umów o dofinansowanie: 66
- liczba zrealizowanych przedsięwzięć: 45
- sumaryczna kwota wypłaconych dotacji: 932 060,18 zł

Postępująca degradacja środowiska naturalnego wymusza konieczność pozyskiwania energii cieplnej ze źródeł odnawialnych. Obecnie na terenie Gminy instalacje OZE wykorzystywane są w niewielkim stopniu. W latach 2018-2020 w ramach zadania „Modernizacja energetyczna budynku służącego edukacji w Gminie Borowie” wykonano modernizację energetyczną budynku szkoły polegająca na wymianie dachu, montażu fotowoltaiki, wykonaniu nowej instalacji centralnego ogrzewania i instalacji elektrycznej, dociepleniu budynku, wykonaniu otworów wewnętrznych w budynku, malowania pomieszczeń i wykonania posadzek, a także na wykonaniu niezbędnych prac hydraulicznych i budowlanych.

¹³ www.borowie.pl -oficjalna strona internetowa Urzędu Gminy w Borowiu

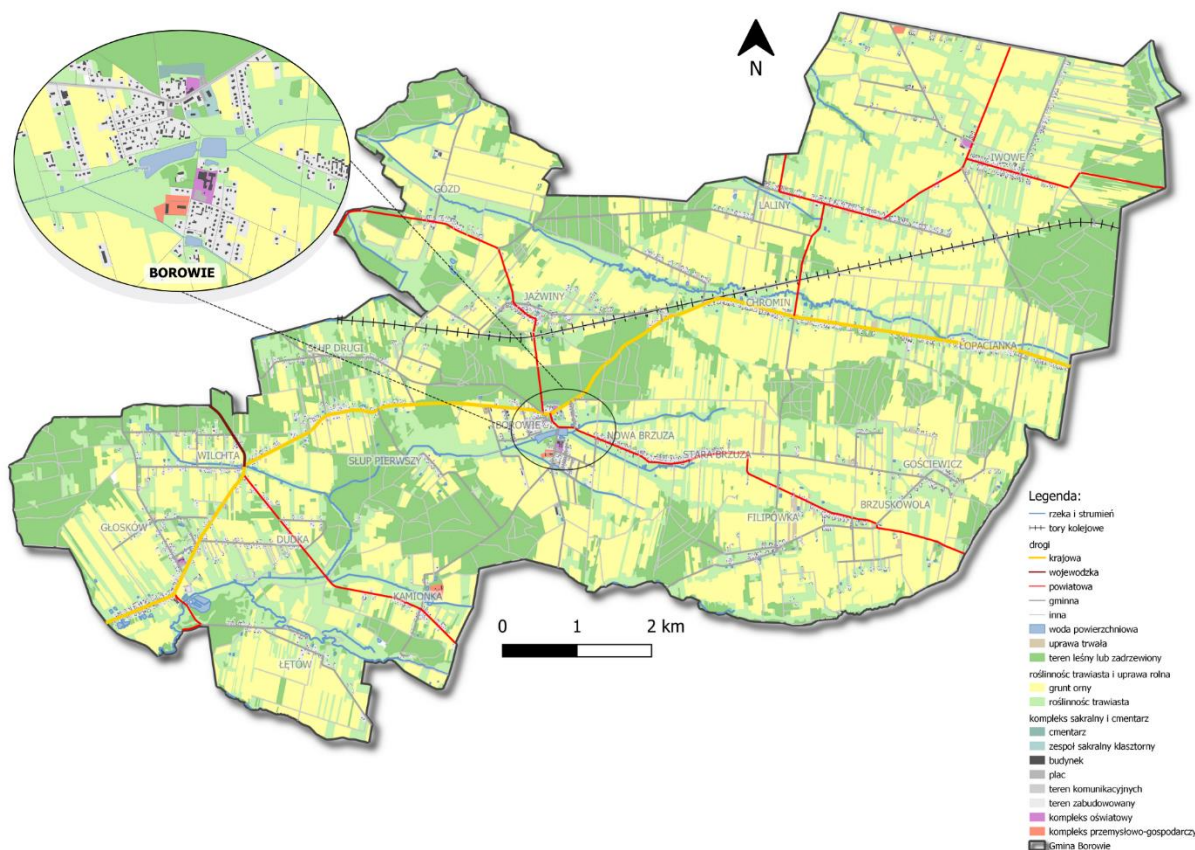

5. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne

Wdrażanie polityki przestrzennej Gminy Borowie wykonywane jest poprzez Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Obowiązujący dokument dla Gminy Borowie został przyjęty uchwałą nr Uchwała XL/173/2006 Rady Gminy Borowie z dnia 24 sierpnia 2006 roku. Schematyczny obraz przestrzenny Gminy przedstawiono na Rysunku 12. poniżej.

Rysunek 12. Mapa struktury przestrzennej Gminy Borowie.

źródło: opracowanie własne na podstawie BDOT10k.

Gmina Borowie jest z charakteru gminą rolniczą. Teren utrzymany jest w czytelnym układzie dolin rzecznych o równoleżnikowym przebiegu. Duże obszary zachowują swój niezabudowany charakter, będąc nadal wykorzystywanymi rolniczo. Wioski w gminie są zwarte. Nieliczna jest zabudowa rozproszona i kolonijna. Wszystkie miejscowości są efektywnie połączone z centralnie położoną

Diagnoza sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Gminy Borowie

miejsцовością gminną Borowiem. Wyróżniono trzy obszary funkcjonalne, które wyraźnie odznaczają na tle Gminy:

- Wieś gminna Borowie, pełniąca rolę wielofunkcyjnej miejscowości. Znajdują się tu istotne usługi publiczne, a obszar ten doświadcza znacznej presji inwestycyjnej, zwłaszcza w kontekście budowy domów jednorodzinnych i obiektów usługowych. To również miejsce, gdzie wydawane jest najczęściej decyzji dotyczących warunków zabudowy.
- Wsie Głusków, Wilchta, Dudka są to osady położone w zachodniej części gminy, blisko Garwolina. Ten obszar doświadcza silnej presji związanej z rozwojem zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej.
- Pozostały obszar gminy, to wioski o charakterze typowo rolniczym. Nowa zabudowa głównie koresponduje z tą funkcją. Architektura nowych budynków często odwołuje się do tradycji tego obszaru, zarówno pod względem gabarytów, jak i detalu.

Można stwierdzić, że harmonia przestrzenna na obszarze gminy nie została znacząco zakłócona, co umożliwi kontynuację tradycji i kształtowanie przestrzeni zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju. Tereny zabudowy na terenie Gminy są zlokalizowane w większości wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych tj. droga krajowa i droga powiatowa. Dominuje zabudowa jednorodzinna o luźnym charakterze.

Struktura użytkowania gruntów kształtuje się następująco:

Tabela 27. Struktura użytkowania gruntów Gminy Borowie w roku 2023.

Rodzaje gruntów		Powierzchnia (ha)
GRUNTY ROLNE	Grunty orne	4273
	Sady	47
	Łąki trwałe	753
	Pastwiska trwałe	534
	Grunty rolne zabudowane	256
	Grunty pod stawami	8
	Grunty pod rowami	20
	Grunty zadrzewione i zakrzewione	156
NIEUŻYTKI		13
GRUNTY LEŚNE ZADRZEWIONE I ZAKRZEWIONE	Lasy	1643
	Grunty zadrzewione i zakrzewione	1
GRUNTY ZABUDOWANE I ZURBANIZOWANE	Tereny mieszkaniowe	46
	Tereny przemysłowe	5
	Inne tereny zabudowane	22

	Zurbanizowane tereny niezabudowane	2
	Tereny rekreacyjno-wypoczynkowe	3
	Użytki kopalne	5
	Drogi	182
	Koleje	34
	Inne	0
	Grunty przeznaczone pod budowę dróg publicznych lub linii kolejowych	0
GRUNTY POD WODAMI	Morskimi wewnętrznymi	0
	Powierzchniowymi płynącymi	19
	Powierzchniowymi stojącymi	3
Użytki ekologiczne		0
Tereny różne		1
RAZEM		8 026

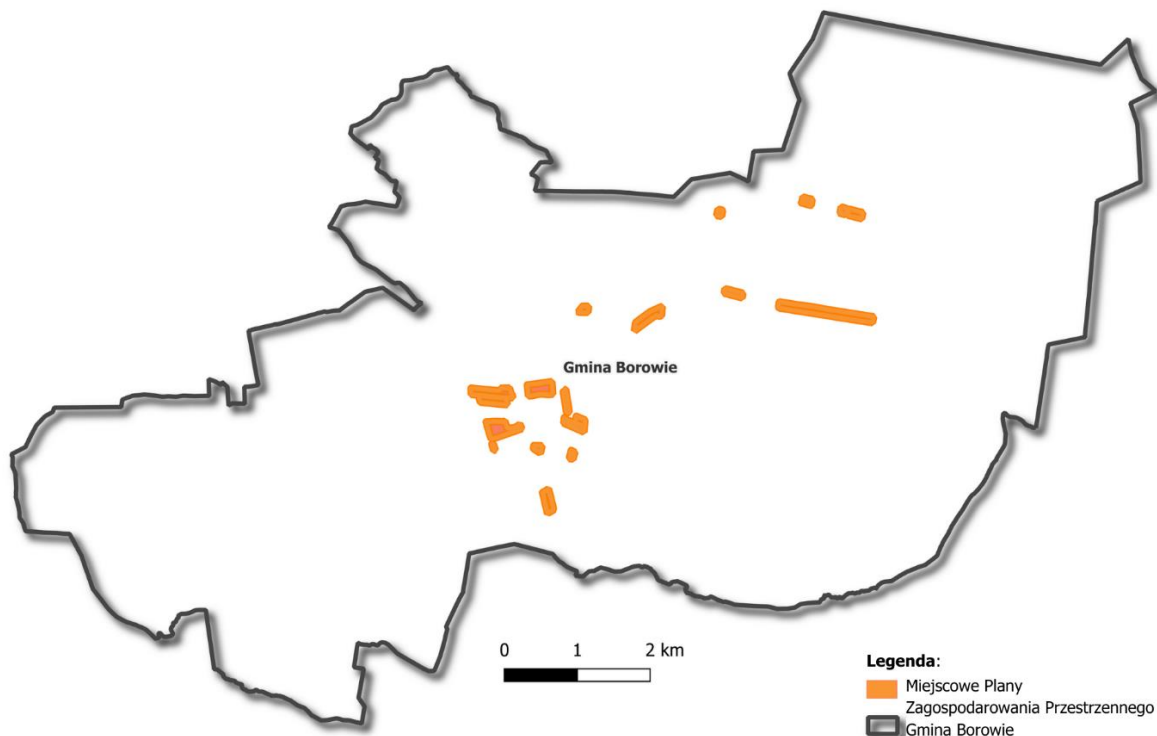
Źródło: Raport o Stanie Gminy Borowie za 2023 rok.

Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania obejmują 19 niewielkich obszarów we wsiach Borowie, Nowa Brzuza, Chromin i Laliny, które składają się z pojedynczych działek, ich fragmentów lub ich zespołów. Dokładne zasady i warunki zabudowy dla obszarów mieszkaniowych, usługowych i produkcyjnych zostały precyzyjnie określone w tych planach. Lokalizacje objęte planami zostały oznaczone na Rysunku 13. Udział powierzchni gminy objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni gminy ogółem nie zmienił się od początku lat 2000, kiedy większość tych planów została uchwalona i wynosi 1,1%.¹⁴

¹⁴ MRL gminy

Rysunek 13. Mapa lokalizacji MPZP na obszarze Gminy Borowie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Urząd Gminy Borowie SIP, BDOT10k.

W przypadku obszaru, na którym brakuje miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, wydawana jest na wniosek zainteresowanego, decyzja o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu przez Wójta Gminy Borowie, po spełnieniu przesłanek zawartych Art. 61. ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Akt ten występuje w dwóch formach w zależności od rodzaju planowanej inwestycji: decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego (np. sieci: wodociągowej, kanalizacyjnej, elektroenergetycznej lub gazowej) oraz decyzji o warunkach zabudowy (budowa obiektu budowlanego lub wykonanie innych robót budowlanych). W latach 2019-2023 wpływały wnioski o wydanie decyzji o warunkach zabudowy w następujących ilościach (Tabela 28.):

Tabela 28. Ilość decyzji o warunkach zabudowy w latach 2019-2023.

	2019	2020	2021	2022	2023
decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego					
pozytywne	27	61	46	5	5
odmowy	1	0	0	0	0
decyzje o warunkach zabudowy					
zabudowa mieszkaniowa	22	50	34	18	48

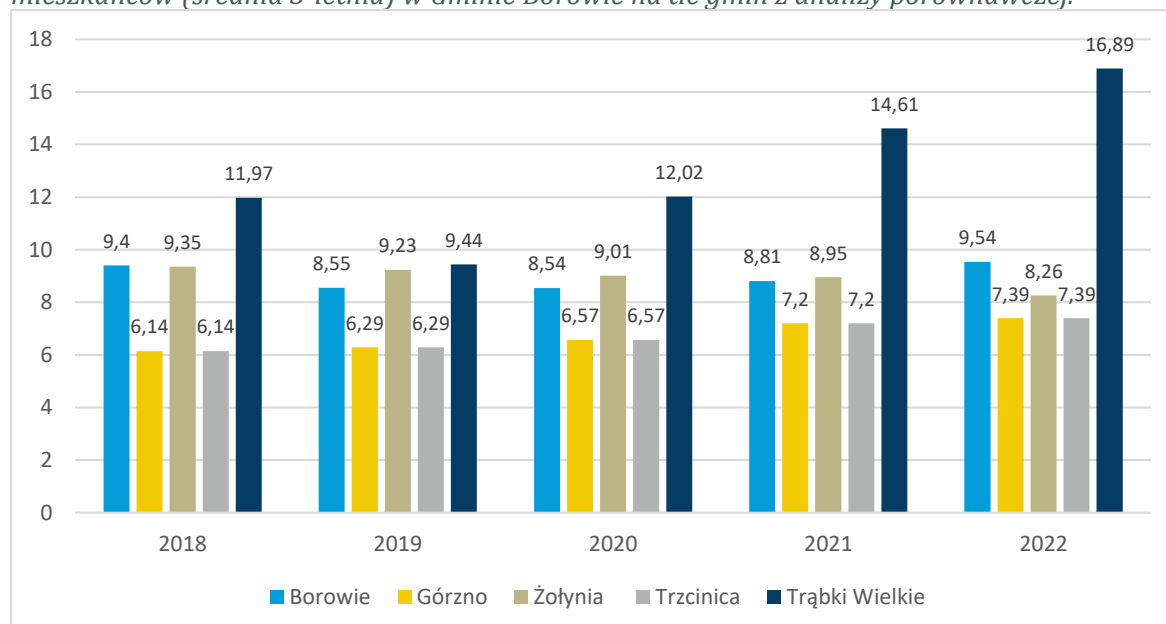

zabudowa usługowa	2	3	7	6	3
zabudowa inna	3	8	5	5	11

Źródło: Raport o stanie Gminy Borowie za lata 2019-2023.

Gospodarka przestrzenna w gminie, z wyłączeniem obszarów objętych planami, kierowana jest głównie przez decyzje dotyczące warunków zabudowy i zagospodarowania terenu. Decyzje o warunkach zabudowy obejmują projektowanie i rozbudowę budynków mieszkalnych w zabudowie zagrodowej i jednorodzinnej, a także budynków gospodarczych i usługowych. Większość decyzji dotyczy obszarów wiejskich zlokalizowanych w zachodniej części gminy oraz miejscowości gminnej.

Tabela 29. Liczba inwestycji realizowanych na podstawie WZ w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (średnia 3-letnia) w Gminie Borowie na tle gmin z analizy porównawczej.

źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego

Analizując dane dotyczące inwestycji realizowanych na podstawie WZ w Gminie Borowie można zauważyć ich znaczny wzrost od 2019 roku. Stosunkowo dużą liczbę można zauważyć w 2018 roku. Pandemia COVID-19 nie wpłynęła znacząco na dynamikę analizowanego wskaźnika. Największe zmiany można zauważyć w Gminie Trąbki Wielkie, gdzie liczba inwestycji na przestrzeni lat 2018-2022 zwiększyła się o 4,92. W Gminach Trzcinica i Górzno zaobserwowano powolny wzrost analizowanego wskaźnika. W Gminie Żołyńia zauważono zmniejszającą się liczbę inwestycji na podstawie WZ.

Diagnoza sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Gminy Borowie

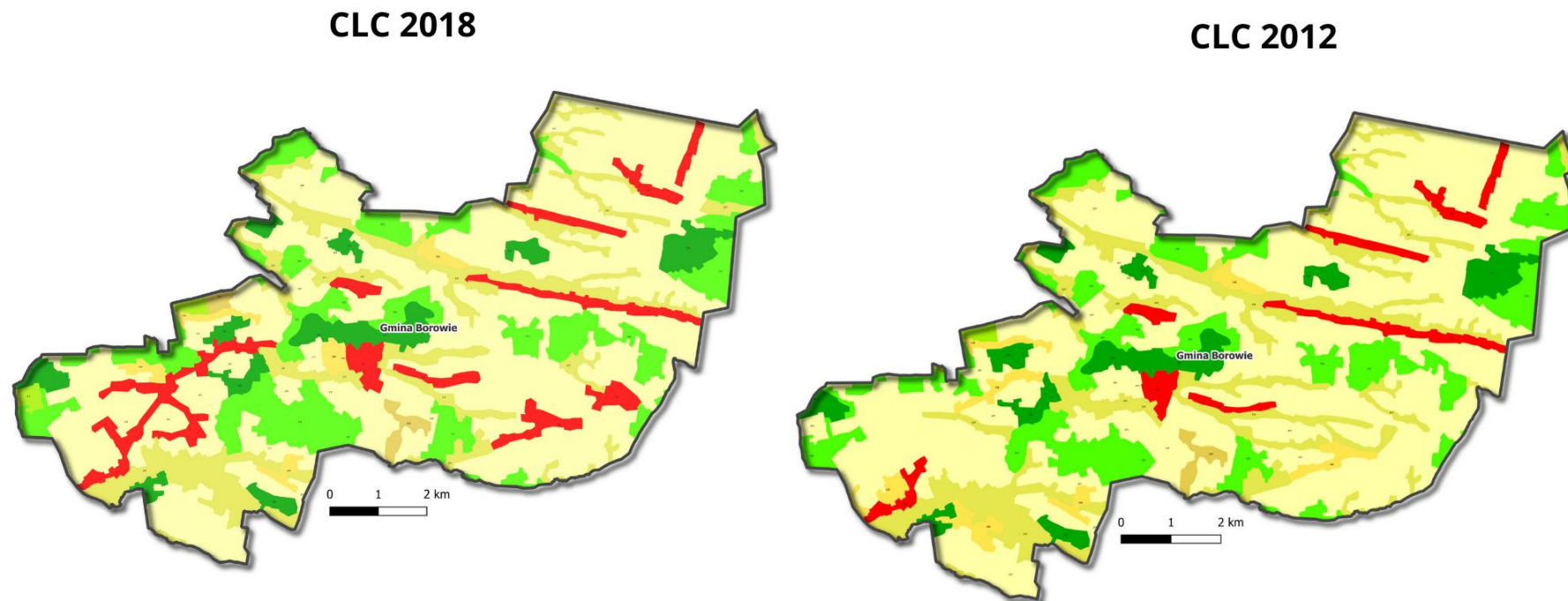
Na terenie Gminy obowiązywał jeszcze do niedawna Program Rewitalizacji dla Gminy Borowie na lata 2016-2023. Zostały wytypowane trzy obszary rewitalizacji. Obejmowały one swoim zasięgiem miejscowości Borowie, Słup Pierwszy, Laliny i Iwowe.

Dla poszczególnych miejscowości w Gminie Borowie stworzono również Plany Odnowy Miejscowości Borowie, Dudka, Głusków, Iwowe, Laliny. Są to akty prawa miejscowego przyjmowane w formie uchwały rady gminy, określający granice zewnętrzne gruntów przeznaczonych do odnowy obiektów budowlanych zniszczonych lub uszkodzonych w wyniku osunięcia ziemi.

Rozpatrując zmiany w strukturze przestrzennej Gminy przeanalizowano mapy pokrycia terenu Corine Land Cover (Rysunek 14). Obrazują one zmiany pokrycia przestrzeni w latach 2012-2018. Można zauważyć znaczne powiększenie się zabudowy miejskiej luźnej w zachodniej i południowo- wschodniej części Gminy.

Rysunek 14. Mapa pokrycia terenu Gminy Borowie.

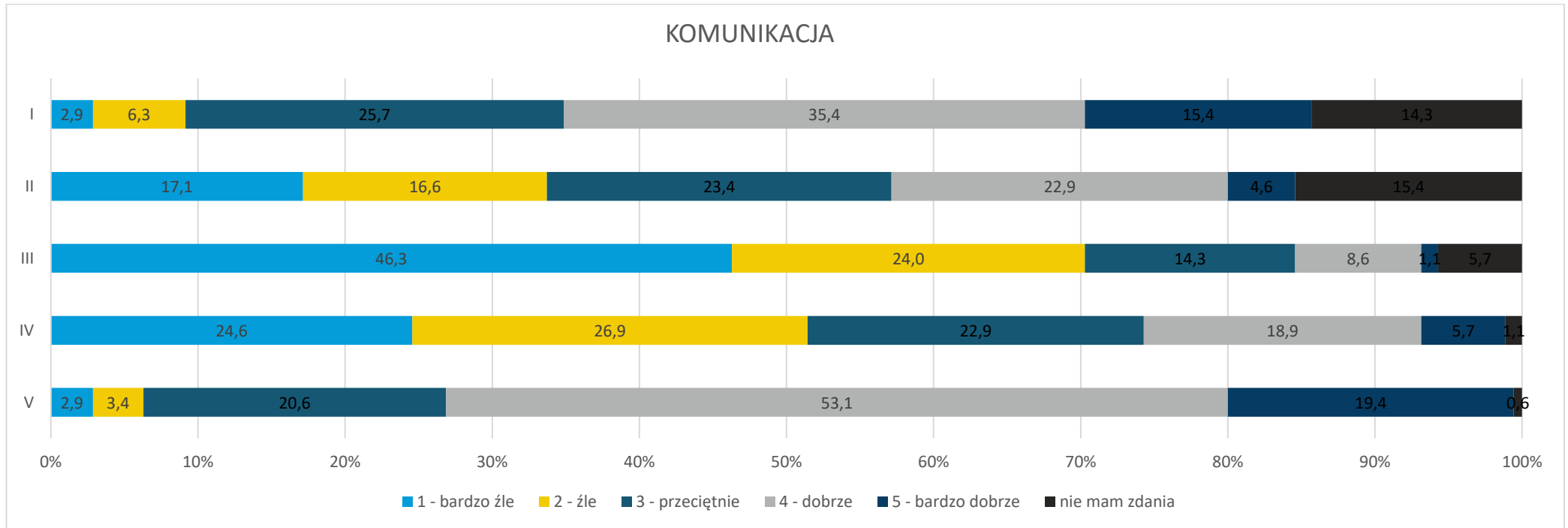
Legenda:

	112 Zabudowa miejska luźna		243 Tereny głównie zajęte przez rolnictwo z dużym udziałem roślinności naturalnej
	211 Grunty orne poza zasięgiem urządzeń nawadniających		312 Lasy iglaste
	231 Łąki, pastwiska		313 Lasy mieszane
	242 Złożone systemy upraw i działek		324 Lasy i roślinność krzewiasta w stanie zmian

źródło: Projekt Corine Land Cover 2018, clc.gios.gov.pl

Załącznik 1. Szczegółowe zestawienie wyników badań ankietowych.

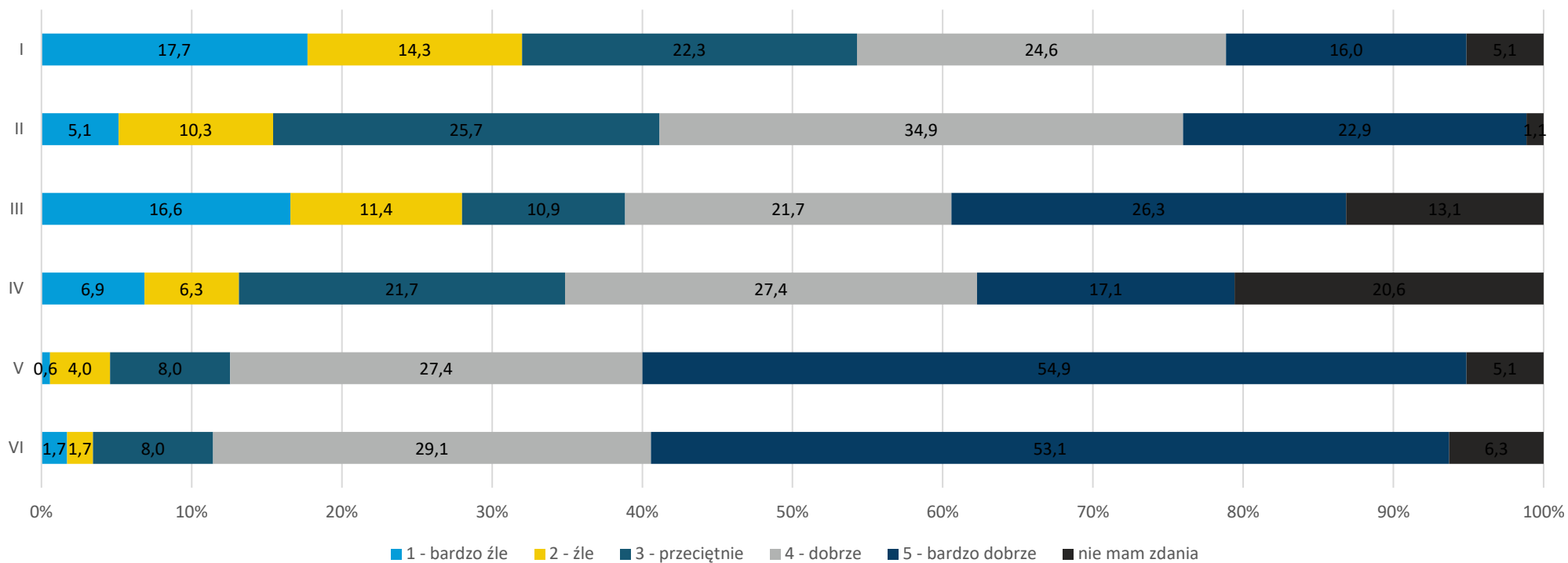

1	Liczba przystanków autobusowych
2	Połączenia komunikacyjne wychodzące poza Gminę:
3	Ścieżki rowerowe:
4	Jakość infrastruktury technicznej - ścieżki, pobocza, chodniki:
5	Jakość infrastruktury technicznej - drogi:

Diagnoza sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Gminy Borowie

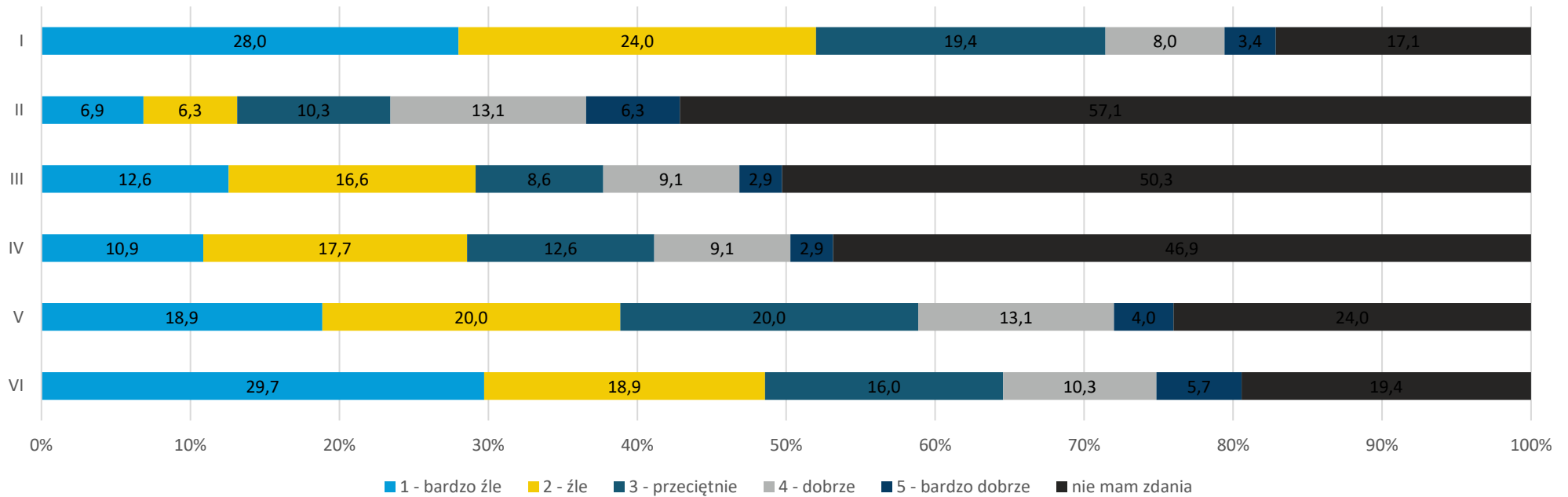
INFRASTRUKTURA

1	Dostęp do sieci internet
2	Oświetlenie ulic i miejsc publicznych
3	Dostęp do sieci gazowej
4	Jakość infrastruktury technicznej- sieć melioracyjna
5	Jakość infrastruktury technicznej - sieć wodociągowa
6	Jakość infrastruktury technicznej - sieć kanalizacyjna

SPOŁECZEŃSTWO CZ.I

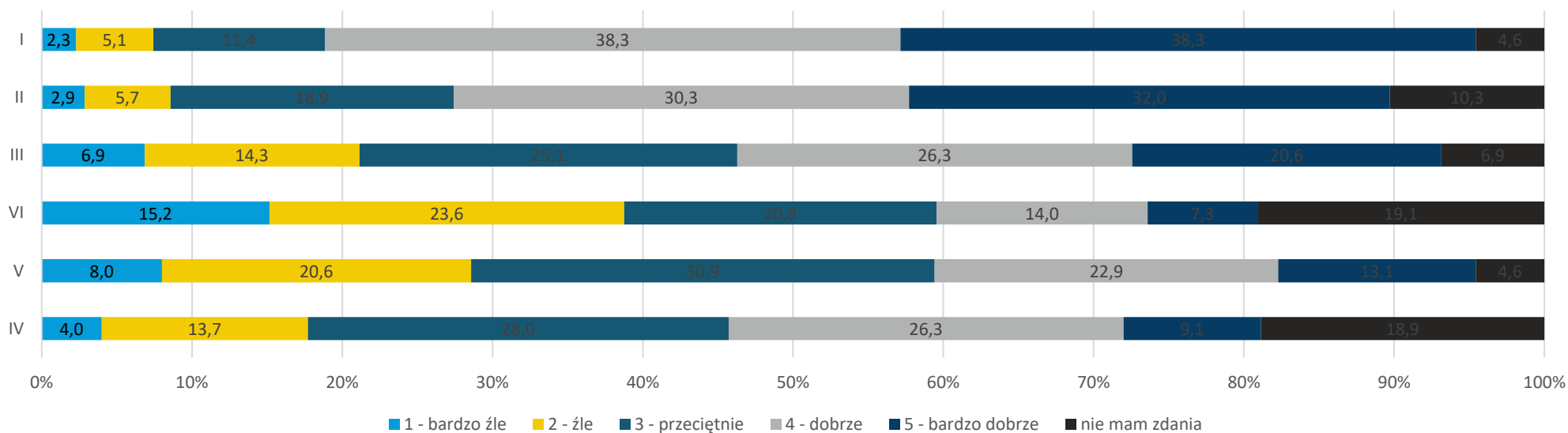

1	Działania mające na celu zatrzymanie emigracji młodych osób
2	Działania i kontakt z gminnym ośrodkiem pomocy społecznej
3	Dostęp do miejsc opieki nad osobami z niepełnosprawnościami
4	Wsparcie osób niesamodzielnych (np. opieka w miejscu zamieszkania, wsparcie rehabilitanta itd.)
5	Wsparcie osób starszych (np. zajęcia dodatkowe, imprezy tematyczne itd.)
6	Dostęp do miejsc opieki nad dziećmi do lat 3

Diagnoza sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Gminy Borowie

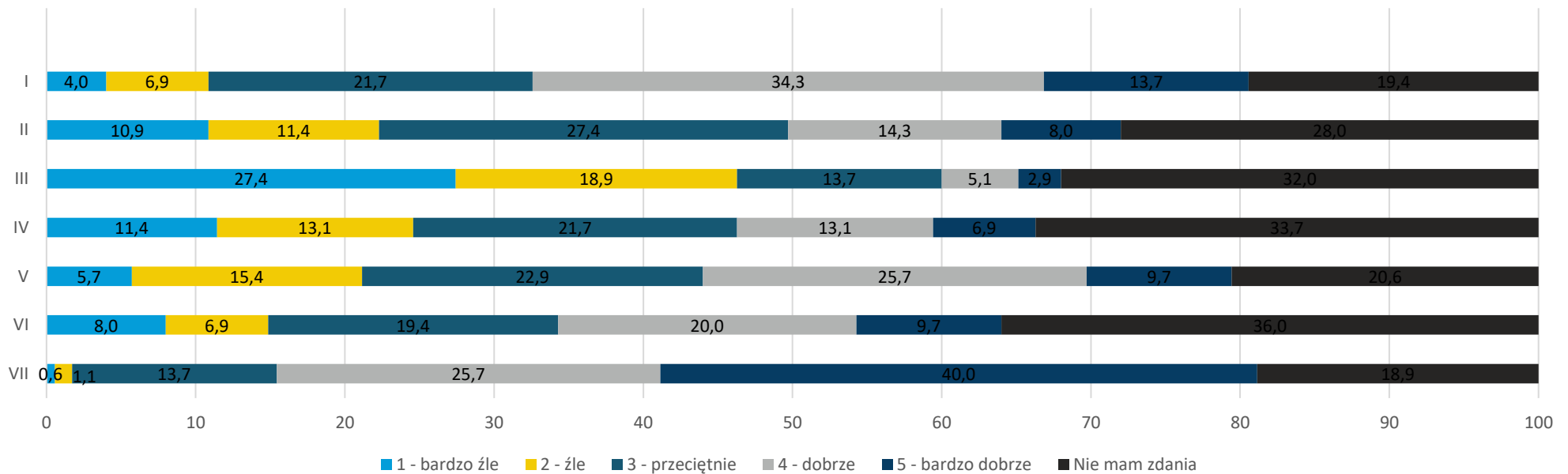
SPOŁECZEŃSTWO CZ.II

1	Jakość świadczonych usług przez pracowników Urzędu Gminy
2	Dostępność usług samorządowych - godziny otwarcia, dostęp do druków urzędowych zdalnie
3	Dostęp do informacji na temat działań podejmowanych przez Urząd Gminy
4	Możliwość decydowania o przyszłości rozwoju Gminy Borowie (np. możliwość uczestnictwa w konsultacjach społecznych)
5	Możliwość atrakcyjnego spędzania czasu wolnego w Gminie Borowie
6	Możliwość czynnego uczestnictwa w działaniach społecznych (m.in. w organizacjach społecznych)

EDUKACJA

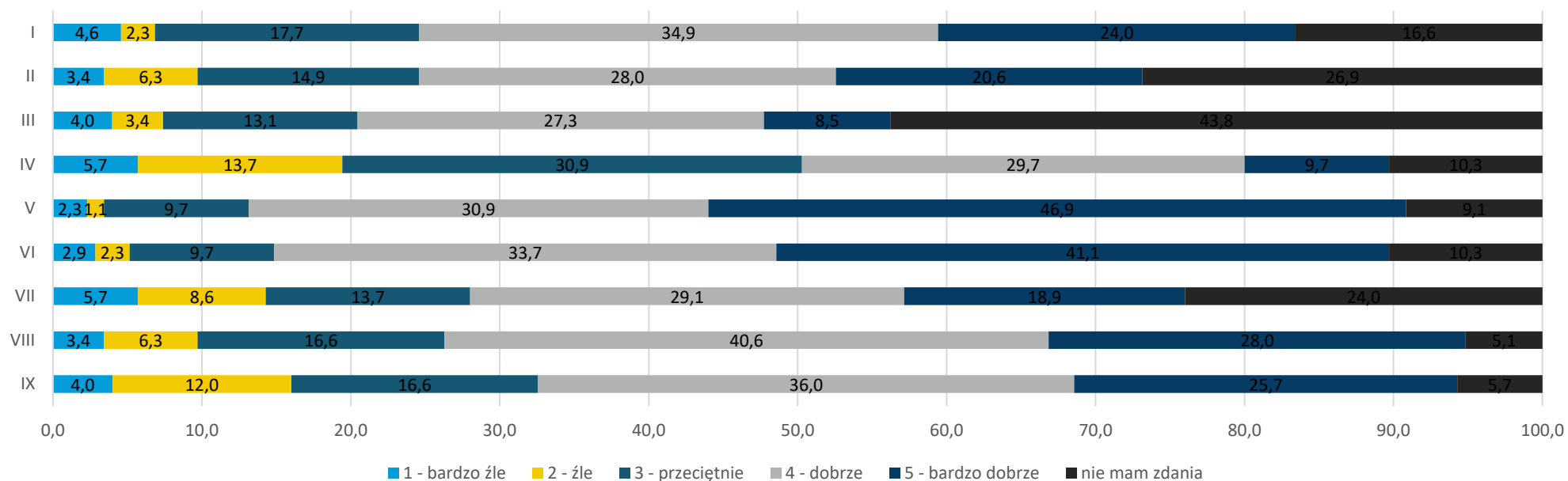

I	Stan infrastruktury obiektów szkolnych:
II	Jakość wyposażenia placówek naukowych
III	Dostęp do edukacji pozaszkolnej (np. pracownie techniczne, plastyczne, laboratoria, punkty edukacyjne, edukacja senioralna):
IV	Dostęp do zajęć dodatkowych w szkołach podstawowych:
V	Jakość nauczania w szkołach:
VI	Dostęp do zajęć dodatkowych dla dzieci w wieku przedszkolnym:
VII	Dostęp do edukacji przedszkolnej:

Diagnoza sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Gminy Borowie

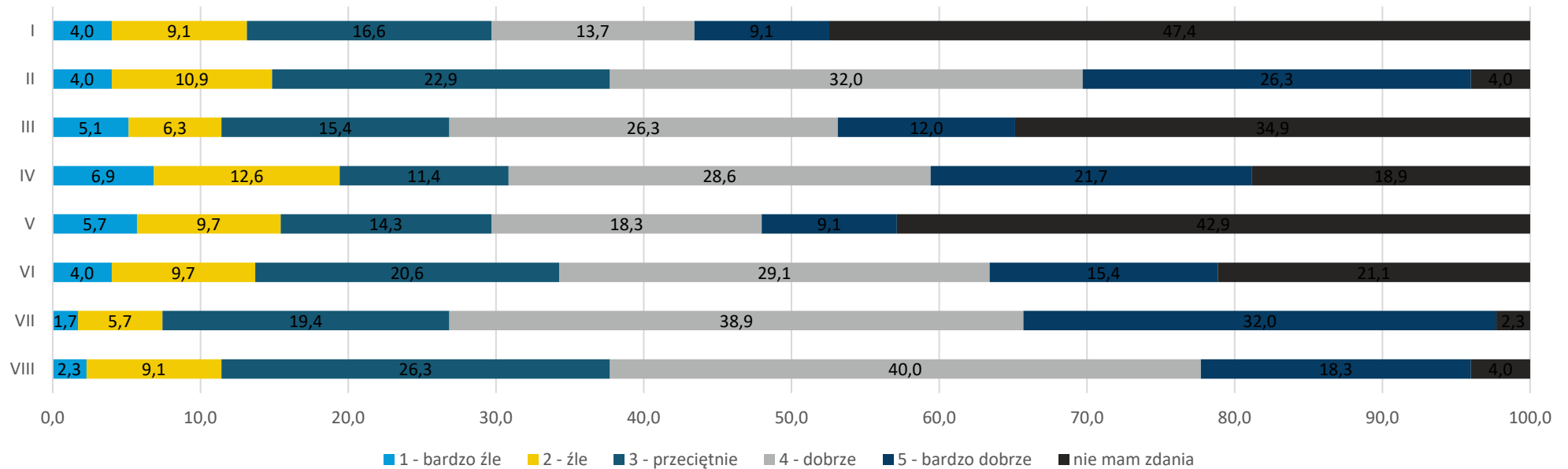
ŚRODOWISKO CZ.I

I	Odczuwalny poziom hałasu w Gminie
II	Likwidacja azbestu i wyrobów zawierających azbest
III	Dbłość mieszkańców o właściwy odbiór nieczystości z szamb i przydomowych oczyszczalni
IV	Stan urządzeń wodnych (np. rowów, kanałów, zbiorników)
V	Dostępność do infrastruktury wodociągowej
VI	Dostępność do infrastruktury kanalizacyjnej
VII	Likwidacja i przeciwdziałanie nielegalnemu składowaniu odpadów komunalnych
VIII	Organizacja segregacji odpadów
IX	Wywóz śmieci (np. częstotliwość)

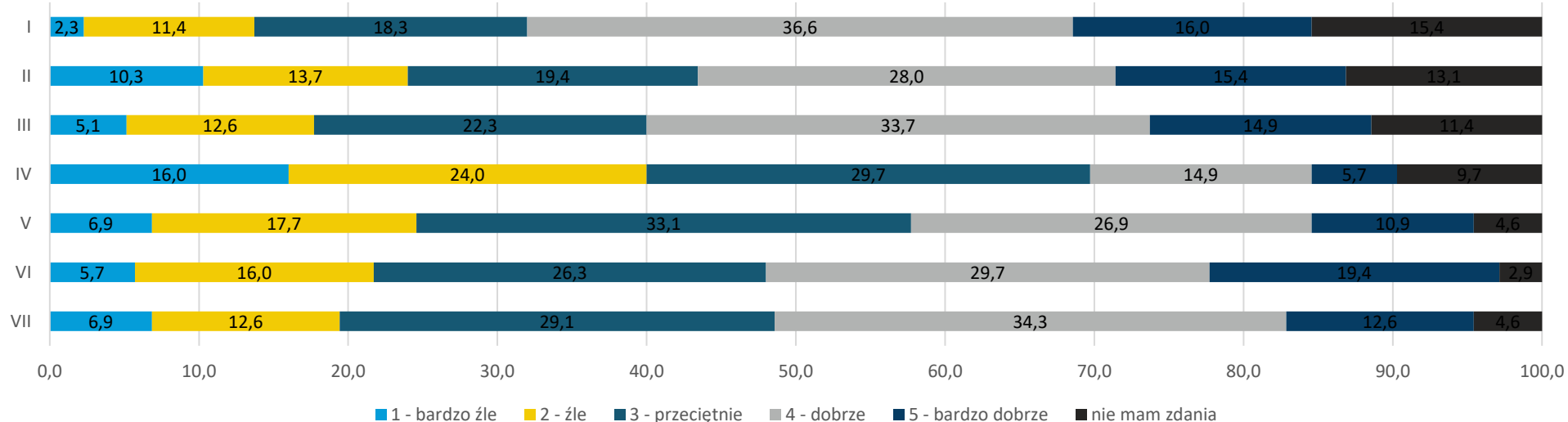
ŚRODOWISKO CZ.II

I	Działań z obszaru małej retencji wody
II	Pielęgnacja i utrzymanie zieleni (np. drzewa przy drogach, zakrzaczenia)
III	Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii - fotowoltaiki, kolektorów słonecznych, pomp ciepła
IV	Ocena działań dotyczących bezdomności zwierząt
V	Wsparcie przy wymianie kotłów i pieców
VI	Działania z zakresu edukacji ekologicznej wśród dzieci i dorosłych
VII	Czystość powietrza (odczuwalna)
VIII	Powierzchnia dostępnych terenów zielonych/rekreacyjnych

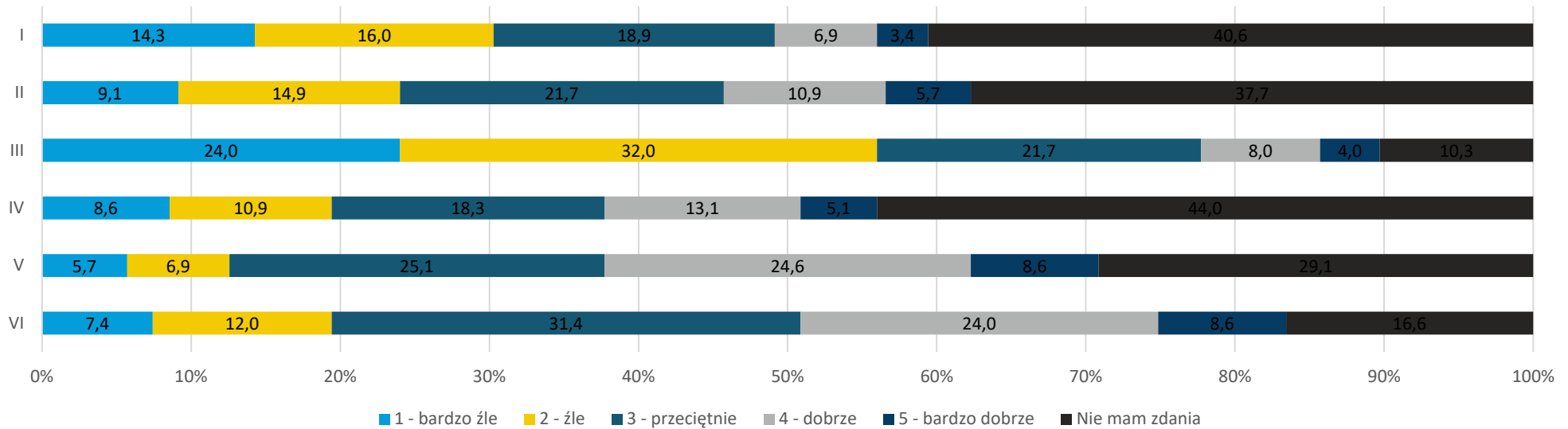
KULTURA I SPORT

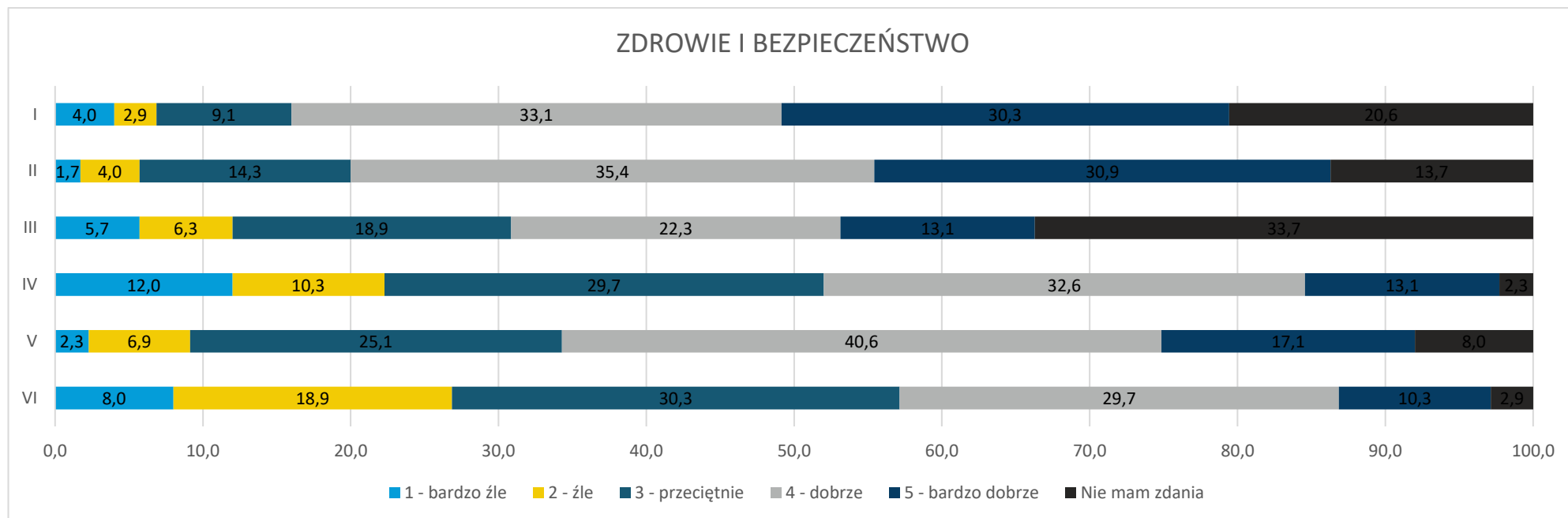
I	Stan infrastruktury sportowej w obiektach szkolnych
II	Rozpoznawalność Gminy Borowie poza jej granicami
III	Promowanie i upowszechnianie dziedzictwa kulturowego Gminy
IV	Stopień rozwoju usług/atrakcji turystycznych
V	Oferta wydarzeń kulturalnych
VI	Organizacja wydarzeń oraz imprez na terenie Gminy Borowie
VII	Stopień rozwoju miejsc sportowo-rekreacyjnych w Gminie Borowie

GOSPODARKA

I	Aktywizacja osób bezrobotnych
II	Możliwość znalezienia pracownika z odpowiednimi kwalifikacjami zawodowymi
III	Możliwość zatrudnienia i rozwoju zawodowego
IV	Wsparcie lokalnych przedsiębiorców
V	Dostępność terenów inwestycyjnych
VI	Atrakcyjność gospodarcza Gminy Borowie

I	Wyposażenie Ochotniczych Straży Pożarnych
II	Szybkość reakcji służb na wezwanie (pogotowie ratunkowe, policja, staż pożarna)
III	Bezpieczeństwo w razie wystąpienia poważnych awarii oraz klęsk żywiołowych
IV	Bezpieczeństwo w ruchu drogowym
V	Bezpieczeństwo publiczne
VI	Dostępność usług medycznych